

Stad Leuven

Stedenbouwkundige Verordening Erfgoed

Definitief vastgesteld door de gemeenteraad op 22 oktober 2018. Van kracht op 7 januari 2019.



STEDENBOUWKUNDIGE VERORDENING ERFGOED

Stad LEUVEN

Inhoud

0	ALGEMENE TOELICHTING.....	4
1	TOEPASSINGSGEBIED – MELDINGSPLICHT – DOSSIERSAMENSTELLING – AFWIJKINGSMOGELIJKHEDEN – OVERGANGSBEPALINGEN - DEFINITIES.....	10
1.1	Toepassingsgebied	10
1.2	Meldingsplicht	11
1.3	Dossiersamenstelling.....	11
1.3.1	Cultuurhistorisch profiel.....	11
1.4	Afwijkingsmogelijkheden	12
1.4.1	Algemene afwijkingsmogelijkheden.....	12
1.4.2	Bijzondere afwijkingsmogelijkheid met betrekking tot sloop van (delen van) bouwkundig erfgoed.....	13
1.5	Overgangsbepalingen.....	14
1.6	Voorbeeld Cultuurhistorisch profiel.....	15
1.7	Definities.....	16
2	BOUWKUNDIG ERFGOED	22
2.1	Toepassingsgebied	22
2.2	Behoud	22
2.3	Sloop zonder omgevingsvergunning	22
2.4	Werken, handelingen en wijzigingen	23
2.5	Vervangen van dragende structuren (muren, vloeren, daken).....	23
2.6	Verkavelen van historisch waardevolle tuinen, parken of domeinen.....	24

2.7	Samenvoegen	24
2.8	Opdelen	24
2.9	Gevel- en dakwerken.....	25
2.9.1	Algemeen.....	25
2.9.2	Gevelbekleding.....	26
2.9.3	Buitenisolatie.....	27
2.9.4	Buitenschrijnwerk.....	28
2.9.5	Glaswerk	29
2.9.6	Sierelementen	30
2.9.7	Dakbedekking, dakkapellen, schoorstenen en andere dakdoorbrekingen.....	30
2.9.8	Ophogen van het dakvlak.....	31
2.9.9	Winkelpui.....	31
3	ERFGOEDCLUSTERS	33
3.1	Bouwkundig erfgoed in erfgoedclusters	33
3.2	Werken, handelingen en wijzigingen	33
3.3	Aanvullende regels voor de erfgoedcluster wederopbouw.....	34
3.3.1	Gedenksteen	34
	BIJLAGE 1: ontstaans- en ontwikkelingsgeschiedenis van Leuven.....	35
1	Geomorfologie en historiek.....	35
1.1	Vorming van het reliëf.....	35
1.2	Vorming van de nederzettingsstructuur	37
1.2.1	Prehistorie	38

1.2.2	Romeinse periode	38
1.2.3	Vroege Middeleeuwen	39
1.2.4	Late Middeleeuwen.....	40
1.2.5	Nieuwe tijd	45
1.2.6	Nieuwste tijd tot WOI.....	47
1.2.7	Eerste Wereldoorlog en Interbellum.....	51
1.2.8	Tweede Wereldoorlog.....	54
1.2.9	Na de Tweede Wereldoorlog	55
BIJLAGE 2: afbakening van de erfgoedclusters		58
Erfgoedcluster Middeleeuwse stadskern en poortstraten		58
Erfgoedcluster Remy-Wijgmaal.....		61
Erfgoedcluster Wederopbouw		63
Erfgoedcluster modernisme en art deco.....		67
Erfgoedcluster sociale huisvesting en arbeiderswoningen		69
Erfgoedcluster eclectische burgerhuizen eind 19 ^{de} – begin 20 ^{ste} eeuw.....		73
Erfgoedcluster neoclassicistische burgerhuizen midden 19 ^{de} – begin 20 ^{ste} eeuw		75
BIJLAGE 3: stadsinventaris Wijgmaal		77

0 ALGEMENE TOELICHTING

SITUERING VAN DE ERFGOEDVERORDENING BINNEN DE WETTELIJKE CONTEXT

Deze gemeentelijke erfgoedverordening is opgemaakt in toepassing van artikel 2.3.2 §2 van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO), dat bepaalt dat gemeenten stedenbouwkundige verordeningen kunnen opmaken voor het hele grondgebied of delen ervan. Een gemeentelijke stedenbouwkundige verordening is een instrument om het gemeentelijk vergunningenbeleid inzake ruimtelijke ordening te ondersteunen met maatregelen van algemene stedenbouwkundige aard, die gelden voor een deel of het geheel van het grondgebied.

SITUERING VAN DE ERFGOEDVERORDENING IN HET RUIMTELIJK STRUCTUURPLAN LEUVEN

Op 19 december 2017 werd de herziening van het Ruimtelijk Structuurplan Leuven (RSL2) door de gemeenteraad definitief vastgesteld. In deze herziening wordt de stedenbouwkundige verordening erfgoed als instrument voor duurzaam behoud en beheer van erfgoed vernoemd. Ook de afbakening van [erfgoedclusters](#) die structuurbepalend zijn voor Leuven maakt deel uit van dit RSL2. Bovendien wordt de koppeling van de stedenbouwkundige verordening erfgoed en de panden binnen deze afgebakende [erfgoedclusters](#) genoemd als belangrijke mogelijkheid om richtlijnen rond beheer (uniformiteit, ...) te harmoniseren en zo clusterversterkend te kunnen werken.

DOELSTELLING VAN DE ERFGOEDVERORDENING

Leuven is een [historische](#) stad, waarvan de kern teruggaat tot de middeleeuwen. De eeuwenlange ontwikkelingsgeschiedenis wordt gekenmerkt door enkele zeer typerende fases van opbouw, groei, maar ook afbraak, die vandaag nog steeds zeer goed afleesbaar zijn in het stadsweefsel, zoals bijvoorbeeld de middeleeuwse stadskern en haar poortstraten, de arbeiderswijken, de industriële ontwikkelingen, de vernielingen door de wereldoorlogen en de daarmee gepaard gaande wederopbouwen, ... De erfgoedverordening wil ervoor zorgen dat die **context van eeuwenlange ontwikkelingsgeschiedenis** met haar bijhorende erfgoed ook in de toekomst leesbaar blijft. De keuzes die in deze erfgoedverordening worden gemaakt, de klemtonen die gelegd worden, vinden hun verantwoording dan ook in die typerende ontstaans- en ontwikkelingsgeschiedenis van Leuven. Deze werd dan ook als bijlage 1 toegevoegd.

Leuven bewaart een schat aan [bouwkundig erfgoed](#). Erfgoed is een verzamelbegrip voor alles wat we overerven van vorige generaties en wat we het bewaren waard vinden. Dan hebben we het niet alleen over de grote monumenten, zoals het stadhuis en de abdij van Park, maar ook over al die kleinere gebouwen met [erfgoedwaarde](#), zoals neoclassicistische woonhuizen of de vele arbeiderswijkjes en de [historische](#) perceelstructuren. Al dit erfgoed bepaalt in grote mate mee de **culturele identiteit van Leuven** en de Leuvenaar en drukt haar stempel op de ruimte. Het Leuvense erfgoed geeft kleur aan de omgeving en ondersteunt het functioneren van de stad als **aangename woonomgeving, als aantrekkelijk handelscentrum, als interessante tewerkstellingslocatie en als toeristische pool**. Een troef die we in de toekomst willen behouden en versterken.

Maar het **erfgoed staat in Leuven onder druk**. De **bevolkingstoename** die Leuven de komende jaren te wachten staat, kan volgens onderzoek opgevangen worden binnen het bestaande patrimonium en de reeds geplande en in uitvoering zijnde woonontwikkelingsgebieden. Leuven kiest er bovendien voor om de open ruimte in de toekomst te vrijwaren van bebouwing (zie RSL2), in lijn met het Vlaamse beleid. Hoewel dit voor een positieve tendens zorgt voor de waardevolle landschappen, kan een overdreven verdichting serieuze gevolgen hebben voor het **bouwkundig erfgoed**. De **hoge woningprijzen** maken het bovendien steeds minder evident om andere functies dan wonen kansen te geven om zich te ontwikkelen in en nabij erfgoed, terwijl dit voor bepaalde erfgoedgebouwen (zoals industrieel erfgoed) meestal wel een meerwaarde zou zijn, gezien de **erfgoedwaarden** dan beter behouden kunnen blijven. Ook de beleidsvisie die de stad ambieert om tegen 2030 **klimaatneutraal** te worden, houdt een grote bedreiging voor het erfgoed in, zeker indien we erfgoed enkel benaderen vanuit het willen terugdringen van de CO²-uitstoot. Nochtans heeft hergebruik van bestaande gebouwen verschillende milieuvoordelen. Vanuit milieuoogpunt is de *embodied energy* (totale energie nodig om een gebouw te bouwen en te onderhouden) van bestaande gebouwen één van de meest overtuigende argumenten voor het behoud en herbruik ervan. Onderhoud en hergebruik van bestaande gebouwen draagt ook bij aan het verminderen van *urban sprawl*, de verlenging van de levensduur van gebouwen en het vermijden van afval. Erfgoedzorg is dus *in se* duurzaam.

De stadsontwikkeling in Leuven houdt dus heel wat bedreigingen in, nochtans ziet de stad Leuven vooral veel **kansen** wanneer erfgoed als motor voor stadsontwikkeling ingezet wordt. Erfgoed zorgt voor meer **diversiteit in programma en architectuur** en verbetert aldus de kwaliteit van de leefomgeving, van de aantrekkelijkheid van de stad voor investeerders en toeristen en de creatie van werkgelegenheid (lokale economie).

Voorliggende stedenbouwkundige verordening erfgoed laat toe **controle te houden over de kwaliteit van ingrepen** aan de gebouwde omgeving met **erfgoedwaarde**. Want niet alle erfgoed in Leuven is immers beschermd als monument of zelfs beschermingswaardig. Heel wat gebouwen of gehelen zijn niet van ‘algemeen’ belang, wat bij een bescherming als monument een voorwaarde is. Dat betekent echter niet dat deze gebouwen of gehelen niet waardevol zijn voor Leuven als **historische** stad. Het zijn immers **gebouwen/gehelen van lokaal belang**, waarvan het behoud belangrijk is voor de leesbaarheid van de Leuvense identiteit. Het zijn deze voor Leuven waardevolle gebouwen/zones waarvoor voorliggende stedenbouwkundige verordening werd opgemaakt.

Werken aan of in de omgeving van **bouwkundig erfgoed** is meestal het onderwerp van **maatwerk**. Ieder pand en/of geheel heeft immers zijn eigen specifieke **erfgoedkenmerken**, iedere ruimtelijke context is verschillend. Maar maatwerk dient niet automatisch een ad hoc beleid te betekenen. De methodologie over hoe er dient omgegaan te worden met erfgoed in een ruimtelijke context, het ‘denkkader’, kan perfect onderbouwd worden via een **aantal generieke regels**, samengebracht in deze verordening. Op deze manier wil de stad tegemoet komen aan meer **rechtszekerheid** voor de bewoners en/of eigenaars.

De regels hebben tot doel om bij werken het behoud van de karakteristieke **historische** basisstructuur en van de **erfgoedkenmerken** en **-elementen** na te streven. In de omgeving van erfgoed en in **erfgoedclusters** wordt een **duurzame en kwalitatieve architectuur** nagestreefd, die de **erfgoedwaarden** van de

omgeving optilt en versterkt. Een nieuwe invulling moet zich niet afkeren van het omringend erfgoed, maar de compositorische en formele gegevens van de bestaande architectuur accentueren en een **hedendaagse taal** vinden. Nieuwe architectuur en aanpassingen aan erfgoed moeten zich rechtvaardigen. Kennis van het gebouw, van de architectuurpraktijk en de architectuurgeschiedenis is nodig om aanknopingspunten te vinden waarop een nieuw verhaal kan worden gebaseerd.

TOEPASSINGSGEBIED

De voorliggende stedenbouwkundige verordening erfgoed is van toepassing op alle niet als monument beschermde gebouwen die opgenomen zijn in:

- ofwel de **vastgestelde inventaris** van het **bouwkundig erfgoed** (te raadplegen via inventaris.onroerenderfgoed.be of geo.onroerenderfgoed.be)
- ofwel de **stadsinventaris** van **bouwkundig erfgoed** (zie bijlage 3)
- ofwel een **erfgoedcluster** (zie bijlage 2)

In 1965 werd in België gestart met de inventarisatie van het bouwkundig erfgoed, die voor het hele land met dezelfde criteria en volgens dezelfde methodiek uitgevoerd zou worden. Het arrondissement Leuven fungeerde als pilootproject waarvan de eerste inventaris in 1969 werd gepubliceerd ('Bouwen door de eeuwen heen, arrondissement Leuven'). De opname van panden in deze inventaris was beperkt tot gebouwen van vóór het begin van de 19de eeuw, de meeste items waren kerken, pastorieën, notabelenwoningen en **historische hoeves**. Aangezien de sloop van panden in de **historische binnenstad** steeds meer toenam en de oude inventaris heel wat hiaten vertoonde, werd in 2004 door de Vlaamse overheid een herinventarisatie gestart van het **bouwkundig erfgoed** van de Leuvense binnenstad. Deze werd in 2010 afgerond. Sinds 2009 wordt deze inventaris '**vastgesteld**', waardoor er juridische rechtsgevolgen aan gekoppeld zijn.

De inventarisatie van **bouwkundig erfgoed** in de Leuvense deelgemeenten werd in 2004 niet meegenomen. Nochtans kennen ook de deelgemeenten zeer waardevol erfgoed dat bovendien typerend is voor hun **historische**, maar ook landschappelijke evolutie. De stad Leuven inventariseerde in 2015-2016 het **bouwkundig erfgoed** in Wijgmaal. De andere deelgemeenten zullen hierna volgen. Deze lijsten, opgemaakt door de stad, noemen we verder de **stadsinventaris bouwkundig erfgoed** van de Leuvense deelgemeenten.

Naast de gebouwen die pandsgewijs opgenomen zijn in één van bovengenoemde inventarissen, valt de ontstaansgeschiedenis en ontwikkeling van Leuven ook duidelijk af te lezen in een aantal zeer waardevolle **erfgoedclusters**. Deze clusters omvatten stedelijke gebieden waarvan we de **erfgoedwaarden** niet alleen in de individuele gebouwen terugvinden maar ook en vooral in het geheel. Dit kan zowel een uniform en harmonieus geheel zijn (bijvoorbeeld arbeiderswijken, het Nieuw Kwartier, ...), alsook een divers stedelijk geheel (zoals de middeleeuwse stadskern en poortstraten). Er zijn gehelen die strikt planmatig werden aangelegd, anderen groeiden organisch. Ook het behoud en de versterking van deze structuurbepalende **erfgoedclusters** is cruciaal om de Leuvense gelaagdheid zichtbaar te houden. De keuze voor de afbakening van de **erfgoedclusters** volgt uit de ontstaans- en ontwikkelingsgeschiedenis van Leuven (zie bijlage 1).

WERKWIJZE

De **inventarisatie** van panden en de afbakening van **erfgoedclusters** gebeurt **niet willekeurig**, maar omwille van de architecturale, artistieke, culturele, esthetische, **historische**, industriële, technische, ruimtelijk-structurerende, sociale, stedenbouwkundige, volkskundige of wetenschappelijke waarde. Verder houdt men hierbij rekening met een aantal criteria: de zeldzaamheid, de herkenbaarheid (leesbaarheid), de authenticiteit, de representativiteit, de ensemblewaarde en de contextwaarde. Deze waarden en criteria worden niet afzonderlijk beschouwd. Het is de globale beoordeling die het uitgangspunt vormt voor de evaluatie. Hierbij worden de waarden en criteria afgetoetst ten aanzien van het belang voor Leuven. Met andere woorden: de opname van een gebouw of object in de vastgestelde inventaris of de stadsinventaris of de selectie van een **erfgoedcluster** is het resultaat van een **erfgoedwaardeafweging**. Nochtans is het mogelijk dat bepaalde gebouwen (of delen van gebouwen) opgenomen op één van de inventarissen of vallend binnen de afbakening van een **erfgoedcluster** te weinig **erfgoedwaarde** bezitten om in termen van behoud te spreken. Zo kan het bijvoorbeeld zijn dat een pand op de inventaris van het **bouwkundig erfgoed** of op de stadsinventaris, doorheen de tijd zo zwaar verbouwd werden, dat het geen (of bijna geen) **erfgoedwaarde** meer heeft. Ook in de afbakening van de **erfgoedclusters** zijn panden opgenomen die zelf geen **erfgoedwaarde** hebben, maar bijdragen aan de waarden van het cluster. Vandaar dat de werkwijze van de erfgoedverordening is opgebouwd rond de aanlevering van een **cultuurhistorisch profiel** bij de vergunningsaanvraag. Aan de hand van zo een profiel en een beschrijving van de aangevraagde werken en hun impact op de **erfgoedwaarden**, kan de stad oordelen of de werken kunnen vergund worden.

RELATIE MET DE ALGEMENE BOUWVERORDENING LEUVEN EN ANDERE VERORDENENDE DOCUMENTEN

De stedenbouwkundige verordening erfgoed regelt de aspecten die betrekking hebben op behoud en gepast beheer van **bouwkundig erfgoed** en **erfgoedclusters** en heeft voorrang op de algemene bouwverordening Leuven. Voor andere aspecten is de algemene bouwverordening Leuven van kracht. Het doel is uiteraard dat de stedenbouwkundige verordening erfgoed op termijn (na evaluatie en eventuele bijsturing) **geïntegreerd** wordt in de algemene bouwverordening.

De bepalingen van de erfgoedverordening zijn ondergeschikt aan deze uit een ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP), het gewestplan, een bijzonder plan van aanleg (BPA) of een verkaveling. In gebieden waar een RUP, een BPA of verkavelingsvoorschriften van kracht zijn, worden dus de eventueel strijdige bepalingen van de verordening opgeheven. Voor een vergunningsaanvraag betekent dit dat de regels van een RUP of BPA voorrang hebben op deze van de stedenbouwkundige verordening erfgoed en dat alleen voor de onderwerpen die niet door een RUP of BPA worden geregeld de regels van de stedenbouwkundige verordening erfgoed gevolgd moeten worden.

EVALUATIE

De stad Leuven vindt het belangrijk dat een instrument zoals deze verordening continu geëvalueerd wordt en indien nodig bijgesteld. Gezien de verordening nu alleen van kracht gaat voor Leuven centrum en Wijgmaal, zijn bijstellingen van het volledige instrument – indien nodig – steeds mogelijk wanneer de andere deelgemeenten toegevoegd worden.

LEESWIJZER

De tekst van de erfgoedverordening bestaat uit een verordenend deel (linker kolom) en een toelichting (rechter kolom). Het verordenende deel bevat de bindende en dus “strikt na te leven” regels. De toelichting geeft “de geest” en doelstellingen van de regels weer of brengt een aantal voorbeelden ter verduidelijking aan en wordt als richtinggevend beschouwd bij het beoordelen van vergunningsaanvragen. De blauwe woorden kregen een definitie onder artikel 1.7. Definities. De preambule behoort niet tot het verordenend gedeelte.

HOOFDSTUK 0. Algemene toelichting

HOOFDSTUK 1. Toepassingsgebied – meldingsplicht – dossiersamenstelling – afwijkingsmogelijkheid – overgangsbepalingen – definities

HOOFDSTUK 2. **Bouwkundig erfgoed**

In dit hoofdstuk staat het behoud en het kwalitatief en duurzaam beheer van **bouwkundig erfgoed** centraal. Hieruit volgen een aantal voorschriften over allerlei werken, wijzigingen en ingrepen aan **bouwkundig erfgoed**. Het gaat voornamelijk over bestaande regels die reeds informeel werden toegepast, en die nu via de verordening worden geformaliseerd. Op een beperkt aantal punten worden de bestaande regels aangevuld of aangepast.

HOOFDSTUK 3. **Erfgoedclusters**

In dit hoofdstuk staat het behoud en de versterking van **erfgoedclusters** centraal. De voorschriften hebben tot doel om de kwaliteit van ingrepen in een **erfgoedcluster** te sturen, zowel bij de realisatie van nieuwe gebouwen als bij de verbouwing van bestaande en/of waardevolle gebouwen. Het gaat om nieuwe regelgeving.

Wanneer je werken wil uitvoeren aan een pand waarop voorliggende stedenbouwkundige erfgoedverordening van toepassing is, is het altijd aangewezen je plannen op voorhand te bespreken met de dienst Onroerend Erfgoed van de stad Leuven.

PREAMBULE

Deze preambule werd opgemaakt door een aantal Leuvense architecten en goedgekeurd door de GECORO. Deze preambule geeft de geest weer van de erfgoedverordening zoals deze door de auteurs van de preambule geïnterpreteerd wordt. Deze preambule is louter informatief en niet verordenend.

De erfgoedverordening van de stad Leuven is geen verordening als de andere. Het is in de eerste plaats een oproep aan al wie er bouwt en verbouwt of er woont en in de tweede plaats een richtinggevend kader voor wie vergunning- en meldingsdossiers beoordeelt.

De verordening wil het onroerend erfgoed van de stad vrijwaren als een stevig fundament voor de toekomstige ontwikkeling van de stad. Een stad die vooruit wil moet immers ook weten waar ze vandaan komt. Het onroerend erfgoed is daartoe een belangrijke hefboom.

Een stad die daarvoor geen zorg draagt dreigt immers al snel een onherkenbare ‘niet-plaats’ te worden. De naoorlogse periode in Vlaanderen bewees dat dit gevaar niet denkbeeldig is. Veel plaatsen verloren al wat hen kenmerkte, hun charme en daardoor zelfs hun bruikbaarheid als plek om te wonen, te werken, te ontspannen. Het is daarom belangrijk omzichtig en respectvol om te gaan met onroerend erfgoed.

Respectvol omgaan met erfgoed betekent echter niet dat de verordening de stad onder een glazen stolp wil plaatsen. Omgaan met erfgoed is een manier om zich een betere voorstelling van de toekomst te maken door begrip en zichtbare aanwezigheid van het verleden. Hoewel erfgoed dus belangrijk is, staat daarom nog niet vast wat we tot dat erfgoed moeten rekenen. Erfgoed is geen zaak van wetenschap, maar van waardering. Alles kan erfgoed zijn of worden. Wat gisteren nog rijp voor de sloop werd geacht kan morgen onaantastbaar lijken.

Eenzijds is het daarom altijd belangrijk om de context, de geschiedenis, de betekenis van een plek goed te vatten in plaats van er rücksichtslos aan de slag te gaan. Dat is de oproep die deze verordening doet aan opdrachtgevers en ontwerpers: heb oog voor wat bijzonder of -al dan niet op lokaal vlak- uniek is aan een plek. Enkel zo ontstaat een strategie die dat unieke kan behouden, versterken of -vaker nog- vertalen naar nieuwe situaties en gebruiken.

Dat laatste is vaak onvermijdelijk en noodzakelijk. De verordening doet daarom ook een oproep aan de beoordelende overheid. We wonen en werken nu eenmaal niet meer zoals in het verleden. We verwachten andere dingen van gebouwen. We stellen ons de toekomst anders voor. Daarom moet men wel verder werken op het historische sediment van de stad.

Anderzijds betekent dat ook dat erfgoed nooit, behalve dan in het geval van erkende ‘monumenten’ en ‘landschappen’, een onaantastbare waarde is. Als de context belangrijk is, betekent dat ook dat er andere waarden soms belangrijker zijn. Of simpelweg: dat de prijs van behoud te hoog is.

Om dezelfde reden is er ook nooit slechts één manier om ‘juist’ met erfgoed om te gaan. Omgaan met erfgoed is een manier van ontwerpen. Net als bij elk ontwerp gaat er een interpretatie van de context aan vooraf die resulteert in een speculatieve greep op de toekomst. Alleen wordt die interpretatie bij erfgoed gearticuleerd en gestuurd door een artefact dat zelf al heel wat inbrengt. Maar de visie op de toekomst van een plek, een straat, een wijk blijft een evenwaardige term in het ontwerp. Die drukt de stad ook zelf uit in een structuurplan, een bouwverordening en RUP's.

Om al die redenen zijn er geen vaststaande regels voor de omgang met erfgoed. De geschiedenis bewijst dat ten overvloede. Maar er is wel zoiets als een juiste, gepaste attitude. Als een woning uitzonderlijk schrijnwerk vertoont sloopt men dat er niet uit tenzij omwille van dwingende redenen. Zelfs dan moet het nieuwe schrijnwerk een waardige vervanger zijn van het origineel.

De regels in deze verordening moet men in die zin begrijpen: als een zachte dwang, een reeks aandachtspunten, niet als regels die de opdrachtgever of de ontwerper nodeloos beknotten. Niet als een reeks van voorschriften dus, maar als een richtinggevend kader. Enkel wanneer een opdrachtgever of ontwerper zich onverantwoordelijk vergrijpen aan waardevol onroerend erfgoed levert deze verordening instrumenten die als een noodrem kunnen dienen.

1 TOEPASSINGSGEBIED – MELDINGSPLICHT – DOSSIERSAMENSTELLING – AFWIJKINGSMOGELIJKHEDEN – OVERGANGSBEPALINGEN – DEFINITIES

Verordenend gedeelte	Doelstelling/toelichting
<p>1.1 Toepassingsgebied</p> <p>Geografisch: De verordening is van toepassing op alle niet als monument beschermde panden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed, - ofwel opgenomen in de stadsinventaris van bouwkundig erfgoed, - ofwel behorend tot een erfgoedcluster. <p>Bijgebouwen, park-, tuin-, paden- en voortuinstructuren en tuinelementen, horende bij deze panden vallen eveneens integraal onder het toepassingsgebied van de verordening.</p> <p>Inhoudelijk: De verordening is van toepassing op het slopen, het uitbreiden, verbouwen, herbouwen of vernieuwbouwen, gevel- en dakwerken, op functiewijzigingen, op het wijzigen van het aantal (woon)entiteiten en op het verkavelen, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld in het betreffende hoofdstuk of het betreffend artikel.</p> <p>Verhouding met de algemene bouwverordening Leuven: De stedenbouwkundige verordening erfgoed regelt de aspecten die betrekking hebben op behoud en gepast beheer van bouwkundig erfgoed en erfgoedclusters en heeft voorrang op de algemene bouwverordening Leuven. Voor andere aspecten is de algemene bouwverordening Leuven van kracht.</p>	<p><i>Deze verordening heeft betrekking op enerzijds de panden opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed, te raadplegen op inventaris.onroenderfgoed.be of geo.onroenderfgoed.be, de panden opgenomen in de stadsinventaris van bouwkundig erfgoed (zie bijlage 3) en panden die deel uitmaken van een erfgoedcluster (zie bijlage 2).</i></p> <p><i>Ook de bijgebouwen, park-, tuin-, paden- en voortuinstructuren en tuinelementen horende bij deze panden vallen eveneens onder het toepassingsgebied van voorliggende verordening. In vele gevallen bepalen deze elementen immers mee de erfgoedwaarde.</i></p>

1.2 Meldingsplicht

Voor **bijgebouwen** horende bij panden die opgenomen zijn op de vastgestelde inventaris van **bouwkundig erfgoed** of op de stadsinventaris van **bouwkundig erfgoed** wordt een meldingsplicht ingevoerd voor handelingen die door de het besluit van de Vlaamse Regering zijn vrijgesteld van stedenbouwkundige vergunning (omgevingsvergunning).

1.3 Dossiersamenstelling

1.3.1 Cultuurhistorisch profiel

Bij elke aanvraag tot omgevingsvergunning worden de **erfgoedwaarden** van alle aanwezige elementen en de impact van de aangevraagde werken op deze **erfgoedwaarden** afgetoetst door de vergunningverlenende overheid.

Om deze beoordeling te kunnen doen, dient de vergunningsaanvraag voldoende gegevens te bevatten over het cultuurhistorisch profiel van het gebouw en/of de betekenis ervan ten aanzien van het **erfgoedcluster** waarin het gebouw zich bevindt. Ook de impact van de aangevraagde werken dient beschreven te worden in het cultuurhistorisch profiel.

Het cultuurhistorisch profiel wordt als apart document toegevoegd aan de vergunningsaanvraag en bevat minimaal:

- foto's van de **voorgevel** en van alle onderdelen waarop ingegrepen zal worden (exterieur en interieur),
- een beschrijving van alle aanwezige **erfgoedkenmerken** en -**elementen** aanwezig op het perceel
- een beschrijving van de geplande werken en de impact ervan op de aanwezige **erfgoedkenmerken** en -**elementen** en op het **straatbeeld**

De Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO) voorziet de mogelijkheid om het algemene Vlaamse Regime binnen bepaalde perken te verstrengen. In deze verordening wordt hiervan gebruik gemaakt voor een beperkt welomschreven aantal aanvragen:

*voor **bijgebouwen** horende bij panden die opgenomen zijn op de vastgestelde inventaris van bouwkundig erfgoed of op de stadsinventaris van **bouwkundig erfgoed** gelden bijkomende regels en wordt bijgevolg een meldingsplicht ingevoerd voor handelingen die door het Besluit van de Vlaamse Regering zijn vrijgesteld, zoals bijvoorbeeld sloop.*

*Leuven is een **historische** stad, waarvan de kern teruggaat tot de middeleeuwen. Leuven bewaart dan ook een schat aan **bouwkundig erfgoed** uit verschillende eeuwen en bezit heel wat waardevolle **erfgoedclusters**. De stad wil dit erfgoed behouden voor onze toekomstige generaties. Het uitgangspunt is dan ook dat al dit erfgoed dient bewaard te blijven. Uiteraard zijn handelingen aan **bouwkundig erfgoed** en in **erfgoedclusters** mogelijk, maar zij dienen wel steeds rekening te houden met de **erfgoedwaarden** van het gebouw, resp. het **erfgoedcluster**.*

*Uit de vergunningsaanvraag moet daarom kunnen afgeleid worden of (delen van) het gebouw waardevolle **erfgoedelementen** bevat en dus **bouwkundig erfgoed** is en waarom en hoe het gebouw of een gedeelte van het gebouw gewijzigd wordt. In het geval het gebouw gelegen is in een **erfgoedcluster**, dient ook de betekenis van het gebouw ten aanzien van het **erfgoedcluster** afgeleid te kunnen worden.*

*Bij de beoordeling van vergunningsaanvragen zal de stad rekening houden met de impact van de aanvraag op de **erfgoedwaarden** van het **bouwkundig erfgoed** en/of het **erfgoedcluster**. Deze beoordeling zal onder meer gebaseerd zijn op een beschrijving van de aanwezige **erfgoedkenmerken** en -**elementen** in het cultuurhistorisch profiel. Dit document dient dus duidelijk aan te tonen welke delen*

Wanneer het pand deel uitmaakt van een **erfgoedcluster** worden bijkomend volgende gegevens minimaal verwacht:

- een beschrijving van de **erfgoedelementen** en **-kenmerken** van het **erfgoedcluster** en de betekenis van het gebouw ten aanzien ervan
- een beschrijving van de geplande werken en de impact ervan op de **erfgoedelementen** en **-kenmerken** van het **erfgoedcluster**

Als het cultuurhistorisch profiel ontbreekt of onvoldoende gegevens bevat, waardoor de vergunningverlenende overheid geen correcte afweging kan maken, geldt het volledige behoud van het gebouw als uitgangspunt bij de beoordeling van de vergunningsaanvraag.

*wel en welke delen geen **erfgoedwaarde** hebben. Als dit niet of onvoldoende aangetoond wordt in de vergunningsaanvraag, geldt het volledige behoud van het gebouw als uitgangspunt bij de beoordeling van de vergunningsaanvraag.*

*Daarnaast dient het cultuurhistorisch profiel een beschrijving te geven van de manier waarop wordt omgegaan met de **erfgoedkenmerken** en **-elementen** van het gebouw en/of **erfgoedcluster**, van de wijzigingen die gebeuren aan het pand en de impact die ze hebben op de **erfgoedwaarden** en op het **straatbeeld**, eventueel van de noodzakelijke ingrepen voor de **draagkracht**, stabiliteit, brandveiligheid en beveiliging van het gebouw, ... en de impact die ze hebben op de **erfgoedwaarden**.*

In artikel 1.5 werd een voorbeeld tot opmaak van een cultuurhistorisch profiel bijgevoegd.

In sommige gevallen, zoals bij zeer waardevolle gebouwen, kan de administratie voorafgaand aan de vergunningsaanvraag aanraden een bouwhistorisch onderzoek van het gebouw op te maken en toe te voegen aan het cultuurhistorisch profiel.

In geval een gebouw in zeer slechte bouwfysische of -technische staat is, is het aangeraden bijkomende motiveringsstukken hieromtrent aan te reiken of kan dit door de administratie gevraagd worden.

1.4 Afwijkingsmogelijkheden

1.4.1 Algemene afwijkingsmogelijkheden

De vergunningverlenende overheid kan afwijkingen toestaan op de bepalingen van deze verordening indien deze geen negatieve impact hebben op de **erfgoedwaarden** van het gebouw, zijn context en/of het **erfgoedcluster**

De verordening heeft een groot toepassingsgebied en bevat voornamelijk “algemeen toepasbare” regels waarin abstractie wordt gemaakt van zeer specifieke regelgeving (zoals bv. sectorale wetgeving over ruimtelijke ordening, onroerend erfgoed, ...). Evenmin kunnen deze regels steeds volledig rekening

en indien de achterliggende logica en doelstelling van de betreffende voorschriften gerespecteerd wordt. Dit moet blijken uit het cultuurhistorisch profiel waarin men naast de beschrijving van de impact van de werken ook de motieven die aanleiding geven tot de vraag van afwijking beargumenteert.

1.4.2 Bijzondere afwijkingsmogelijkheid met betrekking tot sloop van (delen van) **bouwkundig erfgoed**

Bijzondere omstandigheden die de sloop van **bouwkundig erfgoed** en/of een waardevol onderdeel kunnen rechtvaardigen, zijn:

- in geval van **overmacht**;
- in geval de werken voor het behoud te ingrijpend zijn vanuit bouwtechnisch oogpunt en niet in verhouding staan tot de **erfgoedwaarde** ervan.

Wanneer van dit artikel gebruikt gemaakt wordt om sloop te rechtvaardigen, dient het cultuurhistorisch profiel voldoende gegevens te bevatten om deze omstandigheden te duiden.

*houden met de specifieke **erfgoedelementen** en **-kenmerken** van het betreffende pand. Bovendien zijn ze opgemaakt met het oog op doorsnee (woon)programma's en kan het nuttig zijn om voor specifieke programma's andere voorwaarden te hanteren. Een afwijking kan echter niet toegestaan worden om een programma en/of een vloeroppervlakte te realiseren, waardoor de fysieke en intrinsieke **draagkracht** van het **bouwkundig erfgoed** overschreden wordt.*

De mogelijkheid voor de vergunningverlenende overheid om afwijkingen te vergunnen wordt dus expliciet opgenomen in de verordening zelf. Hierdoor wordt het mogelijk om mits grondige motivering afwijkingen te vergunnen zonder de beperkingen en procedurevoorwaarden die het decreet oplegt voor de mogelijkheden tot afwijking van een RUP, BPA of verkavelingsvergunning. Met dergelijke mogelijkheid tot afwijken mag echter niet lichtzinnig worden omgegaan om te vermijden dat de afwijking de regel wordt.

*Er zijn enkele bijzondere uitzonderingsregels waarbij sloop van **bouwkundig erfgoed** en/of onderdelen ervan kunnen gerechtvaardigd worden, bijvoorbeeld bij **overmacht** zoals brand, instorting,*

*Ook wanneer het pand in zeer slechte bouwtechnische staat is en de werken die nodig zijn om het te behouden niet in verhouding staan tot de **erfgoedwaarde** ervan, kan sloop toegestaan worden. Met "niet in verhouding staan tot" kan zowel een aanzienlijk hoge kostprijs van de instandhoudingswerken bedoeld worden, als instandhoudingswerken die zo ingrijpend zijn voor (de structuur van) het gebouw, dat de impact op de **erfgoedwaarden** te groot is om nog in termen van behoud te blijven denken. Wanneer men sloop omwille van deze redenen wil motiveren, kan de administratie bijkomende informatie vragen om deze motivatie te kunnen aftoetsen.*

1.5 Overgangsbepalingen

Wanneer een aanvraag tot omgevingsvergunning werd ingediend voor het van kracht gaan van deze verordening, waarvan de behandeling gebeurt nadat deze verordening van kracht ging, zal geadviseerd worden in de geest van deze verordening. Deze aanvraag tot omgevingsvergunning wordt in dat geval echter vrijgesteld van het toevoegen van een cultuurhistorisch profiel, zoals opgenomen in artikel 1.3.1 van deze verordening.

Deze overgangsbepaling wordt ingevoerd om duidelijkheid te creëren over welke stukken al dan niet dienen toegevoegd te worden bij aanvragen van omgevingsvergunning die ingediend worden in de periode voor het van kracht gaan van de verordening.

1.6 Voorbeeld Cultuurhistorisch profiel

ONDERWERP VAN DE AANVRAAG			
Ligging			
Kadastrale gegevens			
Bouwjaar hoofdgebouw		Bouwjaar bijgebouwen	
fotoreportage exterieur en interieur toegevoegd <input type="checkbox"/>	bouw historisch onderzoek toegevoegd <input type="checkbox"/>	Andere informatie toegevoegd, met name: <input type="checkbox"/>	
BESCHRIJVING VAN ALLE AANWEZIGE ERFGOEDELEMENTEN EN -KENMERKEN OP HET PERCEEL	BESCHRIJVING VAN DE IMPACT VAN DE WERKEN OP DEZE ERFGOEDELEMENTEN EN -KENMERKEN EN OP HET STRAATBEELD	ARGUMENTATIE EVENTUELE AFWIJKINGEN OP DE ERFGOEDVERORDENING	
<i>Indien het pand is opgenomen in de stadsinventaris of de vastgestelde inventaris bouwkundig erfgoed, kan de beschrijving van het pand hierin als leidraad dienen. Daarnaast is het wenselijk ook een beschrijving van de structuur, achtergevel en andere waardevolle elementen van het hoofdgebouw en van alle waardevolle bijgebouwen, waardevolle tuin, park, ... te geven.</i>			
BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDELEMENTEN EN -KENMERKEN VAN HET ERFGOEDCLUSTER EN DE BETEKENIS VAN HET GEBOUW TEN AANZIEN HIERVAN	BESCHRIJVING VAN DE IMPACT VAN DE WERKEN OP DEZE ERFGOEDELEMENTEN EN -KENMERKEN	ARGUMENTATIE EVENTUELE AFWIJKINGEN OP DE ERFGOEDVERORDENING	
<i>Hiervoor kan de definitie van het betreffende erfgoedcluster als leidraad genomen worden.</i>			

1.7 Definities

Aantal bouwlagen: De **benedenverdieping** en elke hierboven gelegen volwaardige bouwlaag die niet als **dakverdieping** kan worden beschouwd.

Benedenverdieping: De laagst gelegen bouwlaag die qua afgewerkt vloerpeil het dichtst aansluit bij het gemiddelde **maaiveld** niveau aan de straatzijde. Bij woningen waarbij er tussen de straatzijde en de tuinzijde een niveauverschil heerst wordt als **benedenverdieping** beschouwd: De laag die aan tuinzijde over de volledige hoogte over natuurlijk daglicht beschikt én die qua vloerpeil het dichtste aansluit bij het natuurlijk **maaiveld** niveau aan tuinzijde. De **benedenverdieping** valt niet noodzakelijk samen met de bouwlaag die de toegang tot de woning verschaft. Dit tenzij het bedoelde perceel deel uitmaakt van een bijzonder plan van aanleg, ruimtelijk uitvoeringsplan of verkavelingsvergunning waar een andere interpretatie van **benedenverdieping** is vermeld of kan worden afgeleid uit de geest van de voorschriften. **Bijgebouwen** die geen wezenlijk functioneel onderdeel uitmaken van de woning, zijn niet in de **benedenverdieping** inbegrepen.

Bijgebouw: Op zichzelf staand, al dan niet vrijstaand gebouw, dat door de vorm onderscheiden kan worden van het **hoofdgebouw** en dat ondergeschikt is aan het **hoofdgebouw**.

Bouwkundig erfgoed: Onder **bouwkundig erfgoed** worden niet als monument beschermde panden (of delen van panden) met **erfgoedwaarde** bedoeld, opgenomen in de vastgestelde inventaris van het **bouwkundig erfgoed**, de stadsinventaris van **bouwkundig erfgoed** in de Leuvense deelgemeenten of behorend tot één van de **erfgoedclusters**.

Buitenschrijnwerk: Onder **buitenschrijnwerk** wordt onder meer gerekend: vensters, deuren, poorten, **kroonlijsten**, erkers, loggia's, luiken, jaloezieën en persiënnes. Ook de bijhorende metalen onderdelen, zoals beslag, luikhouders, ... vallen onder deze noemer. In de meeste gevallen gaat het bij **bouwkundig erfgoed** om houten elementen, soms ook om metaal en in zeldzame gevallen om andere materialen.

Dak (bedaking): Gehele samenstel (o.a. bestaande uit een structuur en een **dakbedekking**) dat de bedekking vormt van een gebouw.

Dakbedekking: Geheel van materialen waarmee de **dak**structuur wordt bedekt of bekleed teneinde de waterdichting te verzekeren en het hemelwater af te voeren. Onder **dakbedekking** wordt onder meer verstaan: pannen, leien, zink, lood, koper, ...

Dakkapel: Uitspringend raam met **dak** dat het **dakvlak** onderbreekt.

Dakverdieping: De bouwlaag waarvan het afgewerkte vloerpeil zich op minder dan 1.00 meter onder de bovenkant van de **kroonlijst** bevindt.

Dakvlak: Buitenzijde van het **dak**, uitsprongen en insprongen buiten beschouwing gelaten.

Draagkracht: De fysieke **draagkracht** van **bouwkundig erfgoed** wordt omschreven als het vermogen van de bestaande dragende structuur om bepaalde functies op te nemen zonder dat er aanzienlijke structurele (zoals bijvoorbeeld vervanging van houten vloerstructuren naar beton, ...) en/of technische (in functie van brandveiligheid, ...) wijzigingen dienen te gebeuren. De intrinsieke **draagkracht** van **bouwkundig erfgoed** wordt omschreven als het vermogen om bepaalde functies op te nemen zonder dat dit de **erfgoedwaarden** van het gebouw schaadt (zoals bijvoorbeeld een opdeling in verschillende kleine entiteiten waardoor de geest van het oorspronkelijke ontwerp niet meer leesbaar is).

Erfgoedcluster: een verzameling van erfgoedrelicten die bepaalde (één of meerdere) erfgoedkenmerken gemeenschappelijk hebben en die hierdoor een belangrijke bijdrage leveren aan de ruimtelijke identiteit en leesbaarheid van de **historische** stad. Dit kan gaan over een specifieke architecturale stijl (bv. modernisme), eenzelfde functie (bv. sociale huisvesting), eenzelfde **historische** periode (wederopbouw). Sommige clusters vallen samen met een bepaald gebied, andere kennen een verspreiding over de stad. Zie bijlage 2 voor de afbakening van de verschillende **erfgoedclusters**.

Erfgoedelementen: de structurele en visuele componenten die de eigenheid van het **bouwkundig erfgoed** bepalen en die de **erfgoedwaarden** vormen.

Erfgoedkenmerken: typologie, stijl, cultuur, datering, materiaal, thema of ander kenmerk.

Erfgoedwaarde: de archeologische, architecturale, artistieke, culturele, esthetische, **historische**, industrieel-archeologische, technische waarde, ruimtelijk-structurerende, sociale, stedenbouwkundige, volkskundige of wetenschappelijke waarde waaraan onroerende goederen en de cultuurgroederen die er integrerend deel van uitmaken hun huidige of toekomstige maatschappelijke betekenis ontleen.

Gevel: Buitenmuur van een gebouw.

Gevelafwerking: Gevelbekleding inclusief alle **sierementen**.

Gevel- en dakwerken:

Alle werken aan **gevels** en **daken**:

- constructieve **gevel**werken, zijnde:
 - **gevels** en/of **gevelelementen** geheel of gedeeltelijk ontmantelen en slopen;
 - **gevel**openingen maken, wijzigen of dichtten;
 - nieuwe parementen in **gevelsteen** aanbrengen.
- **gevel**renovatiewerken, zijnde:
 - bestaande **gevelbekledingen** verwijderen;
 - nieuwe **gevelbekledingen** aanbrengen;
 - voegwerken.
- **buitenschrijnwerken**, zijnde:
 - vensters, deuren, poorten, **kroonlijsten**, (rol-)luiken, ... **vervangen**, vernieuwen of aanbrengen.
- **gevel- en dakwerken**, zijnde:
 - wijzigen van de **dak**vorm;
 - verwijderen, wijzigen, vernieuwen, **vervangen** of aanbrengen van **dakkapellen**, **dak**uitbouwen, schoorstenen en andere **dak**doorbrekingen;
 - wijzigen, vernieuwen of **vervangen** van de **dakbedekking**;
 - wijzigen van goten en regenwaterafvoeren;
 - plaatsen van zonnepanelen of zonnecollectoren.
- schilderwerken, zoals onder meer:
 - ontverven van **gevels**, **buitenschrijnwerk**, smeedwerk, ... ;
 - schilderen van **gevels**, **buitenschrijnwerk**, smeedwerk, ... in een andere kleur.
- alle andere werken, die invloed hebben op het uitzicht van de **gevel**, zoals daar zijn:
 - verwijderen, vernieuwen, **vervangen** of aanbrengen van **sierelementen**;
 - plaatsen, vernieuwen of **vervangen** van zonnetenten;
 - maken van **gevel**doorvoeren ten behoeve van verluchting, cv,

Gevelbekleding: Materiaal en/of techniek waarmee de **gevel** geheel of deels wordt afgewerkt en/of bekleed (ten behoeve van zijn bouwfysische en/of esthetische kwaliteiten). Hieronder wordt onder meer gerekend:

- bepleisteringen, met inbegrip van lijst- en stuc- en stafwerk en de erin verwerkte sierpatronen: kalkbepleistering, cementbepleistering, similibepleistering, cimorné, ... ;

- schilderwerk en kalei;
- betegeling: keramische tegel, geglazuurde tegels,

Glas in lood: vensterraam dat samengesteld is uit stukken, al dan niet gebrandschilderd en/of gekleurd, glas gevat in loodlijsten.

Gemene muur: (deel van) een scheidsmuur die gemeenschappelijke eigendom is van de eigenaars van beide aanpalende eigendommen.

Gevelgeleding: alle kenmerken die de indeling van een **gevel** bepalen: aantal traveeën, bouwlagen, verticale en horizontale indeling van **gevel**openingen (hoogtes, dorpels, ...), bijzonder elementen (zoals erkers, balkons, ...)

Herstellen: opnieuw in goede staat brengen

Historisch: deel uitmakend van de gegroeide toestand (van het gebouw)

Historisch waardevol: deel uitmakend van de waardevolle gegroeide toestand (van het gebouw)

Hoeve: onroerend goed dat gebruikt wordt of werd voor de uitbating van een landbouwbedrijf, bestaande uit een boerenwoning, **bijgebouwen** en bijhorend erf met beplantingen.

Hoofdgebouw: het belangrijkste gebouw op het perceel

Hoofdvolume: het **hoofdvolume** van een gebouw is het volume dat zich onder het hoofddak bevindt, dus zonder inbegrip van de aanbouwen.

Kroonlijst: De horizontale beëindiging van het verticale **gevel**vlak.

Kroonlijsthoogte: De afstand tussen het **maaiveld** en de **kroonlijst** gemeten in het midden van de **gevel**.

Maaiveld: Onder “**maaiveld**” wordt verstaan het natuurlijke terrein. Het **maaiveld** wordt gebruikt als nulpeil om hoogtes van constructies te bepalen. Aan de voorzijde van een gebouw zal het **maaiveld** meestal overeenstemmen met het peil van het aangrenzende openbaar domein (stoep of straat), aan de

tuinzijde (achter- of zijkant van een gebouw), zal het **maaiveld** overeenstemmen met de bovenkant van de (ongeroerde) grond / natuurlijke terrein aansluitend bij het gebouw aan deze zijde.

Nokhoogte: De hoogte van de bebouwing tot aan de nok van het **dak**.

Overmacht: structurele schade n.a.v. calamiteiten buiten de wil van de eigenaar, zoals brand of storm.

Reconstructie naar historisch model: Opnieuw bouwen van een element waarbij het materiaal, de vormgeving en de detaillering van een model dat in een vergelijkbaar **historisch** pand werd aangetroffen of op een relevant iconografisch document is terug te vinden, volledig worden overgenomen.

Sierelementen: Elementen met een bijzondere of opvallende vorm die (al dan niet gecombineerd met een welbepaalde functie) dienen ter versiering van de **gevel** en het **dak**. Hieronder worden onder meer gerekend: balusters, balustrades, vensterhekkens, diefijzers, voetschrapers, vlaggenstokken, steigergaten en hun afdekkingen, muur-, jaartal- en sierankers, siersmeedwerk, **historische** deurbellen, **gevel**stenen (met opschrift of voorstelling), cartouches, festoenen, sculpturen, friezen, consoles, heiligenbeelden, beeldnissen, huiskapellen, oude verluchttingsroosters, sgraffiti, schamppalen, hechtingspunten van **historische** tramleidingen, gietijzeren standpijpen, vorstkammen, pironen, ...

Straatbeeld: De verschijningsvorm van het geheel van de gebouwde omgeving die de begrenzing vormt van een publieke open ruimte.

Straatwand: Het geheel van bebouwing aan één zijde van de straat of aan meerdere zijden aan meerdere straten (indien het een hoek betreft).

Vervangen:

- **vervangen** naar bestaand model: Vernieuwen van een element waarbij het materiaal, de vormgeving en de detaillering van het **historisch** model dat nog ter plaatse aanwezig is, volledig worden overgenomen.

- **vervangen naar historisch model:** Vernieuwen van een element waarbij het materiaal, de vormgeving en de detaillering van een model dat in een vergelijkbaar **historisch** pand werd aangetroffen of op een relevant iconografisch document is terug te vinden, volledig worden overgenomen.

- **vervangen** naar gepast model: Vernieuwen van een element of afwerking waarbij het materiaal van het oorspronkelijke of **historische** element of de afwerking gerespecteerd wordt en het nieuwe element of afwerking zich inspireert op en refereert naar een oorspronkelijk of **historisch** element of afwerking, zonder daarbij alle details over te nemen, ...

Voorgevel: Elke **gevel** gericht op de voorliggende weg, met uitzondering van garagewegen of voetwegen.

Voorzetrolluik: Een rolluik dat aan de buitenzijde zichtbaar boven in **gevel**opening of boven de **gevel**opening wordt geplaatst.

Winkelpui: Het onderste gedeelte van de **gevel**, dat ontworpen of aangepast is voor een winkelfunctie. De **winkelpui** omvat een omlijsting (meestal in natuursteen of hout) waarbinnen zich een vitrineraam bevindt.

2 BOUWKUNDIG ERFGOED

Verordenend gedeelte

2.1 Toepassingsgebied

Hoofdstuk 2 is enkel van toepassing op **bouwkundig erfgoed**. Of een pand **bouwkundig erfgoed** is dan wel niet, dient afgeleid te kunnen worden uit het cultuurhistorisch profiel (zie artikel 1.3.1).

2.2 Behoud

Sloop van **bouwkundig erfgoed** en/of een waardevol onderdeel ervan is niet toegestaan.

2.3 Sloop zonder omgevingsvergunning

Wanneer **bouwkundig erfgoed** en/of gebouwonderdelen ervan gesloopt worden zonder omgevingsvergunning is het verboden om nieuw te bouwen of te herbouwen zonder **reconstructie** van de waardevolle onderdelen naar hetzij bestaand, hetzij **historisch model**, zoals door de administratie wordt vastgelegd.

Doelstelling/toelichting

Panden waarvan uit het cultuurhistorisch profiel blijkt dat ze geen **bouwkundig erfgoed** zijn, maar wel in een **erfgoedcluster** gelegen zijn, dienen niet te voldoen aan hoofdstuk 2, maar wel aan hoofdstuk 3. Voor panden waarvan uit het cultuurhistorisch profiel blijkt dat ze geen **bouwkundig erfgoed** zijn en niet in een **erfgoedcluster** gelegen zijn, wordt verder verwezen naar de algemene bouwverordening Leuven.

Leuven is een **historisch waardevolle** stad die sinds de middeleeuwen verschillende fasen van groei en vernietiging heeft gekend. Vandaag bestaat Leuven uit een structuur van gebouwen en openbare ruimten die samen het verhaal van de Leuvense ontwikkeling vertellen en identiteitbepalend zijn. Het is belangrijk om dit verhaal in de toekomst zichtbaar te houden en te versterken. Bij het beoordelen van concrete aanvragen zal dan ook steeds uitgegaan worden van het behoud van de waardevolle elementen en van de **historische** perceelstructuur. **Dit betekent dat het behoud verder gaat dan enkel het behoud van de voorgevel.** Zowel de planopbouw (de geest van het ontwerp) als de **historisch waardevolle** dragende structuur (muren, vloeren, **daken**) als alle **erfgoedelementen** in de **gevels** aanwezig, dienen optimaal behouden en leesbaar te blijven.

Ook het behoud van waardevolle interieurelementen is uiteraard wenselijk.

Wanneer men **bouwkundig erfgoed** sloopt zonder dat men hiervoor een omgevingsvergunning heeft bekomen (bijvoorbeeld uit kwade wil), dan dienen alle waardevolle onderdelen **gereconstrueerd** te worden, hetzij naar bestaand model, hetzij **naar historisch model**. Dit zal door de administratie worden vastgelegd.

2.4 Werken, handelingen en wijzigingen

Alle werken, handelingen en wijzigingen moeten gebeuren met aandacht en respect voor de **erfgoedwaarden** van het gebouw en zijn context en dienen kwalitatief en duurzaam te zijn.

Er wordt steeds uitgegaan van de fysieke en intrinsieke **draagkracht** van het gebouw en de omgeving om het behoud van de **erfgoedwaarden** van het gebouw en/of het **erfgoedcluster** waarin het zich bevindt maximaal te kunnen garanderen. Werken, handelingen en wijzigingen die door hun schaal/dynamiek/ruimtelijke impact/structurele impact de **erfgoedwaarden** schaden en de fysieke en/of intrinsieke **draagkracht** overschrijden, zijn verboden.

Bij werken, handelingen en wijzigingen aan **historisch waardevolle hoeves** dient het oorspronkelijk onderscheid tussen het woon- en het bedrijfsgedeelte te allen tijde duidelijk te blijven.

2.5 Vervangen van dragende structuren (muren, vloeren, daken)

Wanneer kan gemotiveerd worden dat dragende structuren voor muren, vloeren en **daken** in **bouwkundig erfgoed vervangen** dienen te worden, dient de positie van deze nieuwe elementen bekeken te worden in relatie tot de **historische** typologie van het pand en in relatie tot de **gevels**.

*Elke toevoeging aan de bestaande structuur of wijziging ervan moet rekening houden met de waarde van het bestaande. Elke toevoeging of verbouwing/uitbreiding heeft daarnaast ook mogelijk impact op de beeldkwaliteit van de **historische** straten, buurten en wijken. Nieuwe bouwkundige ingrepen aan **bouwkundig erfgoed** dienen **kwalitatief en duurzaam** te zijn en dienen de **erfgoedwaarde** en beeldkwaliteit van het **bouwkundig erfgoed** en zijn context te ondersteunen en versterken. Een nieuwe invulling moet zich **niet afkeren** van het erfgoed, maar de compositorische en formele gegevens van de bestaande architectuur accentueren en een **hedendaagse taal** vinden. Nieuwe architectuur en aanpassingen aan erfgoed moeten zich rechtvaardigen. Kennis van het gebouw, van de architectuurpraktijk en de architectuurgeschiedenis is nodig om aanknopingspunten te vinden waarop een nieuw verhaal kan worden gebaseerd.*

*Wanneer er werken, handelingen of wijzigingen gebeuren aan een **hoeve** dan is het belangrijk dat het oorspronkelijk onderscheid tussen de verschillende onderdelen van de **hoeve** duidelijk blijft. Wanneer een schuur bijvoorbeeld ingericht wordt als woongelegenheden of als uitbreiding van het woongedeelte, dient in de architectuur steeds de oorspronkelijke functie van schuur leesbaar te blijven (bijvoorbeeld grote open ruimte met zicht op **dak**gebinte, gesloten volume, ...).*

*Voorbeeld: wanneer de kinderbalken van een vloerconstructie door vochtschade ingerot zijn, kan volgens artikel 1.4.2 toegestaan worden dat deze **vervallen** worden. Omwille van de relatie met de **voor-** en **achtergevel** (positie van de vensters, ...) en omwille van respect voor de oorspronkelijke planopbouw (hoogte van ruimtes, afnemend per verdieping, ...) zal gevraagd worden de nieuwe vloerstructuur op een logische positie te plaatsen, gerelateerd aan de **historische** typologie.*

Wanneer kan gemotiveerd worden dat de dakstructuur vervangen wordt, dient dit te gebeuren met respect voor de historisch correcte kroonlijsthoogte, nokhoogte en de historisch correcte hellingsgraad.

2.6 Verkavelen van historisch waardevolle tuinen, parken of domeinen

Het is niet toegelaten om historisch waardevolle tuinen of domeinen te verkavelen.

2.7 Samenvoegen

Wanneer meerdere panden worden samengevoegd, en minstens één van deze panden is bouwkundig erfgoed, dient de historische perceelstructuur zowel in gevel als in planopbouw duidelijk leesbaar te blijven.

Een handels- of horecazaak die zich uitstrekt over de benedenverdieping van twee of meerdere panden moet de doorbrekingen in de gemene muren beperken tot maximum 50% van de oppervlakte van de vroegere gemene muur tussen de hoofdvolumes per verdieping.

2.8 Opdelen

In afwijking van de regelgeving van de Algemene Bouwverordening Leuven rond opdeling, kan omwille van de erfgoedwaarde een opdeling in verschillende (woon)entiteiten worden toegestaan dan wel geweigerd. Het opdelen is enkel mogelijk indien dit de erfgoedwaarden van het pand geen schade toebrengt.

Leuven bezit een aantal historisch waardevolle tuinen, parken of domeinen die landschapselementen met erfgoedwaarde bevatten, bv. bomen en struiken met dendrologische waarde, ornamenten en andere parkconstructies, kenmerkend reliëf en historische padenstructuur. Meestal, maar niet in alle gevallen, is het herenhuis, kasteel of de stadsvilla horende bij dit domein ook nog bewaard. Het is de bedoeling dat deze historisch waardevolle gebieden één geheel blijven en dat de waardevolle landschapselementen behouden blijven, onderhouden worden en indien nodig opnieuw versterkt. Het verkavelen, bebouwen en/of opsplitsen van deze domeinen heeft teveel impact op de erfgoedwaarden ervan.

Wanneer men meerdere panden samenvoegt, is het zowel voor de erfgoedwaarde van het bouwkundig erfgoed op zich als voor de historische context belangrijk dat het goed leesbaar blijft dat het oorspronkelijk om meerdere individuele panden ging. In de voorgevel betekent dit dat de individuele toegangen behouden dienen te blijven. In planopbouw dient de plaats van de vroegere gemene muur voldoende aanwezig en leesbaar te blijven op alle verdiepingen.

Door de grote vraag naar (studenten)kamers, studio's en kleine woningen en de hoge (huur)opbrengsten van kleinere wooneenheden bestaat een voortdurende druk om bestaande, grote erfgoedpanden, op te delen. Deze opdelingen hebben soms echter verregaande gevolgen voor de erfgoedwaarde.

2.9 Gevel- en dakwerken

2.9.1 Algemeen

Gevel- en dakwerken kunnen slechts vergund worden in de mate zij afgestemd zijn op de **erfgoedkenmerken** van de (**historische**) **gevel** en het **dak** en op de samenhang en de ritmiek in de **straatwand**. De **gevel** en het **dak** moeten een harmonische en logische constructieve opbouw hebben.

Gevel- en dakwerken gaan uit van het behoud, de instandhouding en/of het **herstel** van de oorspronkelijke kleurstelling, een **historisch** gepaste kleurstelling of een kleurstelling die passend is in het **straatbeeld**.

*Voorbeeld: de opdeling in studentenkamers van een waardevolle eengezinswoning met houten vloer- en **dakconstructies**, grote ruimtes met hoge plafonds in stucwerk, ...*

*De aanpassingen in het kader van brandveiligheid en comfort (sanitaire cellen in iedere kamer, opdelingen grote ruimtes, ...) hebben teveel impact op het oorspronkelijk planconcept (grote hoge ruimtes), op de draagstructuur (hout dat **vervangen** wordt door beton, bijvoorbeeld) en op de waardevolle interieurelementen (stucplafonds worden verwijderd, ...).*

*In de meeste gevallen draagt de wijze waarop een **gevel** en/of **dak** werd vormgegeven wezenlijk bij tot de reden waarom een pand **bouwkundig erfgoed** is. Bovendien vormen de **gevels** en **daken** van **bouwkundig erfgoed** mee het gezicht van de stad Leuven en bepalen in belangrijke mate de kwaliteit en leefbaarheid van onze dagelijkse omgeving. Dit hoofdstuk is in de meeste gevallen enkel van toepassing op de **voorgevel** en het voorste **dakvlak** van **bouwkundig erfgoed**. In sommige gevallen echter bevat ook de **achtergevel** en/of **zijgevels** belangrijke **erfgoedelementen**. Zo hebben hoekpanden bijvoorbeeld meestal een **zijgevel** waarvan de **erfgoedelementen** bijdragen tot de (architecturale) **erfgoedwaarde** van het gebouw. Villa's, **hoeves**, religieuze gebouwen (kloosters e.d.) en universitaire colleges zijn dan weer meestal ontworpen als **viergevelpanden**, waarbij de opbouw en vormgeving van alle **gevels** en **daken** bijdraagt tot de **erfgoedwaarden** van het gebouw.*

*Het behoud, de instandhouding en het **herstel** van de **erfgoedkenmerken** van de bestaande (**historische**) **gevel** en het **dak** staan voorop. Het oorspronkelijke **gevelontwerp**, de architecturale stijl waarin de **gevel** is opgebouwd, het **historische geveltype** waarin een **gevel** onder te brengen is en de bouw**historische** evolutie die de **gevel** heeft ondergaan, worden daarbij als maatstaf gehanteerd.*

2.9.2 Gevelbekleding

Gevelwerken gaan steeds uit van het behoud, de instandhouding en het herstel van de oorspronkelijke of historische gevelbekleding. Het verwijderen en vervangen van de oorspronkelijke of historische gevelbekleding is enkel mogelijk indien:

Er wordt bij de beoordeling rekening gehouden met de constructieve en stilistische opbouw van de (historische) gevel wat betreft ordonnantie, ritme, verhoudingen, afwerking, reliëf...en van het (historische) dak. Het gaat hierbij onder meer om het materiaalgebruik (natuursteen, baksteen, hout, metaal...) en de combinaties en de variaties van de materialen, de wijze waarop de gevel is ingedeeld en afgewerkt met parement, gevelopeningen (vensters, deuren en poorten), plinten, trappen en dorpels, (cordon)lijsten, omlijstingen, de onderverdeling van het buitenschrijnwerk. In dezelfde zin wordt rekening gehouden met de visuele en de ruimtelijke verwevenheid van de gevel en het dak met het stedelijk gebied (bijvoorbeeld als onderdeel van eenheidsbebouwing of wijk) en de schakelfunctie die gevel en dak als begeleidingsarchitectuur vervult als onderdeel van de historische stad.

De kleurstelling van gevel- en dakelementen heeft een grote impact op de architectuur en beeldwaarde van het gebouw en zijn omgeving. De kleur van de verschillende elementen is nauw verbonden met de architectuurstijl en de periode waarin het gebouw werd opgericht of verbouwd. Wanneer de oorspronkelijke kleurstelling van de elementen gekend is (bijvoorbeeld uit historische gegevens, sporen op de elementen zelf of uit archivalische bronnen), is het aangewezen deze kleur(en) opnieuw aan te brengen. Wanneer de oorspronkelijke kleurstelling niet gekend is, zal een historisch gepaste kleur gevraagd worden (bijvoorbeeld wit of lichte tint voor de gevelbepleistering van neoclassicistische panden, wit buitenschrijnwerk in wederopbouwpanen, ...) of een kleur die passend is in het straatbeeld.

Voorbeeld: In Leuven werden in de tweede helft van de 19de eeuw heel wat panden in neoclassicistische stijl opgetrokken. Typerend voor deze panden is de vlakke cementering, al dan niet voorzien van schijnvoegen. Doorheen de jaren gebeurde het weleens dat deze cementering werd afgekapd en de blote baksteen zichtbaar werd. Het heraanbrengen van een vlakke cementering – eventueel met

- een motivering van de onoverkomelijke gebreken van de **historische gevelbekleding** en het achterliggende metselwerk het verwijderen van de **gevelbekleding** rechtvaardigt;
- de **gevelbekleding** geen **erfgoedwaarde** heeft.

Het **vervangen** of heraanbrengen van **gevelbekledingen** gebeurt:

- naar bestaand model (inclusief details), indien de oorspronkelijke of **historische gevelbekleding** ter plaatse of in het **gevelensemble** nog aanwezig is;
- naar **historisch** of gepast model, indien de oorspronkelijke of **historisch waardevolle gevelbekleding** niet meer aanwezig is.

2.9.3 Buitenisolatie

Het is niet toegelaten om een **gevel** langs de buitenzijde te bekleden met een isolerende bekleding, die ingrijpt op de architectuur**historische** typologie en de waardevolle bouwdetails van de **gevel** zodat specifieke beeldbepalende **erfgoedkenmerken** en - elementen verloren zouden gaan.

*schijnvoegen – is dan uiteraard aan te moedigen, ter versterking van de **erfgoedwaarde** van het gebouw. Andersom werden in de 19de eeuw wel wat 17de- of 18de-eeuwse panden in bak- en zandsteenstijl voorzien van een bepleistering. In deze gevallen kan gemotiveerd worden om de bepleistering weg te nemen om terug te keren naar de 17de- of 18de-eeuwse uitstraling van het pand. Dit is dan echter enkel mogelijk indien de latere bepleistering geen **erfgoedwaarde** heeft en wegnemen kan zonder het achterliggende metselwerk te beschadigen.*

*Het aanbrengen van buitenisolatie bij **bouwkundig erfgoed** is niet evident. Slechts in enkele specifieke gevallen is de impact van de buitenisolatie op de **erfgoedwaarden** te verwaarlozen. Dit is bijvoorbeeld het geval bij een van oorsprong gepleisterde/gecementeerde **gevel** zonder enige vorm van detaillering. Hier is het aanbrengen van een buitenisolatie met pleister mogelijk op voorwaarde dat de aansluiting met de **kroonlijst/dakranden/raamopeningen** dit mogelijk maakt. Ook bij gebouwen die waardevol zijn, maar niet vanwege een architecturale of artistieke waarde, kan buitenisolatie onderzocht worden. Uiteraard is het belangrijk dat ook de energieprestatie van waardevolle gebouwen kan verbeterd worden. **Dak**-, vloer- en spouwisolatie zijn steeds mogelijk. Ook binnenisolatie is mogelijk indien dit geen impact heeft op waardevolle interieurelementen. De **vervanging** van **buitenschrijnwerk** in functie van de plaatsing van hoogisolerende beglazing en beter sluitende raamkaders kan in de meeste gevallen eveneens toegelaten worden (zie verder). De plaatsing van zonnepanelen/zonneboilers op de **daken** van waardevol niet-beschermd erfgoed wordt niet tegengehouden, al kan dit soms wel serieuze impact hebben op de beeldwaarde van een waardevol gebouw, geheel of cluster en is het belangrijk om te onderzoeken hoe de impact zo beperkt mogelijk kan gehouden worden.*

2.9.4 Buitenschrijnwerk

Gevelwerken gaan uit van het behoud, de instandhouding en het herstel van het oorspronkelijke of historische buitenschrijnwerk.

Het verwijderen en vervangen van het oorspronkelijke of historische buitenschrijnwerk kan enkel worden toegestaan wanneer een motivering het verwijderen en het vervangen rechtvaardigt.

Het verwijderen en vervangen van niet-oorspronkelijk of niet-historisch buitenschrijnwerk kan steeds worden toegestaan.

Het vervangen of vernieuwen van buitenschrijnwerk gebeurt steeds:

- naar bestaand model indien het oorspronkelijke of historisch waardevolle buitenschrijnwerk ter plaatse of in het gevelensemble aanwezig is;
- naar historisch of gepast model indien ter plaatse of in het gevelensemble geen vergelijkbaar buitenschrijnwerk meer aanwezig is.
- In hout of metaal. Kunststof (PVC, ...) is niet toegestaan.

Onder *buitenschrijnwerk* wordt onder meer gerekend: vensters, deuren, poorten, kroonlijsten, erkers, loggia's, luiken, jaloezieën en persiënnes. Ook de bijhorende metalen onderdelen, zoals beslag, luikhouders, ... vallen onder deze noemer. In de meeste gevallen gaat het om houten elementen, soms ook om metaal en in zeldzame gevallen om andere materialen.

Buitenschrijnwerk dat nog in goede staat is, wordt steeds sneller vervangen door de vraag naar dubbele beglazing (bij vensters) of omdat het te veel onderhoud zou vergen (bij hout). *Buitenschrijnwerk* is nochtans vaak een mooie staaltje van vakmanschap uit de 18^{de}, 19^{de} of de 20^{ste} eeuw en getuigt van een specifieke bouwstijl en tijdsperiode. Het vervangen van dit buitenschrijnwerk betekent dan ook veelal een onomkeerbaar verlies van origineel historisch materiaal. Bovendien draagt schrijnwerk met een historisch correcte indeling, harmonische verhoudingen en een juiste detaillering in belangrijke mate bij tot de uitstraling van een pand en een authentiek gevel-, straat- en stadsbeeld. De stad ijvert er dan ook voor waardevol schrijnwerk waar mogelijk te behouden en – voor nieuw schrijnwerk - goede kopieën met een passende indeling, profilering en detaillering na te streven.

Afhankelijk van de oriëntatie van de gevel en de mate van onderhoud in het verleden, is houten buitenschrijnwerk van meer dan 100 of 150 jaar oud vaak nog steeds in goede staat. De kwaliteit van het toen gebruikte hout wordt vandaag zo goed als nooit geëvenaard. Een vervanging gaat altijd gepaard met een verlies aan geschiedenis, detaillering en origineel materiaal. Bij oud en verzorgd schrijnwerk in goede staat dient in de eerste plaats overwogen te worden of het behouden en indien nodig hersteld kan worden.

Wanneer men vensters wil vervangen ter verbetering van thermisch of akoestisch comfort, kan dit ook bekomen worden door:

- Het plaatsen van een achterzetraam (aan de binnenzijde)
- Het plaatsen van dubbel glas in het bestaande raamkader

2.9.5 Glaswerk

Gevelwerken gaan uit van het behoud, de instandhouding en het herstel van historisch waardevol glaswerk, zoals glas in lood, mondgeblazen glas, getrokken glas, cilinderglas, slingerglas, gekleurd glas, reliëfglas, Het verwijderen en/of vervangen van het oorspronkelijke of historische glaswerk is slechts mogelijk wanneer een motivering het verwijderen en het vervangen rechtvaardigt.

Het is bovendien zeer wenselijk om waardevol hang- en sluitwerk (spanjoletten) te behouden. Zelfs indien het venster vervangen wordt, kan aan de schrijnwerker gevraagd worden om het waardevolle hang- en sluitwerk te herplaatsen op het nieuwe.

Wanneer de noodzaak tot vervanging gemotiveerd wordt, kan deze toegestaan worden. In dat geval echter, zal gevraagd worden om het buitenschrijnwerk te vervangen naar bestaand model indien het oorspronkelijk of historisch waardevol buitenschrijnwerk nog in het pand of in het gevelensemble aanwezig is, naar historisch model, indien het niet meer aanwezig is. Bij de vervanging van vensters, deuren of poorten wanneer het oorspronkelijke of historisch waardevolle buitenschrijnwerk niet meer aanwezig is, is vooral het opnieuw voorzien van een historisch correcte indeling en profilering van uitermate groot belang.

Wanneer men vensters, deuren of poorten vervangt naar bestaand/historisch model mag de diepte van het nieuwe element uiteraard aangepast worden om de plaatsing van een isolerende beglazing of isolerend materiaal toe te laten.

Wanneer houten buitenschrijnwerk vervangen wordt, gaat de voorkeur steeds uit naar nieuw houten buitenschrijnwerk. Kunststoffen zoals PVC zijn niet toegelaten, gezien deze meestal weinig kwalitatief noch duurzaam zijn.

Glaswerk speelt net als andere bouwelementen een belangrijke rol in de beleving van het gevel- en straatbeeld. Historisch waardevol glas maakt deel uit van de architecturale en soms ook historische waarde van een pand. Doorheen de verschillende eeuwen en bouwstijlen werd immers gebruik gemaakt van verschillende types glas, waardoor glas evengoed bijdraagt aan het herkennen van bouwperiodes en -stijlen. Wanneer een pand historisch waardevol glaswerk bezit, is het zinvol na te denken over het behoud hiervan, door bijvoorbeeld te kiezen voor het plaatsen van een achterzetraam in functie van een betere energieprestatie.

2.9.6 Sierelementen

Gevelwerken gaan uit van het behoud, de instandhouding en het **herstel** van de oorspronkelijke of **historische sierelementen**. Het verwijderen/**vervangen** van oorspronkelijke of **historische sierelementen** is slechts mogelijk wanneer een motivering het verwijderen rechtvaardigt. Het **vervangen** of opnieuw aanbrengen van oorspronkelijke of **historische sierelementen** gebeurt:

- naar bestaand model, indien het sierelement nog ter plaatse of in het **gevelensemble** aanwezig is;
- naar **historisch** of gepast model, indien het sierelement niet meer ter plaatse of in het **gevelensemble** aanwezig is.

2.9.7 Dakbedekking, dakkapellen, schoorstenen en andere dakdoorbrekingen

Dakwerken en -wijzigingen gaan uit van het behoud, de instandhouding en het **herstel** van de **historisch waardevolle dakbedekking**, met inbegrip van oorspronkelijke of **historisch waardevolle dakkapellen**, schoorstenen en andere **dakdoorbrekingen**.

Het wijzigen, vernieuwen of **vervangen** van de **historisch waardevolle dakbedekking** is mogelijk wanneer een motivering het verwijderen en het **vervangen** rechtvaardigt.

Dakbedekking worden **vervangen** naar bestaand, **historisch** of gepast model.

Bij het plaatsen van **dakvlakvensters** in **bouwkundig erfgoed** wordt gevraagd deze uit te lijnen op de ramen van de onderliggende verdieping en ze zo dicht mogelijk tegen de **kroonlijst** te plaatsen.

Onder **sierelementen** worden onder meer gerekend: balusters, balustrades, vensterhekkens, diefijzers, voetschrapers, vlaggenstokken, steigergaten en hun afdekkingen, muur-, jaartal- en sierankers, siersmeedwerk, **historische** deurbellen, **gevelstenen** (met opschrift of voorstelling), cartouches, festoenen, sculpturen, friezen, consoles, heiligenbeelden, beeldnissen, huiskapellen, oude verluchttingsroosters, sgraffiti, schamppalen, hechttingspunten van **historische** tramleidingen, gietijzeren standpijpen, vorstkammen, pironen, ...

Het plaatsen van **dakvlakvensters** is niet-vergunningsplichtig. Wanneer men **dakvlakvensters** wil plaatsen in **bouwkundig erfgoed** wordt gevraagd deze uit te lijnen op de ramen van de onderliggende verdieping en zo dicht mogelijk tegen de **kroonlijst** te plaatsen. Hierdoor zijn de **dakvlakvensters** zo min mogelijk zichtbaar van op het openbaar domein, wat de beeldwaarde ten goede komt.

Een nieuwe **dakuitbreiding** aan de voorzijde heeft meestal een negatieve impact op de erfgoed- en beeldwaarde van het gebouw en/of van het **erfgoedcluster**. Enkel wanneer kan aangetoond worden dat er geen of een positieve impact is, kan vanuit erfgoedstandpunt ingestemd worden met de plaatsing ervan.

2.9.8 Ophogen van het dakvlak

Het beperkt ophogen van het huidige dakvlak, om dakisolatie te plaatsen, wordt toegestaan wanneer:

- De waardevolle dakstructuur bewaard blijft;
- En de ophoging niet (storend) merkbaar is van op het openbaar domein;
- En de ophoging geen afbreuk doet aan de waardevolle karakteristieken van de bedaking;
- En de aansluiting met kroonlijst of aandak op een kwalitatieve manier wordt uitgevoerd;
- En de harmonie met de buurpanden niet in het gedrang komt.

2.9.9 Winkelpui

Gevelwerken gaan steeds uit van het behoud, de instandhouding en het herstel van de oorspronkelijke of historisch waardevolle winkelpui.

Oorspronkelijke of historisch waardevolle winkelpuien mogen niet ontsierd worden door verstorende nieuwe elementen zoals voorzetrolluiken of grote reclamepanelen.

Indien de oorspronkelijke of historisch waardevolle winkelpui niet meer aanwezig is, kan een nieuwe, historisch gepaste winkelpui worden ontworpen.

Het verwijderen en vervangen van het oorspronkelijke of historisch waardevolle vitrineraam kan enkel worden toegestaan wanneer een motivering het verwijderen en het vervangen rechtvaardigt. Het vervangen of vernieuwen van het vitrineraam gebeurt steeds:

- naar bestaand model indien het oorspronkelijke of historisch waardevolle vitrineraam ter plaatse of in het gevelensemble aanwezig is;

Indien aan een aantal voorwaarden is voldaan, kan toegestaan worden om het huidige dakvlak beperkt op te hogen voor de plaatsing van dakisolatie, volgens het sarkingdak-principe. In het geval een sarkingdak niet wordt toegestaan, kan het dak altijd aan de binnenzijde geïsoleerd worden, tussen de bestaande dakstructuur.

Heel wat handel en horeca in Leuven is gehuisvest in bouwkundig erfgoed. Sommige van deze panden werden oorspronkelijk als horecazaak of winkelpand gebouwd en bezitten van bij aanvang een winkelpui (bijvoorbeeld vele wederopbouwpanen in het stadscentrum). Andere panden (bijvoorbeeld 17^{de} of 18^{de}-eeuwse woonhuizen in de Mechelsestraat) werden doorheen de tijd (19^{de} of 20^{ste} eeuw) verbouwd tot winkel of horeca en toen voorzien van een winkelpui. Vele winkelpuien hebben erfgoedwaarde en dragen bij tot de aantrekkelijkheid van het handels- en horecagebeuren.

De winkelpui onderscheidt zich van de rest van de gevel én van woonhuizen, doordat het vaak met een ander materiaal is afgewerkt en het een meer open karakter heeft. De winkelpui heeft grotere vensters en trekt de aandacht, dit in tegenstelling tot het meer gesloten karakter van de bovengevel of woonhuis. De omlijsting is meestal in hout of natuursteen.

In de loop der tijden werden vele omlijstingen ‘verstopt’ achter cementering, bepleistering of beplating. Vitrineramen werden vervangen. Wanneer men werken wil uitvoeren aan een waardevolle winkelpui, zullen deze dienen uit te gaan van het behoud, de instandhouding en het herstel ervan.

- naar **historisch** of gepast model indien ter plaatse of in het **gevel**ensemble geen vergelijkbaar vitrineraam meer aanwezig is.
- In hout of metaal. Kunststof (PVC, ...) is niet toegestaan.

Voor **publiciteit** aan handels- en horecapanden verwijzen we integraal naar het gecoördineerd politiereglement van de stad Leuven. Publiciteit aanbrengen aan **gevels** is in Leuven vergunningsplichtig. Bij het aanbrengen van publiciteit aan **bouwkundig erfgoed** wordt steeds de impact op de **erfgoedwaarden** afgewogen.

3 ERFGOEDCLUSTERS

Verordenend gedeelte

Doelstelling/toelichting

3.1 Bouwkundig erfgoed in erfgoedclusters

Voor **bouwkundig erfgoed** gelegen in een **erfgoedcluster** is ook hoofdstuk 2 integraal van toepassing.

3.2 Werken, handelingen en wijzigingen

Alle werken, handelingen en wijzigingen moeten gebeuren met aandacht en respect voor de typische **erfgoedkenmerken** en **-elementen** die het **erfgoedcluster** waardevol maken, zoals:

- historische perceelstructuren
- harmonie
- inplanting/opstelling
- schaal
- aantal bouwlagen
- gevelgeleding
- materiaalgebruik
- dakhelling
- dakvorm en kroonlijsthoogte
- voortuinstructuur
- beplanting
- ...

en dienen kwalitatief en duurzaam te zijn.

Werken, handelingen en wijzigingen die door hun schaal/dynamiek/ruimtelijke impact/structurele impact de **erfgoedwaarden** van een **erfgoedcluster** schaden, zijn verboden.

*Dit artikel 3.2 is van toepassing op alle panden – zowel waardevolle als niet-waardevolle - die vallen binnen één van de afgebakende **erfgoedclusters**.*

*De **erfgoedclusters** omvatten stedelijke gebieden waarvan we de **erfgoedwaarden** niet alleen in de individuele gebouwen terugvinden maar ook en vooral in het geheel. Dit kan zowel een uniform en harmonieus geheel zijn (bijvoorbeeld sociale woonwijken, het Nieuw Kwartier, ...), alsook een divers stedelijk geheel (zoals de middeleeuwse stadskern met haar poortstraten). Er zijn gehelen die strikt planmatig werden aangelegd, anderen groeiden organisch.*

*Het behoud en de versterking van deze structuurbepalende **erfgoedclusters** is cruciaal om de Leuvense gelaagdheid zichtbaar te houden. Daarom is het belangrijk dat alle ingrepen aan panden in zo een **erfgoedcluster** gebeuren met aandacht en respect voor de typische **erfgoedkenmerken** en **-elementen** die dat specifieke **erfgoedcluster** waardevol maken.*

*Sommige panden behoren tot meerdere **erfgoedclusters**. Het cultuurhistorisch profiel dient dan duidelijk te maken hoe het pand zich verhoudt tot de verschillende clusters.*

*Ingrepen die door hun schaal/dynamiek/ruimtelijke impact/structurele impact de **erfgoedwaarden** van een cluster schaden, zoals bijvoorbeeld een schaalvergroterend complex in een typische arbeiderswijk met kleinschalige panden, zijn niet mogelijk. Panden in een **erfgoedcluster** die zelf geen **bouwkundig erfgoed** zijn, kunnen uiteraard **vervangen** worden. Belangrijk hierbij is dat de nieuwbouw kwalitatief en duurzaam is en zich inpast in de **erfgoedcluster** doordat hij respect heeft voor de typische **erfgoedelementen** en **-kenmerken** van dat **erfgoedcluster** (zie bijlage 2).*

3.3 Aanvullende regels voor de erfgoedcluster wederopbouw

3.3.1 Gedenksteen

De gedenksteen, het symbool van de wederopbouw van Leuven na de eerste wereldoorlog, mag niet verwijderd worden.

Een nieuwe invulling moet zich niet afkeren van het omringend erfgoed, maar de compositorische en formele gegevens van de bestaande architectuur accentueren en een hedendaagse taal vinden.

De stad Leuven legde na de eerste wereldoorlog de eigenaar van een wederopbouwpan op om een gedenksteen te plaatsen in de gevel, dit om de verwoesting van de oorlog nooit te vergeten. De gedenksteen met zwaard, vuur en datum '1914', verwijzend naar het jaar van de brand, mag als blijvende herinnering aan de oorlogsschade, niet verwijderd worden.



foto van de gedenksteen

BIJLAGE 1: ontstaans- en ontwikkelingsgeschiedenis van Leuven

Geomorfologie en historiek

1.1 Vorming van het reliëf

De Roeselberg, Kesselberg-Chartreuzenberg, Schoolbergen en Loberg-Predikherenberg maken deel uit van de getuigenheuvels, waarvan de meest zuidelijke heuvelrij zich ten noorden van de Leuvense binnenstad van west naar oost uitstrekt. Zoals de naam aangeeft vormen deze heuvels getuigen van een landschap uit het mioceen, een tijdperk in de geologische tijdschaal dat duurde van ca. 23 tot 5,3 miljoen jaar geleden. In die periode wordt het noorden van België regelmatig overspoeld door de (Diestiaan)zee. Hierbij worden afwisselend klei- en zandlagen afgezet. Ongeveer 8 miljoen jaar geleden komt hier een laag glauconiethoudend zand bovenop. Getijdenstromingen zorgen voor afzettingen van enorme zandbanken. Bij blootstelling aan lucht oxideert het glauconiet (een ijzerhoudend mineraal) tot limoniet, dat met zand samenkit tot ijzerzandsteen. Tijdens de vorming van de Alpen (vanaf 5 miljoen jaar geleden) wordt de bodem langzaam naar boven getild waardoor de zee zich terugtrekt. De zandbanken komen dus permanent boven water te liggen. Wind en regen spoelen de zachtere zandlagen weg, alleen de harde ijzerzandstenen delen blijven over. Hierdoor ontstaan de getuigenheuvels: de getuigen van het bestaan van de Diestiaanzee.

De regresserende Diestiaanzee laat dikke pakketten zand en klei achter, die een golvend landschap vormen dat afhelpt naar het noorden. Op het vrijgekomen land ontstaan rivieren die naar de zich terugtrekkende zee stromen.

Tijdens de daaropvolgende ijstijden (vanaf 2.5 miljoen jaar geleden) zorgen de grote hoeveelheden smeltwater in de korte zomers voor een sterke erosie in het landschap dat achtergelaten wordt door de Diestiaanzee. De Dijle voert het geërodeerde materiaal af, maar de hoeveelheid puin is zo groot dat de rivier haar eigen bedding opvult. Door deze opvulling stroomt de Dijle tijdens de laatste ijstijd (van 70.000 tot 10.000 jaar geleden) over haar hele dalbodem met talrijke en vlechtende armen. Op sommige plaatsen neemt dit patroon een breedte van 1 km in. Aan het erg droge einde van de laatste ijstijd staat de Dijle droog tijdens de zomer, waardoor uit de bedding stof en fijn zand opwaait. Dit materiaal wordt vastgehouden door de schaarse planten langs de rivier waardoor er rivierduinen ontstaan. Ten zuiden van de huidige binnenstad wordt het landschap met een leemmantel bedekt.

Na de ijstijden breekt een warmere periode aan waardoor de ijskap over Scandinavië smelt, de zeespiegel stijgt en de Noordzee ontstaat. Met de stijging van de zeespiegel verhoogt ook de grondwaterstand, waardoor riviervalleien grote moerassen worden, waarin veen wordt gevormd. Er ontwikkelen zich metersdikke veenpakketten.

Ongeveer 6000 jaar geleden schakelt de mens in onze streken over op landbouw. Daarbij worden de bossen op de plateaus gekapt en ontstaat door erosiewerking een komgrond-oeverwalprofiel in de vallei van de Dijle. De ontbossingen en agrarische activiteiten (in de Romeinse periode maar vooral) in de middeleeuwen veroorzaken bodemerrosie. Slib komt in de rivieren terecht en verhoogt de rivierbeddingen, wat aanleiding geeft tot toenemende overstromingen. Hierbij wordt alluviale leem in de valleien afgezet. Er ontstaan zandig-lemige oeverwallen langs de Dijle, waarnaast vochtige komgronden ontstaan. Op grotere afstand van de rivier bevinden zich de voormalige rivierduinen. Een dergelijke rivierduin loopt bvb. van Langeveld in Herent over Wijgmaal naar Wakkerzeel en Wespelaar ten westen van de Dijle. Ten oosten van de Dijle bevindt zich een rivierduin ter hoogte van de molen van Rotselaar en Kwellenberg in Wijgmaalbroek.

De bossen in de vallei maken plaats voor een open landschap met grasland. Om de natte komgronden te ontwateren wordt een stelsel van leibeken en leigrachten aangelegd, waarin verschillende korte grachten uitmonden. Deze ontwatering maakt het mogelijk grotere oppervlakten te benutten als weide en hooiland. Sinds de vroege middeleeuwen wordt de bevaarbaarheid van de Dijle verhoogd door de rivier recht te trekken en meanders af te snijden.



Ferrariskaart 1775: Het Dijlelandschap in het zuiden van Leuven

Op de Ferrariskaart valt het open landschap van weiden en hooilanden op de valleibodem van de Dijle op. Akkers bevinden zich op het zuidelijk plateau en op de oeverwallen in de laagvlakte. De valleiflanken zijn nog deels bebost. In het huidige Egenhovenbos (een valleibos) zijn in die tijd nog vijvers. Tot halverwege de 20ste eeuw is op de valleibodems het open landschap nog aanwezig, met weiden en op de drogere oeverwallen akkers.

Ten noorden van de binnenstad werden de Dijle en de Vunt met de opkomende industrialisatie rechtgetrokken en op verschillende locaties overwelfd. Op de kaart van Focquet uit het midden van de 18^e eeuw zijn de oorspronkelijke Dijlemeanders te zien in combinatie met de Vaart.



Kaart van Focquet, midden 18^{de} eeuw

De Vaart werd gerealiseerd tussen 1750 en 1763. Daarbij werd de Dijle in het 'Lovenis Broek' rechtgetrokken. Zo ontstond de 'nieuwe Dijle', tot aan de kruising met de nieuwe Aarschotsesteenweg. De nieuwe rechte Dijlebedding lag ten oosten van de oude Dijlemeanders en markeerde de grens tussen Wilsele en Kessel-Lo. Deze grens werd later verlegd tot tegen de spoorbedding, toen ook de Vunt gedeeltelijk werd rechtgetrokken. Op de Ferrariskaart zijn enkele Dijlemeanders na de rechtekking nog zichtbaar. De oude Dijlearm ter hoogte van de later aangelegde zwaaihoek maakte in het midden van de 19e eeuw deel uit van een Engelse tuin met het destijds bekende koffiehuis "Les Champs Elysées". Wandelaars kwamen er verpozen tijdens een tochtje langs de Vaart. In 1903 wordt deze Dijlemeander bij de komst van een luciferfabriek gedempt.

Na de Tweede Wereldoorlog maakt de landbouw een snelle evolutie door: schaalvergroting, introductie van kunstmeststoffen, mechanisatie en opkomst van maïs als voedergras. De natte percelen in de Dijlevallei zijn veel minder aantrekkelijk in een dergelijk landbouwsysteem en krijgen deels een andere invulling: visvijvers, populierbossen, ruigten en natuurlijke bossen ontstaan door verwildering.

1.2 Vorming van de nederzettingsstructuur

1.2.1 Prehistorie

Vuursteenvondsten geven aan dat er in de omgeving van Leuven al sinds 130.000 voor Chr. mensen aanwezig zijn. Vaste bewoning komt er in de bronstijd (ca. 3500 voor Chr.). Het Monarkengraf en de ringwalheuvel in Heverleebos zijn hier resten van.

Uit de IJzertijd dateert de hoogteversterking op de Kesselberg, dat wellicht als toevluchtsoord diende voor de plattelandsbevolking uit de omgeving. De resten van de ijzertijdwal zijn nog altijd te zien in het landschap van de Kesselberg. Binnen het terrein van de omwalling werden aardewerk en huttenleem uit de tweede helft van de midden-ijzertijd (ca. 400/250 v.C.) aangetroffen. Van twee grote potten, wellicht voorraadpotten of 'containers' die werden gebruikt voor de opslag van vloeistof, konden de scherven opnieuw in elkaar gezet en gereconstrueerd worden. Ze behoren tot de oudste en meest volledige archeologische voorwerpen die in Leuven werden gevonden.



De aarden omwalling van de IJzertijdsite op de Kesselberg

1.2.2 Romeinse periode

De Dijle vormt rond 160 voor Chr. de grens tussen het leefgebied van de Nerviërs (in het westen) en de Eburonen (in het oosten). Nederzettingen met houten en lemen hutten zijn er (vermoedelijk) op hoger gelegen plaatsen rond de Dijlevallei.

Hoewel Leuven in de Romeinse tijd geen echte kern is, moet er – zoals blijkt uit archeologische vondsten – wel al een soort van nederzetting zijn geweest, gelegen aan de kruising van de Dijle met de Romeinse weg Tienen-Elewijt, een aftakking van de heirbaan Tongeren-Boulogne. Rond Leuven zijn er een aantal Romeinse villa's. In Heverleebos, Egenhovenbos en op enkele plaatsen langs de Naamsesteenweg zijn tumuli en urnen aangetroffen die wijzen op Romeinse aanwezigheid. Leuven ligt op dat moment in het zgn. kolenwoud, dat een goed deel van België bedekt. Het woud dankt zijn naam aan de winning van houtskool (voor het smelten van ijzerhoudende zandsteen), waarvoor grote delen van het woud uiteindelijk gekapt worden.

1.2.3 Vroege Middeleeuwen

Vanaf het einde van de 5^{de} eeuw vestigen de Franken zich definitief in Vlaanderen. Hun nederzettingen bestaan oorspronkelijk uit verspreid gelegen boerderijen. Vanaf ca. 650 na Chr. ontstaan groeperingen van hoeves, die langere tijd bewoond worden en waar ook begraafplaatsen aangetroffen worden. In de buurt van de oude Sint-Lambertuskapel, gelegen aan de Kardinaal Mercierlaan, zijn restanten gevonden van een Frankisch grafveld.

In de 8ste eeuw wordt de bevolking tot het christendom bekeerd en worden de eerste kerken gesticht, waaronder (vermoedelijk) de Sint-Pieterskerk. Rond het jaar 700 zijn er op Leuvens grondgebied kleine woonkernen, één bij de Sint-Pieterskerk en één bij de 'Oude Borgh' in het moerassig gebied rond het latere Groot Begijnhof en de Sint-Kwintenskerk. In 727 wijdt -volgens de legende- de heilige Hubertus in het huidige Heverlee een primitief houten kerkje toe aan Sint Lambertus.

Na de verdeling van het Karolingische rijk in 840, maakt Leuven deel uit van het middenrijk, ook wel Lotharingen genoemd. In dit rijk zijn talrijke lokale leenmannen actief, die met vrij grote autonomie een graafschap of hertogdom besturen. Leuven wordt, dankzij haar ligging aan de Dijle en de heirbaan Boulogne-Keulen, in 870 de hoofdstad van het graafschap Leuven (tussen Demer en Dijle en de bovenloop van de Grote Gete). In Leuven bevindt zich op dat moment al een burcht. De streek wordt geteisterd door invallen van Deense Vikingen. Bij de slag om Leuven in 891 worden de Vikingen definitief verslagen door de Oost-Franken onder leiding van Arnulf van Karinthië.

De eerste graaf van Leuven, Lambert I (Lambert met de Baard, 950-1015) weet het grondgebied van het graafschap Leuven gevoelig uit te breiden: dankzij zijn huwelijk krijgt hij het graafschap Brussel in handen, maar hij veroverd ook Hoegaarden en het graafschap Bruningerode en verwerft voogdij over de abdijen van Nijvel en Gembloers. Lambert I zet Leuven als stad op de kaart. Hij verplaatst in 1014 zijn versterking van de woonkern ten Hove, dat verder uitgroeit tot de Sint-Kwintenparochie, naar een nieuwe residentie op 's-Hertogeneiland, dicht bij het Leuvens handelscentrum. Op het eindpunt van de toen bevaarbare Dijle bevindt zich de binnenhaven (Vismarkt). De handelsnederzetting ontwikkelt zich op de overstromingsvrije oostelijke dalwand (Oude Markt-Vismarkt). Op de Kesselberg wordt (vermoedelijk in 1013) het "Kesselstein" gebouwd, een voorpost in de verdediging van Leuven.

In 1106 wordt Godfried I (1063-1139) graaf van Leuven en landgraaf van Brabant. Godfried I en zijn opvolgers bouwen verder aan de uitbreiding en de verfraaiing van de stadskern. In de 11^{de} eeuw wordt, ter hoogte van de Romaanse poort, het Sanctum Hospitale opgericht en wordt de Romaanse Sint-Pieterskerk gebouwd (één van de grootste kerken uit de regio in die tijd).

1.2.4 Late Middeleeuwen

In de 12^e eeuw ontwikkelt Leuven zich tot een belangrijk politiek en economisch centrum in het jonge – stilaan verstedelijkte - hertogdom Brabant. Leuven telt dan ca. 6.000 inwoners. De stedelingen willen hun bloeiende economische slagkracht vertaald zien in een bestuurlijke autonomie. In ruil voor geld verleent de hertog vrijheden en voorrechten. Deze autonomie wordt vastgelegd in officiële documenten, charters, en in belangrijke symbolen zoals een eigen stadswapen en zegel, een stadsklok, een belfort en, later, een stadhuis.

Verschillende marktplaatsen dateren uit deze periode: Oude Markt, Vismarkt, Vleesmarkt (M. De Layensplein), Graanmarkt (Grote Markt). Het handelscentrum wordt verder uitgebreid samen met de uitbouw van de Werf en de Vismarkt, waar handels- en werkhuizen met grote opslagplaatsen komen. In deze periode worden ook talrijke openbare gebouwen opgericht waaronder het Broodhuis, het Muntatelier, de Lakenhalle, het Vleeshuis en het Korenhuis. De uitbouw van de eerste stenen ringmuur met torens en poorten gebeurt in de tweede helft van de 12^{de} eeuw. De eerste ringmuur verloopt bijna cirkelvormig rond de Sint-Pieterskerk, het middelpunt van de 12de-eeuwse stad. De bebouwing binnen de ringmuur is gegroepeerd rond het radioconcentrische plan met als hoofdaders de Hoge Straat (huidige Naamsestraat), de Lage Straat (huidige Parijs- en Schapenstraat), de Brusselse-, Mechelse-, Diestse-, en Tiense- en Vaartstraat.



Toren en muurresten van de eerste stadsomwalling (Handbooghof en stadspark)

Al op het einde van de 12de eeuw deint de stedelijke ontwikkeling uit over de eerste omwalling. De bebouwing is op dat moment gegroepeerd rond de verkeersaders van het gegroeide radioconcentrische plan. De sterke bloei van de lakennijverheid in de 13de eeuw geeft een impuls aan de stedelijke ontwikkeling. De bevolking groeit aan tot 12.000 inwoners. Talrijke religieuze instellingen zoals het Klein en Groot Begijnhof worden opgericht, alsook zorginstellingen en kloosters. In het begin van de 13de eeuw vestigen de Tempeliers zich in de burcht op de Keizersberg, die dan nog buiten de stad ligt.



Burcht en commanderie van de tempeliers op de Keizersberg, op de achtergrond de tweede stadsomwalling. Van Even 1860

Ook in het begin van de 14de eeuw blijft de stad zich bijzonder snel ontwikkelen. De bevolking groeit verder aan tot 20.000 inwoners. Talrijke handelsgebouwen worden opgericht.

Rond 1356 wordt een tweede stadsomwalling met 8 stadspoorten gerealiseerd. De wallen en grachten domineren het uitzicht van de stad tot midden 19de eeuw. Binnen deze omwalling blijven grote delen onbebouwd, vooral het oostelijke en zuidoostelijke deel blijft hoofdzakelijk agrarisch, alsook de westelijke

hellingen waar de wijncultuur in die jaren aan haar opgang begint. Boven de nog grotendeels houten stad torenen nu ook Gotische gebouwen zoals de Onze Lieve Vrouw-ter-Predikherenkerk, de kerk van het Groot Begijnhof en de Lakenhalle, uit. Het einde van de 14^{de} eeuw wordt gekenmerkt door sociale onrust, hongersnood en de Brabantse successieoorlog.

In de 15^{de} eeuw kende Leuven een heropbloei en kunnen de ambachten en Nijverheden opnieuw uit een dal klimmen. In deze periode bouwen Leuven en Brussel al wedijverend als 'hoofdsteden' van het hertogdom Brabant twee markante burgerlijke gebouwen om hun rijkdom en macht te etaleren. De architecturale luxe en de monumentale afmetingen van deze gotische stadhuizen vereisen een voor die tijd uitermate grote technische en artistieke bekwaamheid. De Grote Markt aan het stadhuis in Leuven werd sterk uitgebreid tot centrum van de stad waar de religieuze, bestuurlijke en economische functies samenkomen. Ook de Sint-Pieterskerk en het Tafelrond krijgen hier een plek. Daarnaast worden nieuwe kloosters en godshuizen opgericht.



Grote Markt Leuven met links het stadhuis en rechts de Sint-Pieterskerk

Op het einde van de 15^{de} eeuw verliest Leuven definitief het pleit van Brussel als politiek centrum. Met de stichting van de eerste universiteit in de Lage Landen herneemt Leuven evenwel haar positie. De stad ontwikkelt een andere, modernere troef om zich op de kaart van Europa te blijven positioneren: kennis. De oprichting van de universiteit brengt een ommekeer in de samenstelling van de Leuvense bevolking teweeg. Tal van intelligentsia maken van Leuven een stad van kennis en innovatie.

De oprichting van de Universiteit bracht de totstandkoming van meerdere onderwijsgebouwen, pedagogieën en colleges met zich mee. Ook de stabilisatie van de Lakennijverheid, de overschakeling op luxe- en kunstnijverheid en de ontwikkeling van de hopbrouwerij maken dat de stad de crisis te boven komt. Het laatste kwart van de 15^{de} eeuw verloopt opnieuw onrustig, met sociale onlusten, oorlogsgeweld en de pest.

Niet alleen de stad krijgt tijdens de Middeleeuwen stilaan vorm, ook het platteland wordt ontgonnen. De omgeving van Leuven bestaat lang uit bossen en moerassen. De hertogelijke bossen strekken zich uit van het Heverleebos en het Vinkenbos in het zuiden tot over de Kesselberg. De bossen zijn het jachtgebied van de hertogen, maar inwoners van Leuven hebben ook het recht om er hun vee te weiden en hout te kappen. Op initiatief van Godfried I worden de Parkabdij (1129) en abdij van Vlierbeek (1125) gesticht. De stichting van abdijen vergroot het aanzien van Leuven, zorgt ook voor de systematische agrarische exploitatie van de omliggende gebieden en doet bewoningskernen in Kessel-Lo en Heverlee ontstaan. De abdijen richten talrijke pachthoven op, waaronder het Hof Termunck in Egenhoven (afhankelijk van de parkabdij) .



Abdij van Park ten tijde van abt Libert de Pape (1648-1682)

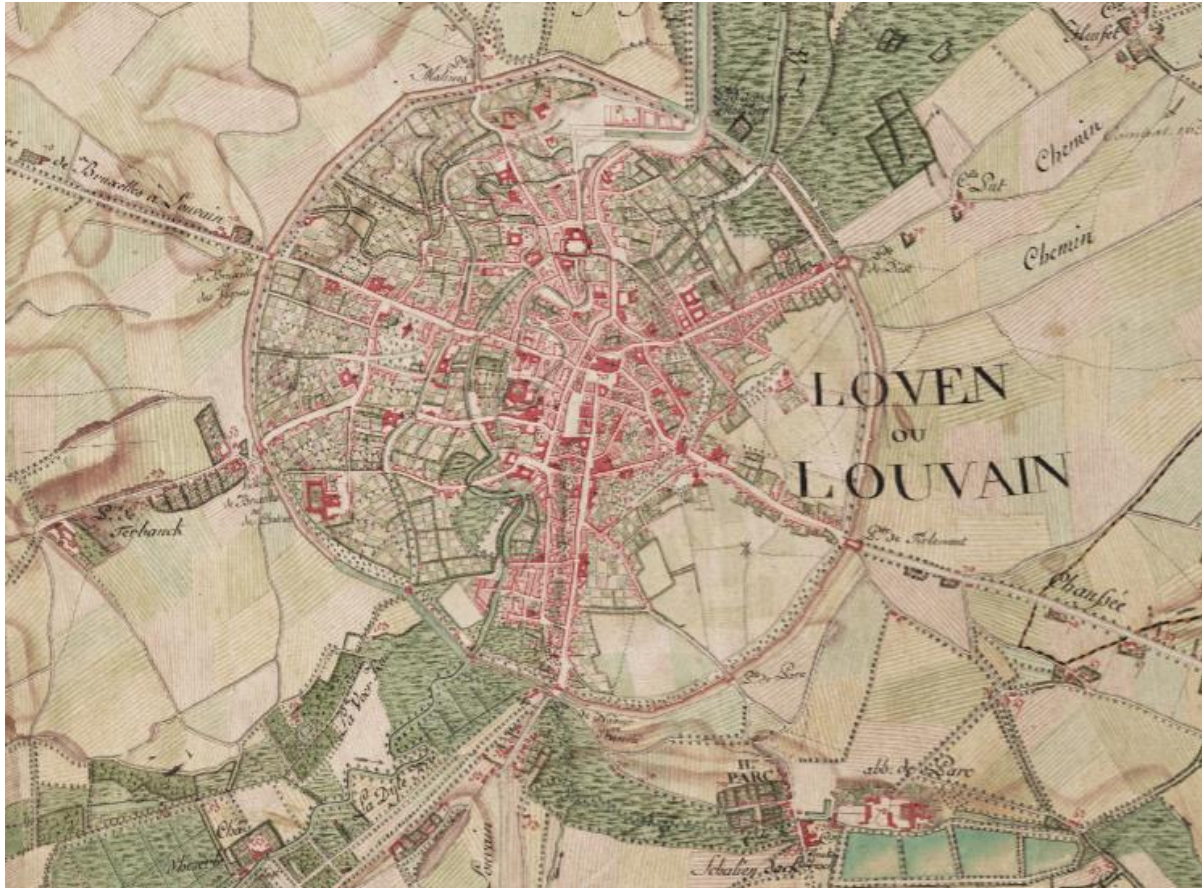
De naam “Terbank” in Egenhoven verwijst naar de vestiging van een leprozerie in de 12^{de} eeuw. Inwoners van Leuven die aan melaatsheid leden (of waarvan dit vermoed werd) werden naar een soort van rechtbank verwezen, waar beslist werd of ze opgenomen dienden te worden in het gasthuis. Dit gasthuis werd later uitgebouwd tot klooster en is nog steeds bewaard. In 1125 komt Heverlee (samen met Oud-Heverlee) als leen in handen van de ‘Heren van Heverlee’. De Heren, kamerheren van de hertogen, bewonen de burcht, op de huidige locatie van het Arenbergkasteel. Deze ligt vlakbij de nog deels bewaarde romaanse Sint-Lambertuskapel. Wilsele wordt in 1290 in leen gegeven aan Gielis Van den Berghe, de rentmeester van de hertog van Brabant, die zich vestigt op het domein Puthof.

Wijgmaal dankt haar ontstaan aan haar ligging in de vruchtbare Dijlevallei. In de middeleeuwen behoort Wijgmaal toe aan de adellijke familie “Van Wychmale”, maar ook verschillende kerkelijke instellingen (waaronder de abdijen van Park en Vlierbeek) bezitten er grond. De Van Wychmales waren vazallen van de Heer van Rotselaar, die een molen in leen hadden. Vanaf het begin van de 13e eeuw tot laat in de 15e eeuw domineren ze het politieke en economische leven in Wijgmaal. De molen op de Dijle vormt het centrum van de oudste nederzetting, bestaande een vijftal boerderijen (Jezuïetenhof, Croenshof, Molenhof, ...), die op de molen aangewezen zijn om hun gewassen te verwerken. Vanaf 1404 wordt er tegenover de korenmolen een zgn. smoutmolen opgericht (om uit koolzaad olie te winnen). Al in 1332 is er een gegraven Dijle-arm (de molenbeek) met sluis, die toelaat om het waterdebiet naar de molens te regelen en scheepvaart op de Dijle mogelijk houdt. Tussen de natuurlijke en kunstmatige Dijletakken is er een eiland (op huidige Ymeria-site), met een “motte”, een aarden ophoging waarop de moleneigenaar een huis bouwt. Er is ook een aanlegplaats voor schepen.

1.2.5 Nieuwe tijd

Tijdens de 16^{de} eeuw komt het gebied van de heren van Heverlee in handen van het geslacht de Croy. Deze laten het huidige Renaissance ‘Arenbergkasteel’ bouwen op de locatie van de burcht van Heverlee. Ten westen ervan wordt de Celestijnenpriorij opgericht en worden verschillende omgevingswerken uitgevoerd die het landschap sterk veranderen.

Op het einde van de 16^{de} eeuw – als de rust is teruggekeerd – zijn er nog maar 10.000 inwoners in de stad. Na het verslaan van het beleg van de Franse en Hollandse troepen in 1635 en de vrede van Münster in 1648, luidt een langzaam herstel in. Houten huizen worden vanaf dan vervangen door de ‘bak- en zandsteenstijl’. In Egenhoven wordt het Jezuïetengoed gebouwd dat dienst doet als ontspanningsoord voor de kloosterlingen.



Ferrariskaart 1775

Ook de Universiteit groeit in deze periode. Nieuwe wetenschapsfaculteiten (geneeskunde en exacte wetenschappen) worden opgericht. Op het einde van de 18^{de} eeuw worden door Jozef II vele kloosters afgeschaft en de vrijgekomen terreinen komen in privaathanden terecht. Ook de kerkhoven verdwijnen uit het stadsbeeld en worden vervangen door nieuwe buiten de stad.

1.2.6 Nieuwste tijd tot WOI

Tijdens de 19de eeuw groeit Leuven verder en wordt de stedelijke kern volgebouwd. Het Franse regime (vanaf 1794) treft een voor de stad uiterst nadelige maatregel: de stad verliest haar buitenterritorium dat zich uitstreckte over (delen van) de huidige gemeenten Wilsele, Wijgmaal, Herent, Holsbeek, Linden, Pellenberg, Korbeek-Lo, Heverlee, Winksele en Herent.

De buitenste ringmuur en bijhorende poorten worden in het kader van de nieuwe stadsontwikkeling volledig afgebroken (vanaf 1805) en nieuwe pleinen en straten gecreëerd zoals het Sint-Jacobsplein en het stadspark.

Ook tijdens het daaropvolgende Hollands bewind (1815-1830) gaat de ontmanteling van de stadswallen (1812-1828) en poorten verder. De vesten worden uiteindelijk heringericht tot nieuwe boulevards.

Na de onafhankelijkheid van België komt er in Leuven een spoorweg tussen Leuven en Tienen (1837) en een eenvoudig station, later vervangen door het huidige neoclassicistische station. De stad kent een nieuwe industriële ontwikkeling langs de Vaart, met brouwerijen, lederbewerking, metaalverwerking, enz. Op de resten van de Middeleeuwse watermolens komen industriële watermolens, brouwerijen en watergebonden bedrijven. Sommige van de opgeheven kloosters en colleges worden omgebouwd tot kazernes, en op andere ontmantelde kloosterterreinen komen nieuwe industriële ontwikkelingen.

Vanaf 1831 worden er heel wat nieuwe arbeidersstraten en gangen gebouwd voor het groeiende proletariaat, zoals de Willemstraat, Ravenstraat en Ridderstraat. Er komen ook een aantal gangen, zoals het gebied aan de Mussenstraat, Fonteinstraat, Brusselsestraat, Mannenstraat, Kaboutermannenstraat, cité Delvaux en de Muurkruidgang. De bouw van “gangen” was een georganiseerde ingreep, bedoeld als belegging voor de kleine burgerij. In 1875 telt Leuven 134 gangen, waar zo’n 13% van de bevolking een benauwde “thuis” vonden.



Cité Delvaux (foto © Vlaamse gemeenschap)

Vanaf 1838 wordt het stadsontwikkelingsproject 'Laenen' (deels) uitgevoerd met de aanleg van nieuwe, rechte en bredere straten en pleinen, waaronder de Statiestraat (huidige Bondgenotenlaan) en Blijde Inkomststraat. De stationsomgeving wordt een nieuwe aantrekkingspool voor handels- en industriële instellingen, maar ook voor bewoning: het plan Laenen voorziet hier brede rechte straten afgeboord door gesloten bouwblokken met burgerhuizen. Na 1860 wordt het plan Laenen deels gerealiseerd in het noordoostelijk deel van de stad (Q. Metsysplein). In het oostelijke stadsdeel heeft het plan Laenen een onverwacht neveneffect: in een aantal van de ruim bemeten bouwblokken komen kleine arbeiderswijken (Mussenwijk, Mathildegang, geheel van gangen aan de Diestsestraat ...).

Belangrijk is ook de toen sterk betwiste openlegging van de Grote Mark. Ten oosten was het plein van oudsher afgeschermd door de omringende hoekbebouwing van de Diestsestraat en de Tiensestraat, met het voormalige Brouwershuis. Dit historische weefsel werd in 1870-1871 doorbroken met het

doortrekken van de rechtlijnige Statiestraat (huidige Bondgenotenlaan) tot aan de Grote Markt, waardoor, ten koste van het tot dan toe nog quasi "besloten" karakter van het plein, vanaf het station nu een wijds perspectief werd gecreëerd op het stadhuis.

Door de toenemende slechte hygiëne in de stad, met een aantal ziekte-epidemieën tot gevolg, en ten gevolge van de grote overstromingen, werden de Dijle en Voer overwelfd. Hierdoor ontstaan nieuwe straten zoals de Kapucijnenvoer, Craenendonck, Vismarkt en Karel van Lotharingenstraat. In 1865 begint de stad met de sanering van de ongezondste wijken. In 1889 wordt een huisvestingswet gestemd die het spaarzame burgers mogelijk maakt om met overheidssteun een huis te kopen. Verschillende bouwmaatschappijen leggen nieuwe straten aan met arbeidershuisjes zoals de Spaarzaamheidsstraat, Dekenstraat en Kaboutermansstraat, gebouwd door het Weldadigheidsbureau.

Ook de gemeenten Kessel-Lo en Wijgmaal veranderen grondig in het industriële tijdperk.

Tot in de eerste helft van de 19^e eeuw blijft Wijgmaal een agrarische nederzetting. De oudste kaarten van Wijgmaal schetsen de molen aan de Dijle, de kapel en een beperkt aantal kleine huisjes errond. Op de verbindingsweg naar Rotselaar zijn er een aantal grote hoeves aanwezig (Jezuïetenhof, Heilige Geesthoeve). De Sint-Hadrianuskapel dateert vermoedelijk uit het einde van de 15^e eeuw. De kapel is een gelegenheidskapel, voor de zondagse mis blijven de Wijgmalenaren (99 stuks rond het jaar 1526) aangewezen op de moederkerk in Herent. De oudste wegen zijn de Wakkerzeelsebaan, de Broekstraat (de oude baan van Leuven naar Rotselaar) en de Molenweg (die van de kerk van Herent loopt tot aan de molen van Wijgmaal).

Op de Ferrariskaart staan het Jezuïetenhof, het pachthof Van Hove-Massie, het Trappeniershof en de Cijnshoeve aangeduid als grote vierkantshoeves allemaal gelegen naast of in de buurt van de verbindingsweg met Rotselaar, naast het Molenhof aan de Dijle. Op latere kaarten neemt het aantal kleine boerderijen toe en verdwijnen het Trappeniershof (tussen 1815-30) en de Cijnshoeve (1881- maakt plaats voor het kerkhof). Met de aanleg van de Vaart halverwege de 18^e eeuw worden de dijken van de Dijle gesloopt en neemt de nieuwe waterweg de rol van de Dijle als transportweg over. Door de aanleg van de Vaart raakt Wijgmaal enigszins geïsoleerd van de kern van Herent (waartoe het op dat moment behoort).

De ontwikkeling van Wijgmaal wordt gestuurd door de gebroeders Edouard en Felix Remy die in 1855 de graan- en olieslagmolens in Wijgmaal kopen. Eerder al in 1834 koopt vader Pierre Remy de herenwoning gelegen op de motte. In 1855 telt Wijgmaal 54 huizen en had ongeveer 350 inwoners.

Op het moleneiland wordt er een rijstpellerij geïnstalleerd en de bloemmolen vernieuwd. Weldra volgt de bouw van de rijststijfselfabriek. Rijststijfselfabriek wordt voor een eeuw lang een echt succesproduct. De productie wordt uitgebreid, de machines gemoderniseerd. Op het moleneiland worden nieuwe molens en fabrieksgebouwen in gebruik genomen. Ed. Remy koopt gronden op tussen het moleneiland en de vaart. Hij slaagt erin een spoorhalte in Wijgmaal te laten inleggen en zorgt mee voor de bouw van het station. Vanaf het station laat Remy een (private) spoorweg naar de site op het moleneiland leggen. Remy bezit ook het irrigatiekanaal gegraven van de Dijle naar de Vaart om overstromingen te voorkomen.

Parallel met de uitbouw van de fabriekssite, zorgt Remy ook voor de huisvesting van zijn arbeiders. De typologie van de woningen weerspiegelt de "rang" van de bewoner in de fabriek. Zo zijn er woningen voor arbeiders, bedienden en hogere kaderleden. Een eerste rijtje woningen, de "armenroot", wordt gebouwd

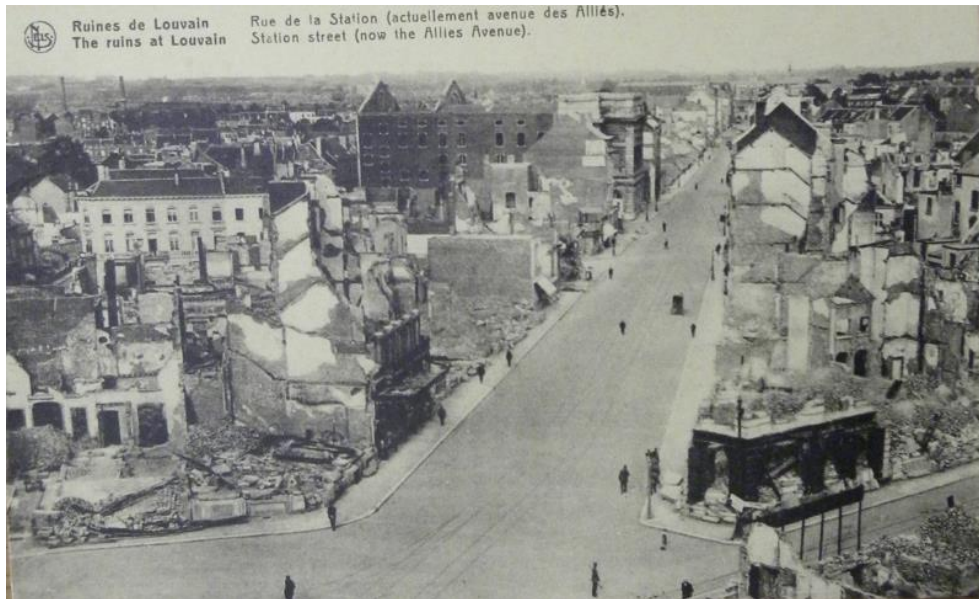
aan de Hadrianusstraat in 1857. In 1865 bouwt Remy groepjes woningen aan de Wakkerzeelsebaan alsook enkele woningen in Wijgmaalbroek. De arbeiderswoningen aan de Nieuwstraat (1892) zijn al op andere manier georganiseerd en bieden de bewoners de mogelijkheid om zelf op kleine schaal aan landbouw te doen. De Weduwenrij (1893) bevat woningen voor de weduwen van fabrieksarbeiders. Later volgen er bediendenwoningen en villa's of kasteeltjes voor ingenieurs, directeurs en dokters : de Rijkeroot, villa Pouillon, chateau Denis, villa Kestens, villa Switters, villa Marthe..... Vanaf 1870 voorziet de fabriek een leningstelsel die het arbeiders mogelijk maakt een eigen woning te bouwen. Een honderdtal van deze woningen worden uiteindelijk gebouwd; vaak gebaseerd op de door Remy geïntroduceerde woningtypes. Naast huisvesting, voorziet Remy ook een aantal "gemeenschapsvoorzieningen" voor zijn personeel. Zo laat hij in 1880 een feestzaal (met leslokalen) bouwen aan de voorzijde van de fabriek. De Wijgmalenaars noemen dit imposante gebouw "den Baa". Remy ondersteunt financieel eveneens de bouw van de nieuwe kerk (na de afbraak van de kapel in 1888).

Vanaf 1889 -het moleneiland is dan volgebouwd- wordt de nieuwe fabriekssite aan de vaart aangesneden. In 1905 verschijnt de silotoren aan de vaart. Na de dood van Edouard Remy neemt zijn schoonzoon Alphonsede Becker-Remy het bedrijf over en zet de bouwpolitiek van Remy verder.

Vanaf 1896 wordt de zone tussen de 2 fabriekssites aangesneden. Voor dit gebied is een hiërarchische zonering vastgelegd, waarbij "hoger" personeel gehuisvest wordt aan de zijde van de nieuwe fabriekssite, terwijl woningen voor bedienden een plaats krijgen in de omgeving van het moleneiland .

1.2.7 Eerste Wereldoorlog en Interbellum

In de 20ste eeuw kent Leuven een bewogen geschiedenis. In de nacht van 25 op 26 augustus 1914 wordt Leuven in brand gestoken. Het centrum van Leuven is nagenoeg volledig verwoest. Niet alleen verschillende openbare gebouwen gaan in de vlammen op, zoals de stadsschouwburg, het Tafelrond, de universiteitsbibliotheek en het gerechtshof, maar ook tal van huizen. In Leuven centrum branden 1.081 panden uit. Maar ook de deelgemeenten delen in het leed. In Kessel-Lo worden ca. 461 huizen vernietigd, in Heverlee 95, in Wilsele 36 en in Korbeek-Lo 12.



De Statiestraat (huidige Bondgenotenlaan) na de oorlogsschade van 1914

Al tijdens de oorlog begint men plannen te maken voor de wederopbouw. Leuven staat voor een heus dilemma: hoe bouw je een historisch centrum terug op? Moet er gekozen worden voor een resoluut moderne aanpak of wordt best zo veel mogelijk de vroegere, vooroorlogse toestand hersteld? Het debat woedt hevig, niet alleen tussen architecten, maar ook tussen verschillende overheden, bij de Leuvense burgers en zelfs internationaal. Uiteindelijk wordt de wederopbouw van Leuven gedomineerd door de neostijlen. Renaissance en barok herleven en zelfs de Brabantse gotiek beleeft een nieuwe bloei. Op de reeds voor de oorlog ontworpen saneringsplannen van de wijk aan de voet van de St.-Pieterskerk na - wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de vooroorlogse percellering. De invalsstraten worden wel verbreed om het centrum meer toegankelijk te maken voor het moderne verkeer. In het noorden en westen van de stad zijn sociale woningmaatschappijen actief in de oudere krotzones of nog onbebouwde gebieden. Talrijke nieuwe straten worden aangelegd, zoals de Strijdersstraat of de tuinwijk van de Voorzorgstraat. In het zogenaamde Nieuwe Kwartier ten zuiden van de Parkstraat wordt een aangepaste versie van het plan Laenen getekend en worden er burgerwoningen gerealiseerd tot in de jaren '50.

In de deelgemeenten wordt na WOI sterk ingezet op sociale woningbouw: de tuinwijk rond het Vredeplein en de bejaardenhuisjes op Heuvelhof in Kessel-Lo dateren uit deze periode alsook de wijk Matadi (gebouwd voor bedienden) en het Vogelenkwartier in Heverlee.

De aanleg en bebouwing van de Privaatweg in Wijgmaal – gepland op het einde van de 19^{de} eeuw - komt er pas na WOI. Aan deze nieuwe weg bouwt architect Jean De Ligne in 1929 de Foyer (huidige Steinerschool). Daarnaast komen er een aantal villa's en de zgn. "vrijgezellenwoningen". De fabriekssite van Remy aan de Vaart wordt steeds verder uitgebreid, terwijl het moleneiland na WOI wordt verlaten. In 1931 wordt aan de Remyaan de mess gebouwd, een refter voor het hogere kaderpersoneel.

In 1938 begint de sloop van de gebouwen op het moleneiland. "Den Baa" ruimt plaats voor het Ymeria-sportcomplex naar ontwerp van J. De Ligne, meteen ook het laatste publieke gebouw van Remy in Wijgmaal.



Remy site Wijgmaal

Kessel-Lo profiteert in deze periode van haar ligging vlakbij het station en de vaart: grote industriële werkplaatsen zoals *Les ateliers du Grand Central Belge* (nu centrale werkplaatsen) en *Les Ateliers de la Dyle* (nu bevinden zich hier de brouwerijhallen van AB Inbev) vestigen zich hier. De bewoningskern rond Blauwput kent een sterke groei, met arbeiderswoningen langs de Diestsesteenweg, de Kerkstraat, Gemeentestraat, IJzerenwegstraat en Leuvensestraat. Ook handelaars en café-uitbaters volgen en vestigen zich langsheen de Diestsesteenweg. Kessel- Lo wordt zo een dichtbevolkte en economisch belangrijke gemeente.

In Heverlee worden tijdens de 19^{de} eeuw voornamelijk burgerwoningen gebouwd ter hoogte van de Naamsesteenweg en zijn nabije omgeving. Heverlee krijgt op het einde van de 19^{de} eeuw een eigen station.

In 1921 verwierf de universiteit het Arenbergkasteel en park. Het park groeide uit tot een campus voor positieve- en ingenieurswetenschappen, in de stijl van een Amerikaanse universiteitscampus.



Kasteel van Arenberg te Heverlee

1.2.8 Tweede Wereldoorlog

Op 10 mei 1940 werd de Leuvense stationsomgeving gebombardeerd. In september 1941 vielen 15 bommen op Wilsele. Verschillende huizen werden beschadigd. In maart 1943 werden de Centrale Werkplaatsen doelwit. In april 1944 werd de druk opgedreven. Fout gedropte bommen vernielden een groot deel van de wijk Blauwput in Kessel-Lo. Ook de Blauwputkerk op de Diestsesteenweg liep aanzienlijke schade op. Enkele bommen kwamen in de Leuvense binnenstad terecht, o.m. in de Bondgenotenlaan en de Diestsestraat.

Op 1 mei 1944 werden het station, de sporen en de Centrale Werkplaatsen opnieuw gebombardeerd. Meer dan 200 huizen werden beschadigd. De schade aan de spoorweginfrastructuur daarentegen, was miniem. Daarom keerden de Amerikaanse bommenwerpers op 12 mei terug. De bommen kwamen door slecht gedropte lichtfakkels die de doelwitten moesten aanduiden, terecht op een uitgestrekt gebied. Het dorpscentrum van Wilsele kreeg de volle laag. Tot

ver buiten het eigenlijke doelwit was de schade enorm, de schade aan de spoorweginfrastructuur daarentegen was - eens te meer - miniem. En dus een dag later werd er al opnieuw gebombardeerd.

De bombardementen van 12 en 13 mei resulteerden in 474 verwoeste gebouwen, waaronder 37 fabrieken. De St-Pieterskerk kreeg een voltreffer te verwerken en ook de St-Michielskerk en St-Geertrui werden zwaar beschadigd. Het stadhuis ontsnapte als bij wonder aan de totale vernietiging. Het politiekantoor was door de vele explosies niet meer bruikbaar. Het Jozefietencollege op de Oude Markt werd in puin gelegd. Het Justitiepaleis, de stadsschouwburg, de universiteitsbibliotheek, het Heilige Geestcollege en het Amerikaans College liepen zware schade op.

1.2.9 Na de Tweede Wereldoorlog

Na WOII worden in de binnenstad de gebieden Redingenhof en 's Hertogenwijngaard bouwrijp gemaakt. De sociale woningbouw houdt zich vooral bezig met het saneren van oude krotwijken en het bouwen van torenflats en appartementen, zoals op het Vriesenhof en in Sint-Maartensdal. In de deelgemeenten worden eveneens nieuwe sociale wijken gerealiseerd (Tielemanswijk, Bavenhof, Wijveld, Koksijdewijk, Schorenhof, Ter Elst, Kriekenbos, Lolanden, Casablanca, Bourgeoiswijk,). In die periode is de gemeente Heverlee één grote bouwwerf. Heverlee wilt met een gevarieerd aanbod aan 'huisjes met tuin' of 'villa's met park' tegemoetkomen aan de woonwens van ieder die met de spreekwoordelijke 'baksteen in de maag' zat. De ver van elkaar liggende wijken Tiensepoort, Park, Terbank, Egenhoven moesten met een netwerk van 'mooie lanen en dreven' en nieuwe woningprojecten een aaneengesloten geheel vormen. Om dit te realiseren werd een deel van Heverleebos gekapt.

Na WOII verliest Wijkmaal de band met Remy. In 1965 houdt de familie Remy er mee op. Aan de 'gouden eeuw' van Wijkmaal komt daarmee een einde. De subsidiestroom naar de verenigingen was al langer opgedroogd en de sociaal-culturele infrastructuur (Foyer en Ymeriacomplex) verkommert. In 1970 wordt de fabriek overgenomen. Een groot deel van de fabriekssite aan de Vaart is inmiddels omgevormd tot kantoren, alleen de gerenoveerde toren en de stijfselfabriek herinneren nog aan de bloei van weleer. Het moleneiland is volledig in gebruik als sport- en voetbalcomplex. Desondanks is de erfenis van Remy nog zichtbaar aanwezig in Wijkmaal, zowel in de stedenbouwkundige structuur als in het gebouwenpatrimonium. Wijkmaal dankt zijn specifieke karakter en typologische samenhang aan de initiatieven van Remy. Tot op vandaag zijn de meeste bouwwerken uit de Remy-periode bewaard gebleven in Wijkmaal, meer nog: ze bepalen de identiteit van Wijkmaal. Na WOII worden in Wijkmaal ook een aantal sociale wijken gebouwd: de laat-moderistische laagbouwwijk Wijveld (arch. S.De neef 1960-1974), Fonds Remy (vanaf 1961) en de ouderenwoningen Rozengaard (nu gesloopt en vervangen).



Monseigneur Ladeuzeplein met de centrale universiteitsbibliotheek

In 1977 fuseren de verschillende deelgemeenten met Leuven.

In de tweede helft van de 20^{ste} eeuw, zorgen vooral enkele infrastructuuringrepen voor een gewijzigde structuur en stedelijk landschap. De E40 wordt in de jaren '70 aangelegd, de E314 volgt in de late jaren '70. De Leuvense ring wordt, met de bouw van de Lüdenscheidsingel, gesloten in de jaren '70-'80. Ter hoogte van de aantakking met de nieuwe invalsweg vanuit de E40, de Koning Boudewijnlaan, wordt een viaduct gebouwd. De invalsweg vanuit de Mechelsepoort wordt vanaf de jaren '50 voorbereid en is, na veel protest, in de jaren '80 af. Pleinen worden ingericht als openluchtparkings; deze op het Mgr. Ladeuzeplein wordt vanaf de jaren '80 ondergronds.

Maar ook grote bedrijven en voorzieningen beïnvloeden de structuur van de binnenstad. De sterke groei van Stella Artois in de omgeving van de Vaartkom, waardoor enkele bouwblokken verdwijnen voor grootschalige industriële gebouwen, wordt gevolgd door een stelselmatige verhuis naar de site aan de overzijde van de ring. Op eenzelfde manier bouwt de Boerenbond grootschalige kantoorgebouwen met bijbehorende parking in het stadshart, om deze enkele

decennia later (grotendeels) weer te verlaten voor locaties aan of buiten de ring. De KULeuven organiseert haar activiteiten op 3 campussen: de binnenstad voor humane wetenschappen, Arenberg voor toegepaste en exacte wetenschappen en Gasthuisberg voor biomedische wetenschappen.

Vanaf de jaren '90 wordt een beleid gevoerd van herontwikkeling op de vrijgekomen sites. Verschillende gemengde stadsontwikkelingsprojecten (Stationsomgeving, Kop van Kessel-Lo, Vaartkom, Barbarahof, Janseniushof, Zwembadsite, omgeving Penitentiestraat, ...) krijgen gestalte, veelal met de nadruk op nieuwe woningen. Ook maakt de stad werk van een sterke kwaliteitsverbetering op verschillende vlakken. Ettelijke parken worden aangelegd, de Dijle wordt op verschillende plaatsen weer zichtbaar en beleefbaar gemaakt, het netwerk van verbindingen voor voetgangers en fietsers wordt verfijnd.

BIJLAGE 2: afbakening van de erfgoedclusters

Erfgoedcluster Middeleeuwse stadskern en poortstraten

De middeleeuwse stadskern binnen de 12^{de}-eeuwse stadsomwalling is het [historische](#) hart van de stad. De middeleeuwse structuur is nog steeds aanwezig in het huidige (radio-concentrische) stratenpatroon met kleinschalige percellering. Ook een aantal belangrijke pleinen (Oude Markt, Vismarkt, ...) en gebouwen (stadhuis, St.-Pieterskerk, ...) gaan terug tot de middeleeuwen. De poortstraten vormen de verderzetting van de vroegmiddeleeuwse structuur buiten de eerste omwalling tot aan de tweede 14^{de}-eeuwse ringmuur.

Beschrijving van de [erfgoedkenmerken](#) en -[elementen](#):

(aanvullend op de beschrijving van de individuele panden in de vastgestelde inventaris van [bouwkundig erfgoed](#) of de stadsinventaris van [bouwkundig erfgoed](#))

Typerend voor de middeleeuwse stadskern en haar poortstraten is het fijnmazig netwerk van vaak onregelmatige straten met smal gabarit, het omwallingstracé, de pandsgewijze kleinschalige opbouw en de typerende poortstraten met rechter en breder gabarit en iets grotere bebouwingstypes (zoals de universitaire colleges op de Naamsestraat). De gebouwen zijn getuigen van verschillende typologieën, stijlen en periodes (waaronder de oudste van de stad), zijn bijna steeds op de rooilijn gebouwd en hebben afwisselende [kroonlijst](#)- en [nokhoogtes](#) waardoor de straten een levendig [gevel](#)- en [dakenspel](#) hebben. De gebouwen zijn voornamelijk verticaal geleed en voorzien van een hellend [dak](#). De middeleeuwse stadskern en haar poortstraten vormen bij uitstek het gezicht van de [historische](#) stad Leuven.

Erfgoedwaarde

De cluster heeft [historische](#) waarde als getuige van de stadsontwikkeling die Leuven sinds de middeleeuwen heeft gekenmerkt.

De cluster heeft sociaal-culturele waarde als [historisch](#) hart van de stad, waar zich de belangrijkste ontmoetingsplaatsen bevinden en steeds verschillende klassen bij elkaar geleefd hebben, sinds de middeleeuwen tot nu.

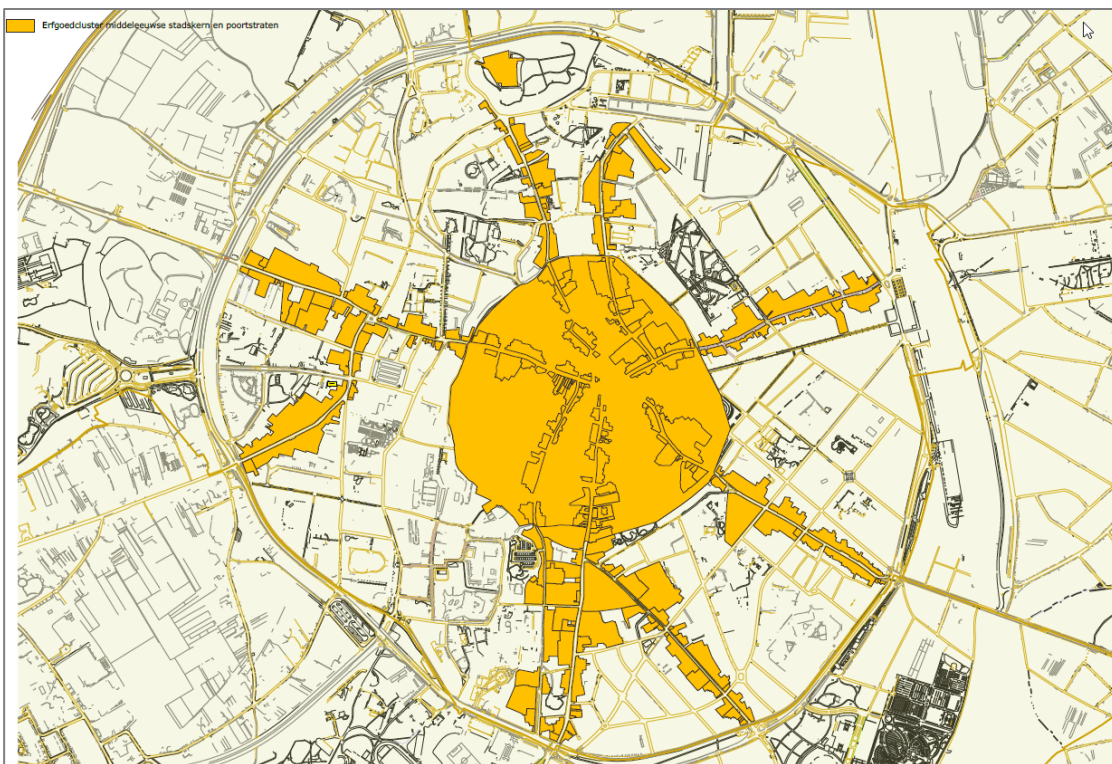
De cluster heeft ruimtelijk-structurerende waarde als radio-concentrisch hart van de stad, waarop alle latere stadsontwikkelingen zich hebben geënt.

De cluster heeft architecturale waarde omwille van het feit dat de middeleeuwse stadskern en haar poortstraten de meest waardevolle getuigen bevatten van de verschillende architecturale stijlen die Leuven heeft gekend sinds de middeleeuwen tot vandaag.

Adressenlijst

Erfgoedcluster middeleeuwse stadskern en poortstraten		
Straatnaam	Huisnummers	Opmerkingen
Alle straten binnen de eerste stadsomwalling	Alle nummers die binnen de eerste omwalling vallen	Voor de afbakening: zie percelenplan (op overzichtsplan clusters)
Naamsestraat	volledig	
Elzasgang	1	
Parkstraat	volledig	
Familie De Bayostraat	2	
Brabançonnestraat	132-134, 127	
Brusselsestraat	volledig	
Jean Bulenswijk	1	
Muurkruidstraat	1A	
Eduard Remyvest	66	
Mechelsevest	2, 2A, 4	
Ierse-Predikherenstraat	2	
Ridderstraat	3	
Vaartstraat	volledig	
Halfmaartstraat	14, 21	
Lombaardenstraat	1	
Vital Decosterstraat	108	
Tervuursestraat	volledig	
Tervuursevest	362	
Sint-Hubertusstraat	9 tem 13	
Goudsbloemstraat	1-50, 2-42	
Tiensestraat	volledig	
Windmolenveldstraat	2	

Herbert Hooverplein	26	
Mechelsestraat	volledig	
Riddersstraat	272	
Fonteinstraat	1	
Bottelarij	1-9, 2-8, 26-28, 27, 32-34, 31-33, 37, 38, 164C	
Flessentrekkerspad	1	
Diestsestraat	volledig	
Schapestraat	volledig	
Parijsstraat	volledig	



Erfgoedcluster Remy-Wijgmaal

Wijgmaal en 'Remy' zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Vanaf 1855 bouwt de familie Remy haar fabrieken uit in het op dat moment agrarische dorp Wijgmaal. Toen Edouard Remy stierf, had hij voor de meeste van zijn 700 arbeiders voor een woonst gezorgd, een nieuwe kerk en andere voorzieningen gebouwd en de bouw van volledig nieuwe fabrieken aan de Vaart voorbereid. Het gehucht groeide door zijn toedoen uit tot een heus fabrieksdorp, waarvan de ruimtelijke structurering en architectuur volledig het gevolg waren van de verlichte visie van Remy. Hierdoor is Wijgmaal uniek als woonkern in Leuven, maar ook in Vlaanderen.

Beschrijving van de erfgoedkenmerken en -elementen

(aanvullend op de beschrijving van de individuele panden in de vastgestelde inventaris van [bouwkundig erfgoed](#) of de stadsinventaris van [bouwkundig erfgoed](#))

De woningen die refereren naar de periode van Remy zijn allemaal grondgebonden eengezinswoningen onder hellende [bedaking](#), die ruimtelijk en typologisch geconcipieerd zijn overeenkomstig de drie statuten van de werknemers: het kaderpersoneel (vrijstaande villa's en kasteeltjes in het groen), de bedienden (burgerhuizen) en de arbeiders (arbeiderswoningen). Deze drie typewoningen zijn concentrisch georganiseerd rondom de [historische](#) kern van Wijgmaal, hun voorkomen is meestal vrij stedelijk en evolueerde mee met de gangbare architectuuropvattingen (meerdere afgeleiden van de types). De herhaling van steeds dezelfde types zorgt voor een sterke samenhang. De kern van Wijgmaal heeft hierdoor ook een uitgesproken kleinschalig doch stedelijk karakter. Alleen op de Remy-site aan de Vaart komen grootschalige volumes voor.

Villa's en kasteeltjes

In het [historisch](#) centrum van Wijgmaal, voornamelijk langs de Remylaan, de Stationsstraat, de Privaatweg en het Watermolenpad: vrijstaande gebouwen op grote percelen, terugwijkend van de rooilijn en omgeven door groen. Kenmerkend langs de Privaatweg zijn de witte villa's met rode [bedaking](#) en speelse symmetrie.

Burgerwoningen

Uniforme rijwoningen in baksteen of gecementeerd, onder hellend [dak](#) en op de rooilijn gebouwd, of dubbelwoningen in baksteen opgetrokken volgens spiegelbeeldschema terugwijkend van de rooilijn met afgebakende voortuin.

Arbeiderswoningen

Kleinschalige uniforme rijwoningen in baksteen onder hellende [daken](#). Langs de Weduwenrij: dubbelwoningen opgetrokken volgens spiegelbeeldschema op de rooilijn met doorgang tussen de dubbelwoningen.

Erfgoedwaarde:

De cluster heeft industrieel-archeologische waarde omwille van het feit dat verschillende gebouwen die uitgesproken getuigen vormen van het industriële verleden van Wijgmaal tot op vandaag bewaard bleven, en soms zelfs nog in gebruik zijn.

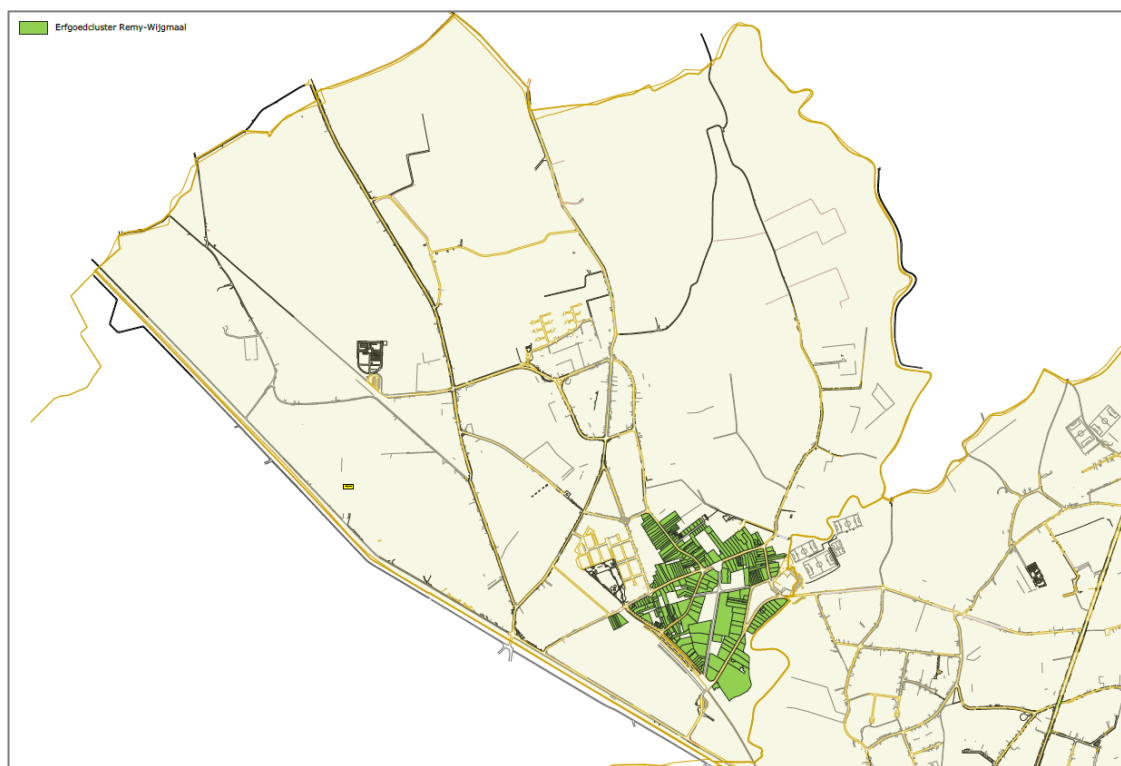
De cluster heeft **historische** waarde als getuige van het succesrijke industriële verleden van Wijgmaal, onder impuls van de Remyfabrieken, gematerialiseerd in de huisvesting en accommodatie gerealiseerd voor haar werknemers.

De cluster heeft sociaal-culturele waarde omwille van het feit dat ze de onderlinge hiërarchie tussen de fabriekswerknemers weerspiegelde en bestendigde. Zowel de ruimtelijke structurering als de publieke en private architectuur bepaalden de levenswijze van de lokale bevolking.

De cluster heeft ruimtelijk-structurerende waarde als gegroeide en geplande (Privaatweg) ruimtelijke structuur waarbij drie verschillende typewoningen (en hun afgeleiden) concentrisch werden georganiseerd rond het **historisch** centrum van Wijgmaal, gestuurd door het woonbeleid van de Remyfabrieken.

Adressenlijst

Erfgoedcluster Remy-Wijgmaal	
Straatnaam	Huisnummers
Pastoor Bellonstraat	1-23, 2-14
Acht-Meistraat	2-34, 1-43
Casinolaan	1-3, 7-9, 2-20
Gebroeders Tassetstraat	63-109, 88-122
Henricus Wittebolsstraat	1-67, 2-60
Pastoor Bellonstraat	1-23, 2-14
Privaatweg	1-3, 7-9, 2-8
Remylaan	7-45, 8-26
Sint-Hadrianusstraat	1-35, 2-28
Stationsstraat	3--81
Watermolenstraat	1-23, 2-22
Watermolenpad	2, 3
Weduwenrij	1-23, 2-14



Erfgoedcluster Wederopbouw

In Leuven werden tijdens de Eerste Wereldoorlog ca. 1685 panden in as gelegd. De wederopbouw van Leuven, die meer dan tien jaar duurde, heeft het huidige uitzicht van de [historisch](#) stadskern in zeer belangrijke mate bepaald en herinnert daarnaast blijvend aan de vernielingen van de oorlog. De panden kregen een kenmerkende historiserende architectuur in verschillende neostijlen. In de binnenstad zijn de panden voornamelijk gelegen aan het Martelarenplein, de Bondgenotenlaan, Tiensevest, Diestsestraat, Jan-Pieter Minckelerstraat, Koning Leopold I-straat, Jan Stasstraat, het Mons. Ladeuzeplein, de Leopold Vanderkelenstraat, in de omgeving van de Grote en Oude Markt (Kortestraat, Brusselsestraat, Parijsstraat) en aan de Ridderstraat. Maar ook in Kessel-Lo en Heverlee zijn er meerdere wederopbouwpannen aanwezig. De meeste panden in de binnenstad worden gekenmerkt door de typerende gedenksteen met zwaard, vuur en het jaartal van de brand.

Beschrijving van de [erfgoedkenmerken](#) en [-elementen](#):

(aanvullend op de beschrijving van de individuele panden in de vastgestelde inventaris van [bouwkundig erfgoed](#) of de stadsinventaris van [bouwkundig erfgoed](#))

De Leuvense wederopbouwarchitectuur is een eclectische [gevel](#)architectuur, geïnspireerd op de regionale bouwstijlen, met integratie van eigentijdse of geïnterpreteerde bouwelementen. Typerend in het stadscentrum is het traditiegetrouwe gebruik van bak- en witte natuursteen en/of blauwe hardsteen. Naargelang van de overname of benadering van bouwschema's of elementen uit [historische](#) stijlen kunnen deze [gevels](#) een neogotische, neotraditionele, neobarokke etc... inslag vertonen, of ook getuigen van een meer eigentijdse vormgeving.

De bouwplannen werden geadviseerd door de Commissie voor Stedenschoon die waakte over een harmonieus straatbeeld. Elk wederopbouwpannd (in Leuven centrum) werd voorzien van een gedenksteen, met als doel toekomstige generaties te herinneren aan de gruwelen van de brandstichting in de stad.

De meest voorkomende typologieën in dit cluster zijn burger- en herenhuizen, de eerste dikwijls met commerciële [benedenverdieping](#). De [erfgoedcluster](#) vertoont een homogeen ogende opeenvolging van onderling geïndividualiseerde [gevels](#) onder hellende [bedaking](#), met al dan niet kenmerkende, variërende topconstructies, verticale [geledingen](#), [gevel](#)detaileringen, typerende erkers en/of balkons en contrasterend traditiegetrouw materiaalgebruik.

[Erfgoedwaarde](#):

De cluster heeft [historische](#) en documentaire waarde als belangrijke getuige van de omvang van de oorlogsverwoesting na de eerste wereldoorlog en de 10-jaar durende wederopbouw van Leuven.

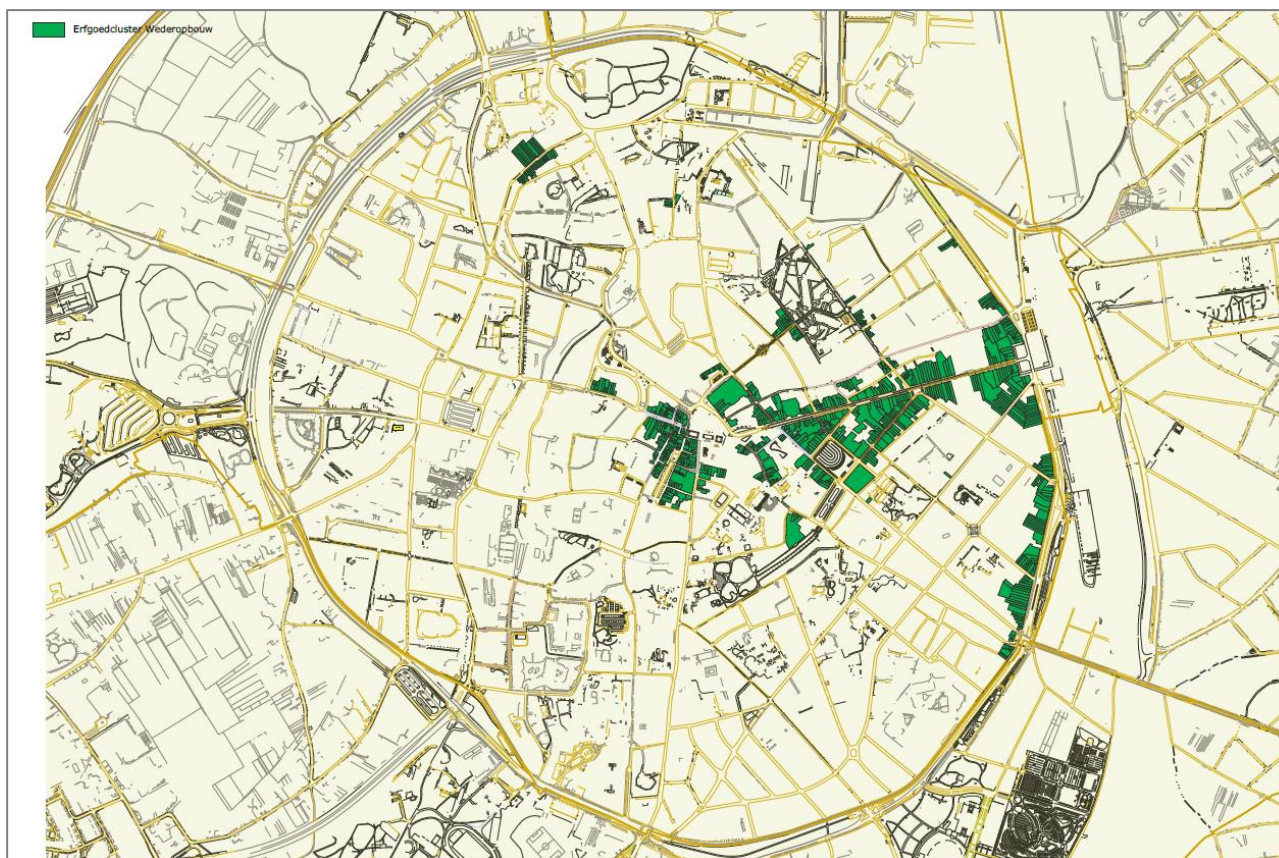
De cluster heeft sociaal-culturele waarde als herinnering aan de impact van de Eerste Wereldoorlog te Leuven, verbeeld door materiële getuigen en de gedenksteen.

De cluster heeft architecturale waarde omwille van de kenmerkende historiserende architectuur in eclectische 'wederopbouwstijl', waarbij voornamelijk teruggerepen wordt naar vormvoorbeelden uit de regionale bouwtraditie, al of niet in een geïnterpreteerde vorm of met inbreng van eigentijdse elementen.

Adressenlijst

Erfgoedcluster Wederopbouw	
Straatnaam	Huisnummers
Arendstraat	1--3
Blijde-Inkomststraat	7
Bondgenotenlaan	1-63, 69, 73-97, 105-137, 161-177, 14-110, 126-154
Brusselsestraat	1-7, 13-33, 2-40, 60-82
Dagobertstraat	47-65, 52-56
Diestsestraat	20, 30-32, 74-88, 120-126, 222-254
Diestsevest	1-21, 71-79
Drie Engelenberg	1-5, 4-6
Geldenaaksevest	2--10
Grote Markt	10-16, 11-15
Herbert Hooverplein	12-16, 13-15
Jan-Pieter Minckelersstraat	18-44, 52-54, 126
Jan Stasstraat	1--7, 15, 2, 18-20
Justus Lipsiusstraat	73-79, 2, 50-58
Kiekenstraat	1, 2-10
Koning Leopold I-straat	1-47, 4-26, 30-52
Kortestraat	1-11, 2-14
Krakenstraat	1-15, 2-14
Lei	2--6
Leopold Vanderkelenstraat	5-9, 13-43, 2-16, 22-26
Lepelstraat	59, 44, 46
Louis Melsenstraat	1-7, 17-25, 2-10
Margarethaplein	5-11, 6-12
Maria-Theresiastraat	93-125, 96-110
Mathieu de Layensplein	1-5, 2-4

Martelarenplein	1-15, 2-14
Mons. Ladeuzeplein	1-17, 21, 25-29, 33-35, 2-12, 16, 22-34
Muntstraat	27-31, 2-18
Mussenstraat	71
Naamsestraat	5-19, 2-8, 12-22
Nerviërsstraat	1-3, 17-19, 2
Oude Markt	1-27, 39-55, 2-8, 12-26, 38-56
Parijsstraat	1-49, 2-32
Pensstraat	1-7, 2-8
Rector de Somerplein	1, 15-17, 16-18
Riddersstraat	207-235, 194-250
Rijschoolstraat	31-45, 26
Savoyestraat	1--11
Sluisstraat	4-6, 27-33
Schrijnmakersstraat	14-32,
Sint-Maartenstraat	23-43
Tiensestraat	1-39, 271-273, 2-6, 32-38, 66-74, 276-284
Tiensevest	2-22, 30-56, 66-194
Vaartstraat	1-5, 9, 2-12
Vital Decosterstraat	1-9, 2-16, 56
Zeelstraat	1-3, 2-14



Erfgoedcluster modernisme en art deco

Onder “modernisme” wordt architectuur verstaan die getuigt van een streven naar vernieuwing door een versobering van de vormtaal in de periode van ca. 1920 (interbellummodernisme) tot ca. 1960 (naoorlogs modernisme). De meest pure vorm van modernisme, vaak benoemd als de internationale stijl of functionalisme, wordt gekenmerkt door een rationeel grondplan, eenvoudige geometrische vormen, dragende (beton)skeletten met platte **daken**, lichte scheidingswanden en het gebruik van moderne materialen. De meeste modernistische gebouwen in Leuven bereiken echter niet het pure van de internationale stijl, maar getuigen niettemin van een streven naar verzakelijking. In Leuven gaat dit modernisme soms samen met duidelijke invloeden van de art deco. Deze architectuurstijl werd meermaals aangewend in de interbellumperiode, rond het einde van de jaren twintig en het begin van de jaren dertig. Deze invloeden uit zich in een kenmerkende vormgeving en ornamentiek die in het pure modernisme achterwege werd gelaten, bestaande uit reliëfbanden, decoratief baksteen metselwerk en gedecoreerde ijzeren smeedwerk aan vensters, bovenlichten en balkons, ... Deze decoratieve elementen zijn doorgaans van een geometrische aard.

Het Nieuw Kwartier in de binnenstad, maar ook clusters in Kessel-Lo (Tiensesteenweg-Dietsesteenweg) en Heverlee (Vandenbemptlaan, ...) drukken hun stempel op de omgeving.

Beschrijving van de erfgoedkenmerken en -elementen:

*(aanvullend op de beschrijving van de individuele panden in de vastgestelde inventaris van **bouwkundig erfgoed** of de stadsinventaris van **bouwkundig erfgoed**)*

De modernistische woningen in Leuven zijn doorgaans uitgewerkt met egale bakstenen parementen (meestal met brede horizontale – al dan niet terugliggende - voeg en smalle verticale voeg), met een plastische volumewerking (bijvoorbeeld door erkers en balkons) en een sobere decoratie, afwisselend met platte of hellende **daken**. Woningen met art deco-invloed bevatten meestal decoratieve elementen van geometrische aard, bestaande uit reliëfbanden, decoratief metselwerk en gedecoreerde ijzeren smeedwerk aan vensters, bovenlichten en balkons, ...

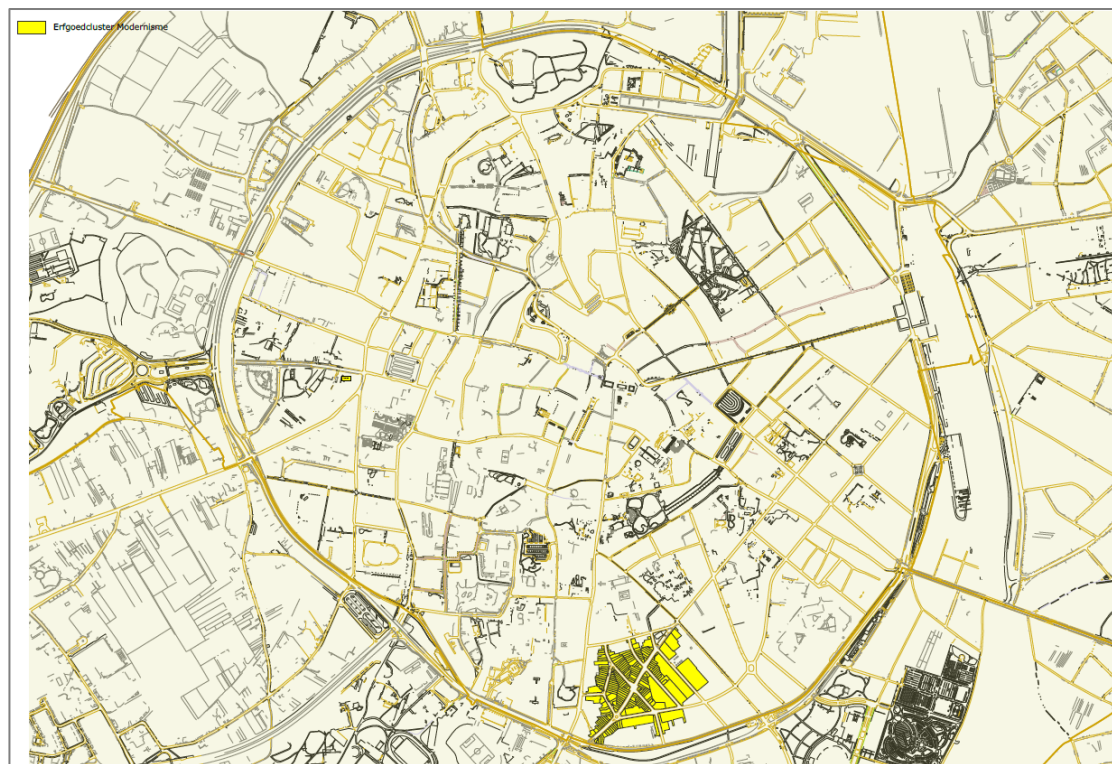
Erfgoedwaarde:

De cluster heeft **historische** en architecturale waarde als vertegenwoordiging van de stijlstroming die in de interbellumperiode en de naoorlogse periode gangbaar was (modernisme en art deco). Het aanwenden van deze vormtaal in Leuven getuigt van het zoeken naar een nieuwe vormtaal in de architectuur.

De cluster heeft ruimtelijk-structurende waarde omwille van de rationele stratenaanleg en de homogeniteit in het straatbeeld, waarbij een nadruk ligt op horizontaliteit in de **gevel** (bijvoorbeeld door middel van bandenramen, specifiek voegwerk en doorlopende raamdorpels), in combinatie met opvallende verticale en vooruitspringende **gevelelementen** (bijvoorbeeld vlaggenmast of pilasters).

Adressenlijst:

Erfgoedcluster Modernisme en art deco	
Straatnaam	Huisnummers
Albert Giraudstraat	volledig
Emile Van Arenberghstraat	volledig
Constantin Meunierstraat	volledig
P.J. Verhaghenstraat	volledig
Maria Van Belstraat	volledig
P. Lebrunstraat	volledig
Emile Mathieustraat	volledig
Eugène Gilbertstraat	volledig
Naamsestraat	163-165
Familie de Bayostraat	91-67, 26-64
Frans Nensstraat	1 tem 11
Frans Vermeylenstraat	volledig
Hendrik Consciencestraat	20, 44-46
Gérard Vander Lindenstraat	1-11, 2-14
Naamsevest	20-28
Weldadigheidsstraat	40-72, 37-93



Erfgoedcluster sociale huisvesting en arbeiderswoningen

Met de industriële ontwikkeling van de stad vanaf de 18e eeuw worden er bescheiden woningen voor arbeiders gebouwd. De eerste arbeiderswoningen die in een groter geheel werden gebouwd (zoals gangen en cité's) waren veelal het resultaat van privé-initiatieven van meer bemiddelde burgers die zich hiermee verrijkten en die zich weinig gelegen lieten aan de kwaliteit van de woningen. In 1875 telde de Leuvense binnenstad 134 gangen waar 13% van de bevolking woonde. Inmiddels zijn de meeste van deze gangen weggesaneerd. Door de overheid gecoördineerde huisvestingsprojecten voor de werkende klasse maken opgang vanaf 1889, als een huisvestingswet gestemd wordt die het voor arbeiders mogelijk maakt om met overheidssteun een huis te kopen. Na WO I wordt de Maatschappij voor de Bouw van Goedkope Woningen (1921) opgericht, die tussen 1922 en 1932 meer dan 400 woningen bouwde in de binnenstad en Heverlee.

In Kessel-Lo en Wijgmaal worden na WOII enkele waardevolle sociale woonwijken gebouwd.

Beschrijving van de erfgoedkenmerken en -elementen:

(aanvullend op de beschrijving van de individuele panden in de vastgestelde inventaris van [bouwkundig erfgoed](#) of de stadsinventaris van [bouwkundig erfgoed](#))

Dit cluster typeert zich omwille van gehelen van quasi identieke kleinschalige woningen met sober afgewerkte [gevels](#) (functionele architectuur). Belangrijke kenmerken zijn de identieke perceelgroottes en bouwvolumes, de inplanting van de gebouwen, de groenaanleg, het wegenpatroon, de uniforme architectuur van de woningen (harmonie in [kroonlijst](#)- en [nokhoogte](#), materiaalgebruik, volumewerking, repetitiviteit in raam- en deuropeningen ...). Kenmerkend ook is het gebruik van voor die periode betaalbare materialen. Het leeuwendeel van de arbeiderswoningen werd opgetrokken in baksteen, soms met [sierelementen](#) in gekleurde baksteen.

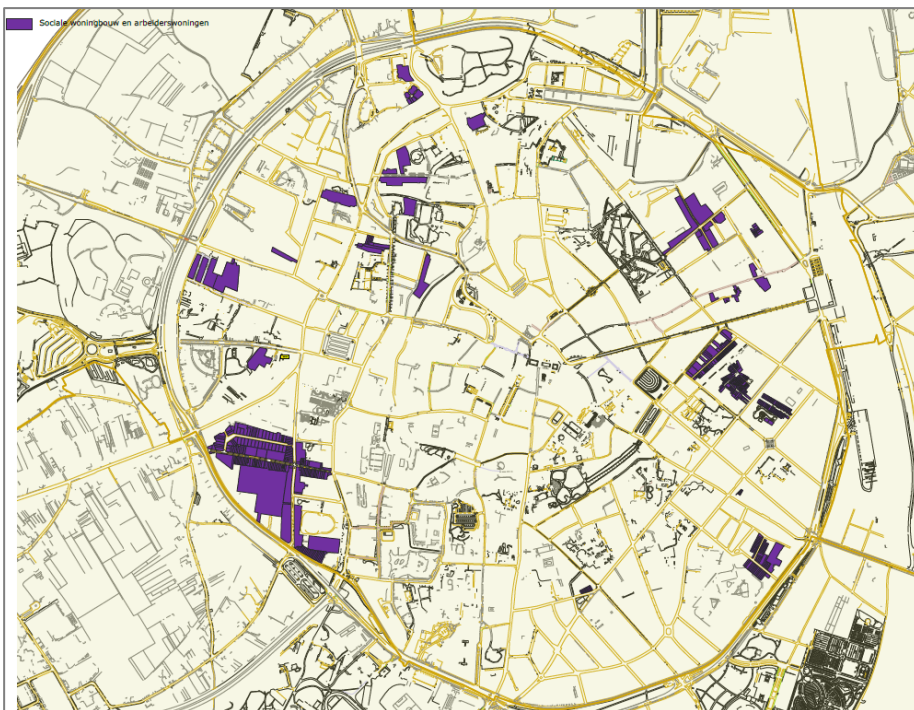
Erfgoedwaarde:

De cluster heeft [historische](#) (als getuige van sociale woningbouw in Leuven doorheen de tijd), stedenbouwkundige (concept inplanting), en architecturale (uniformiteit en functionaliteit) waarde.

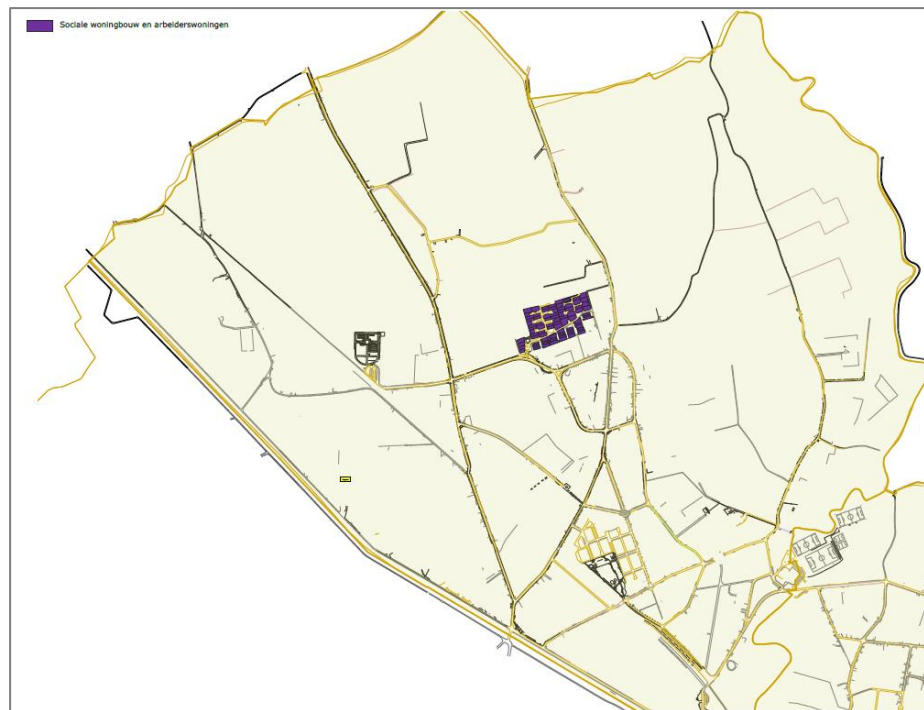
Adressenlijst:

Erfgoedcluster sociale huisvesting en arbeiderswoningen		
Straatnaam	Huisnummers	Opmerkingen
Oppendorpgang	volledig	Ook de aangrenzende percelen Diestsestraat: 200, 198, 196, 194
Blauwputgang	volledig	Ook de aangrenzende percelen Diestsestraat: 215, 217
Strijdersstraat	1-67, 2-62	
J.B. Van Monsstraat	5-67, 36-10	
Het Torentje	volledig	Ook Pereboomstraat: 3-17, behorende bij deze wijk
Sint-Servatiusstraat	volledig	
Penitentienenstraat	35-101, 76-98	
La Vignette	volledig	
Bloemenberggang	volledig	
Paul Delvauxwijk	volledig	
pioengang/Vestinggang	volledig	
Gijzelaarsstraat	volledig	
Tolhuizenstraat	volledig	
Kaboutermansstraat	76-90	
Korbeeklogang	1-5	
Muurkruidstraat	volledig	
Jean Bulenswijk	2 tem 16	
Pieter Coutereelstraat	16-76	
Valkerijgang	volledig	
Keizersberg	volledig	
Adolphe Bastinstraat	volledig	

Kapucijnenvoer	116-120	
Heilige-Geeststraat	68-188, 13-87	
Slachthuislaan	10 tem 16	
Arthur De Greefstraat	42	
Bankstraat	volledig	Ook Tervuursestraat 354
Tervuursevest	198-236	
Voorzorgstraat	volledig	
Hendrik Consciencestraat	43-61	
Mussenstraat	volledig	Met garageboxen grenzend aan de Mussenstraat (zie percelenplan)
Willemsstraat	volledig	Ook Justus Lipsiusstraat 2, Koning Leopold straat 14-18, 24, 28-32, 52 vanwege de garageboxen/tuinmuren grenzend aan de Willemsstraat
Jozef II-straat	3-55, 6-58	
Tomveldstraat	volledig	
Dekenstraat	63-87A, 56-86A	
Straatjesgang	2-4	
Vanden Tymplestraat	42-66	
Wijveld (Wijgmaal)	1-109, 2-62	



Erfgoedcluster sociale huisvesting en arbeiderswoningen Leuven



Erfgoedcluster sociale huisvesting en arbeiderswoningen Wijmaal

Erfgoedcluster eclectische burgerhuizen eind 19^{de} – begin 20^{ste} eeuw

Leuven kent enkele straten en vesten waarvan het **straatbeeld** bestaat uit een aaneenschakeling van eind 19^{de}- begin 20^{ste}-eeuwse eclectische burgerhuizen. Een burgerhuis is het woonhuis van bemiddelde burgers.

Beschrijving van de erfgoedkenmerken en -elementen:

(aanvullend op de beschrijving van de individuele panden in de vastgestelde inventaris van **bouwkundig erfgoed** of de stadsinventaris van **bouwkundig erfgoed**)

Typerend voor de eclectische stijl van deze burgerhuizen van het eind van de 19^{de}- begin 20^{ste} eeuw is het baksteen- en natuursteengebruik onder hellend **dak**, (decoratief uitgewerkte) houten **kroonlijst** op consoles, vaak met erker en/of balkon en verspringende travee-indeling met diverse venstervormen, kleurcontrast door het materiaalgebruik voor kordonlijsten, muurbanden en/of kenmerkende speklagen, raamomlijstingen en ontlastingsbogen, een verhoogde en soms decoratieve plint in blauwe hardsteen, met de nadruk op de toegang door enkele treden en plastisch uitgewerkte deurposten. Het **buitenschrijnwerk** maakt deel uit van de vormgeving van de **voorgevel**.

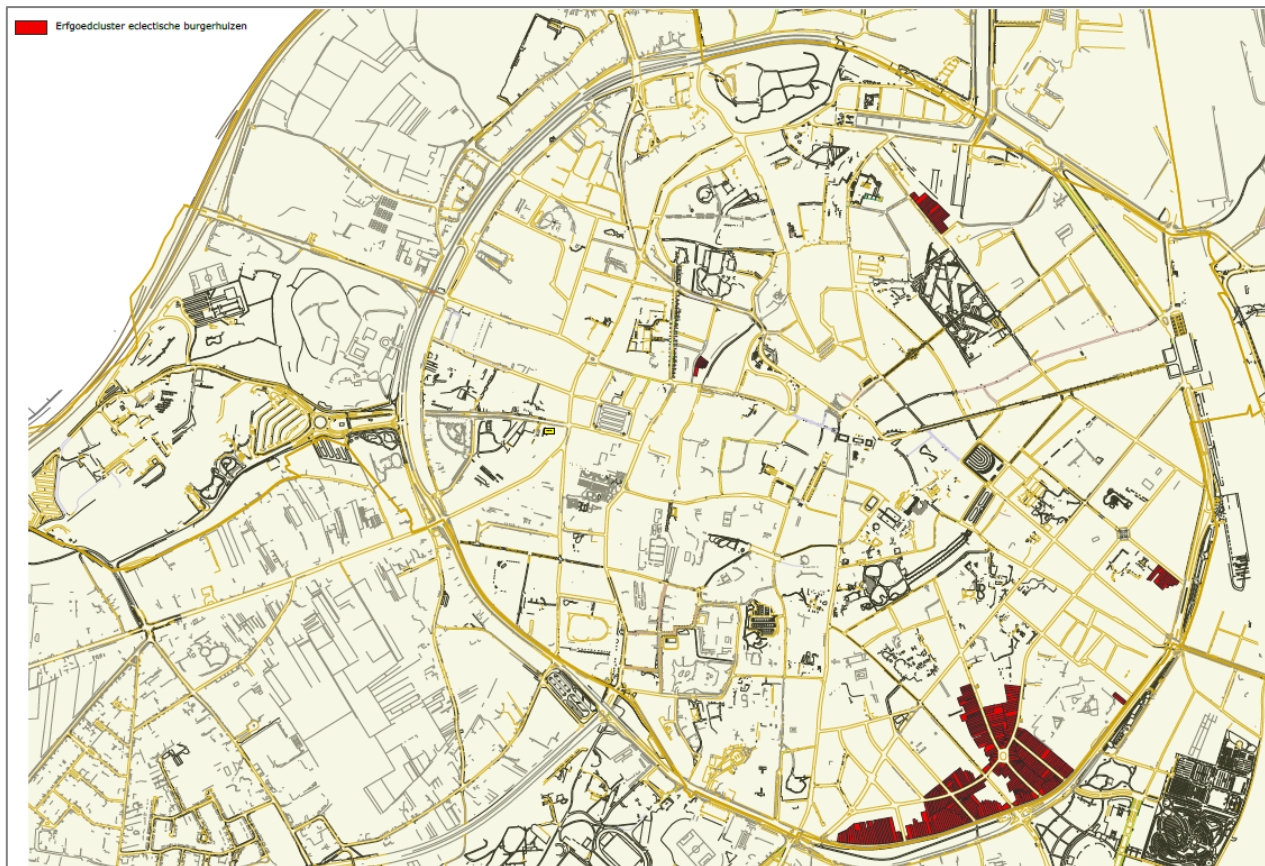
Erfgoedwaarde:

Dit cluster heeft architecturale waarde vanwege de zorgvuldig uitgewerkte **gevels** in dezelfde architecturale eclectische stijl en ruimtelijk-structurerende waarde als ensemble.

Adressenlijst:

Erfgoedcluster eclectische burgerhuizen eind 19 ^{de} , begin 20 ^{ste} eeuw	
Straatnaam	Huisnummers
Dagobertstraat	32-56
Frederik Lintsstraat	74-206, 39-135
Henri Regastraat	volledig
Brabançonnestraat	66-132, 99-127
Paul Lebrunstraat	41
Familie De Bayostraat	2-52, 1-67
Weldadigheidsstraat	1-35, 2-38
J.P. Minckelersstraat	142-190
Geldenaaksevest	54-56, 70-122
Parkstraat	239

Naamsevest	30-184
Gerard Vander Lindenstraat	16
Pieter Coutereelstraat	2 tem 14



Erfgoedcluster neoclassicistische burgerhuizen midden 19^{de} – begin 20^{ste} eeuw

Leuven kent enkele straten en vesten waarvan het [straatbeeld](#) bestaat uit een aaneenschakeling van midden 19^{de} - begin 20^{ste}-eeuwse neoclassicistische burgerhuizen. Een burgerhuis is het woonhuis van bemiddelde burgers.

Beschrijving van de [erfgoedkenmerken](#) en [-elementen](#):

(aanvullend op de beschrijving van de individuele panden in de vastgestelde inventaris van [bouwkundig erfgoed](#) of de stadsinventaris van [bouwkundig erfgoed](#))

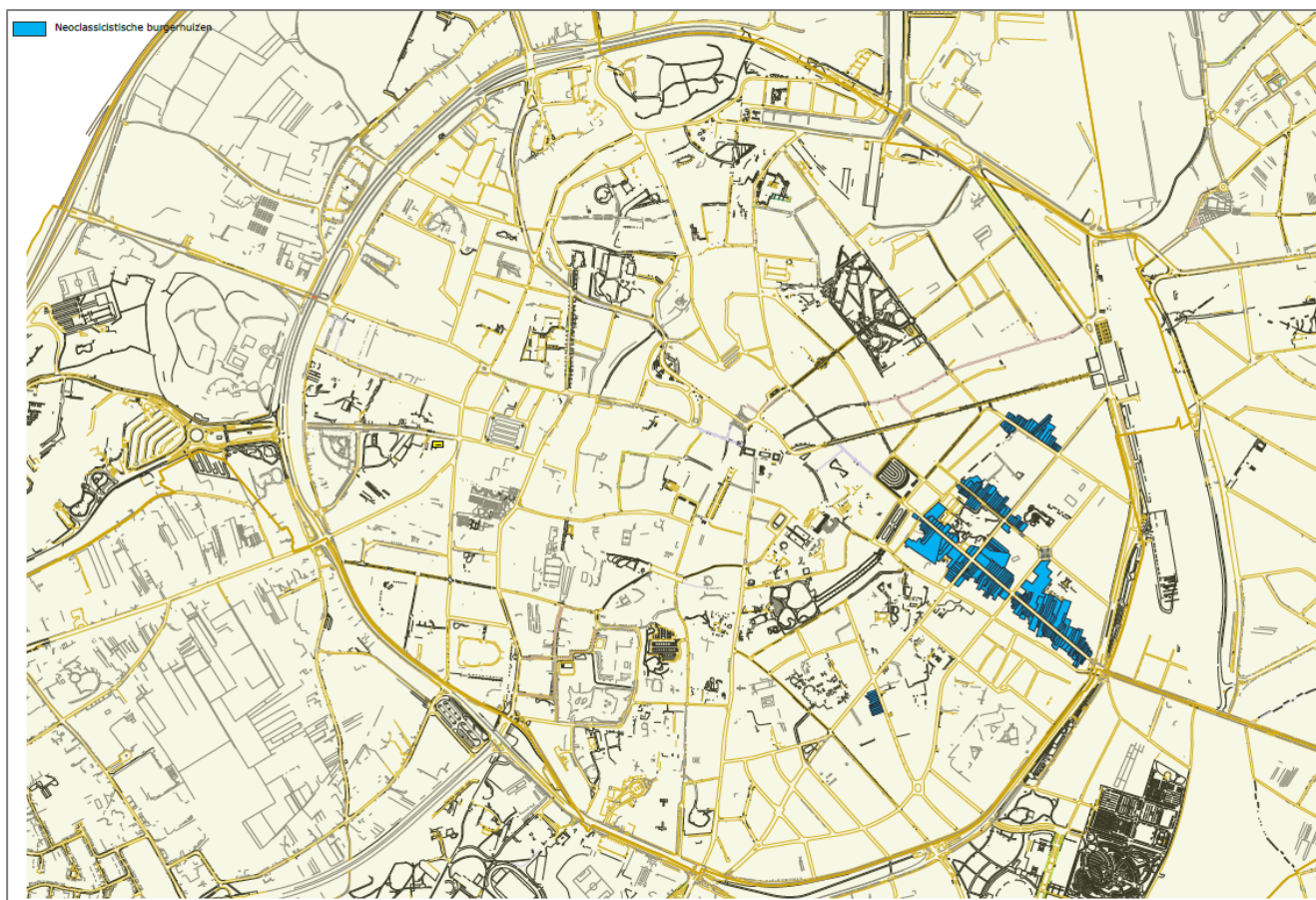
Typerend voor de neoclassicistische stijl van deze burgerhuizen van midden 19^{de}- begin 20^{ste} eeuw is dat de [gevel](#) in oorsprong meestal strak bepleisterd was in een lichte kleur (meestal wit), soms met schijnvoegen. De burgerhuizen worden daarenboven gekenmerkt door een hellend [dak](#), (decoratief uitgewerkte) houten [kroonlijst](#) op consoles, vaak met balkon en/of erker, kordonlijsten in natuursteen en het gebruik van ornamenten zoals ovale medaillons, laurierguirlandes, voluutconsoles, enz. Deze stroming heeft net zoals het classicisme, waarop het zich inspireert, een voorliefde voor orde en symmetrie, maar gaat vrijer om met de classicistische ornamentiek. Het [buitenschrijnwerk](#) maakt deel uit van de vormgeving van de [voorgevel](#).

Erfgoedwaarde:

Dit cluster heeft architecturale waarde vanwege de zorgvuldig uitgewerkte [gevels](#) in dezelfde architecturale neoclassicistische stijl en ruimtelijk-structurerende waarde als ensemble.

Adressenlijst:

Erfgoedcluster neoclassicistische burgerhuizen (midden 19 ^{de} – begin 20 ^{ste} eeuw)	
Straatnaam	Huisnummers
Blijde Inkomststraat	Volledig (behalve nr. 21)
Burgemeestersstraat	15, 22, 24
Bogaardenstraat	32-62, 29-97
Frederik Lintsstraat	48-72
Justus Lipsiusstraat	1-57, 6-16
Maria-Theresiastraat	1-19, 2-28



BIJLAGE 3: stadsinventaris Wijgmaal

Straat	Nummer
Acht-Meistraat	5
Acht-Meistraat	7
Acht-Meistraat	23
Acht-Meistraat	29
Acht-Meistraat	31
Acht-Meistraat	33
Acht-Meistraat	35
Acht-Meistraat	37
Acht-Meistraat	39
Acht-Meistraat	41
Baron Descampslaam	37
Baron Descampslaam	39
Baron Descampslaam	41
Baron Descampslaam	93
Baron Descampslaam	105
Casinolaan	10
Casinolaan	12
Casinolaan	14
Casinolaan	16
Gebroeders Tassetstraat	2
Gebroeders Tassetstraat	93
Gebroeders Tassetstraat	95
Hambosstraat	79
Hambosstraat	64
Henricus Wittebolsstraat	57
Henricus Wittebolsstraat	12
Henricus Wittebolsstraat	54
Henricus Wittebolsstraat	56
Henricus Wittebolsstraat	58
Henricus Wittebolsstraat	60
Henricus Wittebolsstraat	Begraafplaats, perceelnr. B 99c en B 99f
Kroonstraat	7
Kroonstraat	9
Kroonstraat	11
Langenbos	1
Langenbos	8
Langenbos	10
Nieuwstraat	56
Nieuwstraat	58
Pastoor Bellonstraat	2
Pastoor Bellonstraat	4
Pastoor Bellonstraat	6
Pastoor Bellonstraat	8
Pastoor Bellonstraat	10
Pastoor Bellonstraat	12
Pastoor Bellonstraat	21

Pastoor Bellonstraat	Proefstation, perceelnr. B 21h
Privaatweg	2
Privaatweg	4
Privaatweg	6
Privaatweg	Omheining, perceelnr. D 283 I ⁴
Privaatweg	1
Privaatweg	3
Privaatweg	7
Remylaan	2
Remylaan	2-4
Remylaan	10
Remylaan	14
Remylaan	16
Remylaan	7
Remylaan	13
Rotselaarsesteenweg	84
Rotselaarsesteenweg	21
Rotselaarsesteenweg	23
Rotselaarsesteenweg	29
Rotselaarsesteenweg	31
Rotselaarsesteenweg	79
Rotselaarsesteenweg	85
Rotselaarsesteenweg	91
Sint-Hadrianusstraat	2
Sint-Hadrianusstraat	4
Sint-Hadrianusstraat	26
Sint-Hadrianusstraat	28
Sint-Hadrianusstraat	1
Sint-Hadrianusstraat	3
Sint-Hadrianusstraat	5
Sint-Hadrianusstraat	7
Sint-Hadrianusstraat	9
Stationsstraat	4
Stationsstraat	3
Stationsstraat	5
Stationsstraat	17
Stationsstraat	21
Stationsstraat	27
Ursulinenstraat	1
Vaartdijk	2
Vaartdijk	7
Watermolenstraat	4
Watermolenstraat	13
Watermolenstraat	14
Watermolenstraat	15
Watermolenstraat	16
Watermolenstraat	17
Watermolenstraat	18
Watermolenstraat	19
Watermolenstraat	20

Watermolenstraat	21
Watermolenstraat	22
Watermolenstraat	23
Weggevoerdenstraat, (3012 Wilsele)	185
Wijgmaalsesteenweg	Wegkapel, perceelnr. C 293 e ²
Wijgmaalbroek	94
Wijgmaalbroek	96
Wijgmaalbroek	98
Wijgmaalbroek	100
Standbeeld Edouard Remy	
Duiker onder het Kanaal Leuven-Dijle	
Restanten van de sluis aan de Dijle	

Acht-Meistraat 5-7

Beschrijving:

Voormalige graanmolen met woonhuis achter uniformiserende gevel onder zadeldak, 1912. Opgebouwd uit zes ongelijke traveeën, waarvan hoger opgetrokken hoofdtravee met links twee en rechts drie traveeën onder zadeldak. Drie bouwlagen in verkleinende ordonnantie. Gevel bekroond met houten kroonlijst op klossen. Opgetrokken uit rode baksteen met natuurstenen elementen. Traveeën geaccentueerd d.m.v. lisenen. Getoogde en rechthoekige gevelopeningen van verschillende grootte, sommige met ijzeren liggers als latei. Ingevuld met eenvoudige houten vleugeldeuren of raamwerk voorzien van vierkante roedeverdeling, getraliede souterrainvensters in plint. Bordes met trap aan weerszijden voor tweede en derde travee. Woonhuis achter vijfde en zesde travee op rustieke plint van natuursteen in wildverband. Vleugel deur met bovenlicht.

De molen is niet langer operationeel. De molenstenen bevinden zich in een museum in Nederland.

Bronnen:

KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie C, 1912, nr.14.

Erfgoedwaarde:

Het gebouw heeft historische waarde. Het graan van lokale boeren werd er vermalen voor lokaal gebruik. De graanmolen geldt als getuige van de zelfredzaamheid van Wijgmaal als parochie aan het begin van de 20^{ste} eeuw. Het heeft industriële waarde als voormalig molengebouw. Het heeft esthetische waarde gezien de interessante gevelopbouw en verzorgde uitwerking.

Criteria:

Geselecteerd vanwege zeldzaamheid (industriële pand los van de site van de Remyfabrieken), authenticiteit (afwezigheid van ingrijpende verbouwingen) en leesbaarheid (oorspronkelijke gevelindeling en bouwmaterialen).



Acht-Meistraat 23, Villa Froment

Beschrijving:

Villa in cottigestijl, gerealiseerd i.o.v. de directeur van de tegelfabriek aan de overkant van het Kanaal Leuven-Dijle op grondgebied Herent, 1913. Later gekocht door de Remyfabrieken om er kaderpersoneel in te huisvesten.

Opgetrokken op onregelmatig grondplan. Pittoreske vormgeving en volumewerking, benadrukt in het dakenspel. Hoofdvolume bestaande uit twee bouwlagen onder schilddak. Opgetrokken in baksteen, tweede bouwlaag bepleisterd en beschilderd. Decoratief gebruik van hout in puntgevels, trapezoidale erkers en balkon. Schrijnwerk met originele vierkante roedeverdeling. Verschillende dakschilden doorbroken door dakkapellen. Omgeven door tuin. Het interieur was eens grotendeels bekleed met tegels, in enkele kamers nog bewaard.

Bronnen:

KAVB, Kadastrale mutatieschetsen 188, Herent, afd.15, Sectie C, 1913 nr.41.



<p>SAL, Bouwdossiers Wijgmaal, doos 1, dossier 123/1973/2412. Cokelaere, "Beleving en waardering," fig. 3.2.7.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als kopie van een door de fabrieken geïntroduceerd woonmodel, namelijk de villa. Het heeft eveneens historische waarde als getuige van de aantrekkingskracht van de Remyfabrieken voor de ontwikkeling van industriële activiteiten in de streek. Het heeft architecturale waarde als exemplarisch voorbeeld in cottigestijl. Het heeft artistieke waarde gezien de verzorgde uitwerking van o.a. het schrijnwerk en de tegelafwerking in het interieur.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege zeldzaamheid (enige villa in cottigestijl in Wijgmaal), authenticiteit (afwezigheid van ingrijpende verbouwingen) en leesbaarheid (oorspronkelijke gevelindeling en bouwmaterialen), representativiteit (voor het type van de villa) en ensemblewaarde (samenhang tussen het exterieur en de nog aanwezige interieurafwerking).</p>	
<p><u>Acht-Meistraat 29-41</u></p> <p>Beschrijving: Geheel van burgerhuizen met voortuin, afgescheiden van de openbare weg door lage bakstenen muur met hekwerk. Opgetrokken in baksteen en gelegen op eenzelfde afstand van de rooilijn. Gerealiseerd tussen 1913 en 1914, met toevoeging van dubbelwoning nr.29-31 in 1935.</p> <p>Nr. 29-31: Geheel van twee woningen, 1935. Gebaseerd op het door de Remyfabrieken geïntroduceerde type van de dubbelwoning (zie Pastoor Bellonstraat 2-12). Asymmetrische compositie van twee traveeën en twee bouwlagen onder wolfdak. Geschakeld in spiegelbeeldschema. Opgetrokken in rode baksteen met natuurstenen plint. Toegangstravee met drie treden naar dieperliggende deur. Hoofdtravee met gestapelde, trapezoidale erkers. Rechthoekige gevelopeningen met aanzetstenen, doorlopende lekdorpels en waterlijsten in natuursteen. Origineel schrijnwerk, m.u.v. deur nr.31, en houten kroonlijst. Voortuin afgescheiden van de openbare weg door lage bakstenen muur, bijpassend hekwerk verdwenen.</p> <p>Nr. 33: Vrijstaand woonhuis, 1914. Asymmetrische compositie van twee traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak. Hoofdtravee met erker onder puntgevel. Opgetrokken in rode baksteen met natuurstenen elementen. Traveeën gearticuleerd d.m.v. lisenen. Gevel verfraaid met banden, ontlastingsbogen en rondboogfries in witte en groene geglazuurde baksteen. Originele deur met bovenlicht. Authentieke houten kroonlijst op klossen. Puntgevel bekroond met ijzeren topstuk. Het oorspronkelijke elegante houten raamwerk, alsook de erker zijn vervangen door alternatieven in PVC. Dak bedekt met natuurleien. Voortuin afgescheiden van de openbare weg door lage bakstenen muur, bijpassend hekwerk verdwenen.</p> <p>Nr. 35-37: Geheel van twee woningen, 1914. Gebaseerd op het door de Remyfabrieken geïntroduceerde type van de dubbelwoning (zie Pastoor Bellonstraat 2-12). Asymmetrische compositie twee traveeën en twee</p>	 <p>Zicht op de rij burgerhuizen</p>  <p>Acht-Meistraat 29-31</p>  <p>Acht-Meistraat 33</p>

bouwlagen onder zadeldak. Geschakeld in spiegelbeeldschema. Opgetrokken in rode baksteen met gecementeerde plint en getoogde gevelopeningen. Schrijnwerk vernieuwd, m.u.v. voordeur nr.35. Gevel verfraaid met banden en ontlastingsbogen in witte baksteen en natuurstenen aanzet- en sluitstenen. Oorspronkelijke houten kroonlijst op klossen vervangen. Lage bakstenen muur met hekwerk ter afscheiding van de voortuin met de straat verdwenen.

Nr. 39: Vrijstaand woonhuis, 1913. Asymmetrische compositie van twee traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak. Opgetrokken in rode baksteen met natuurstenen elementen. Gecementeerde plint. Rechthoekige gevelopeningen in de eerste bouwlaag, getoogde op de verdieping. Gevel verfraaid met banden in witte baksteen en decoratief uitgewerkte ontlastingsbogen. Schrijnwerk vernieuwd en oorspronkelijke houten kroonlijst op klossen vervangen door eenvoudig alternatief. Lage bakstenen muur met hekwerk ter afscheiding van de voortuin met de straat verdwenen.

Nr. 41: Vrijstaand woonhuis, 1913. Symmetrische compositie van drie traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak. Opgetrokken in rode baksteen met natuurstenen elementen. Traveeën gearticuleerd d.m.v. lisenen. Rechthoekige gevelopeningen met authentieke houten vleugel deur met bovenlicht, schrijnwerk van de ramen vernieuwd. Gevel verfraaid met banden en decoratief uitgewerkte aanzet- en sluitstenen in witte natuursteen, ontlastingsbogen met witte baksteen. Voortuin afgescheiden van de openbare weg door lage bakstenen muur en origineel hekwerk.

Bronnen:

KAVB, Kadastrale mutatieschetsen 188, Herent, afd.15, Sectie C, 1913 nr.41.
KAVB, Kadastrale mutatieschetsen 188, Herent, afd.15, Sectie C, 1914, nr.14.
KAVB, Kadastrale mutatieschetsen 188, Herent, afd.15, Sectie C, 1935, nr.20.
SAL, Bouwdossiers Wijgmaal, doos 1, dossier 123/1973/2412.
Cokelaere, "Beleving en waardering," fig. 3.3.2.

Erfgoedwaarde:

Het geheel heeft historische waarde als burgerhuizen opgetrokken ten tijde van de bloeiende industrie van de Remyfabrieken. De gekoppelde woningen nr.29-31 en 35-37 hebben eveneens historische waarde als kopie van een door de fabrieken geïntroduceerd woonmodel, namelijk de dubbelwoning. De huizenrij heeft esthetische waarde vanwege de verzorgde uitwerking. Het heeft ruimtelijk-structurerende waarde als beeldbepalend geheel.

Criteria:

Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke gevelindeling en materialen), representativiteit (nr.29-31 en 35-37 voor het type van de dubbelwoning), ensemblewaarde (geheel nr. 29 tot 41 en tweewoningen afzonderlijk) en contextwaarde (beeldbepalend geheel, nr. 29-33 als gezichtseinder van het Watermolenpad).



Acht-Meistraat 35-37



Acht-Meistraat 39



Acht-Meistraat 41

Baron Descampslaant, wegakapel, perceelnr. C 293 e²**Beschrijving:**

Wegkapel onder zadeldak met hoekige absis, gebouwd i.o.v. Frans Grietens, brouwer en burgemeester van Herent, 1904. Opgetrokken op de splitsing van de Baron Descampslaant met de Wakkerzeelsebaan, op een stuk grond dat hem toebehoorde. De kapel is gerealiseerd ter ere van O.-L.-V. van Lourdes, aan wie zijn vrouw genezing dankte. Indertijd bezocht door bedevaarders die vanuit Leuven doorstaken naar de Sint-Hubertuskerk te Wakkerzeel. Met Allerheiligen werd hier lang de zegen gegeven tijdens de jaarlijkse processie. Bij de dood van de heer Grietens werd de kapel onder het pastoraat van E.H. Donies aan de kerkfabriek van Wijgmaal geschenkt met de verplichting in te staan voor haar onderhoud. De schenking werd echter nooit officieel bekrachtigd, waardoor het eigendom is van de nabestaanden van Frans Grietens.

Het oorspronkelijke beeld van de O.-L.-V. van Lourdes is gestolen.

Bronnen:

Rouwet, *Sprokkelingen*, 64.

Willemsens, "Morfo-typologische studie," vol.I, 12.

Erfgoedwaarde:

Het gebouw heeft volkskundige waarde als devotiekapel. Het heeft ruimtelijk-structurerende waarde als markeerpunt van een wegsplitsing.

Criteria:

Geselecteerd vanwege authenticiteit (gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en materialen) en contextwaarde (beeldbepalend karakter als gezichtseinder van het eerste gedeelte van de straat).

**Baron Descampslaant 37-39****Beschrijving:**

Geheel van twee woonhuizen, ca.1935. Asymmetrische compositie van twee traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak. Hoofdtravee met afgeknotte puntgevel onder wolfseind. Geschakeld volgens repeterend schema. Opgetrokken in rode baksteen met natuurstenen elementen. Hoofdtravee met trapezoidale erker en balkon met balustrade en ovalen raam in topgevel. Korf- en rondboogvormige gevelopeningen. Originele deuren bewaard, verfijnd houten raamwerk met rechthoekige roedeverdeling in bovenlicht bewaard in huis nr.37, m.u.v. ovalen raam dat wel bewaard is nr.39. Gebouw van de openbare weg verwijderd door voortuin.

Bronnen:

SAL, Fotocollectie, s.d.

Erfgoedwaarde:

Het gebouw heeft historische waarde als kopie van een door de Remyfabrieken geïntroduceerd woonmodel, namelijk de dubbelwoonst. Het heeft esthetische waarde gezien de verzorgde en fijnzinnige geveluitwerking.



<p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke gevelindeling en materialen), representativiteit (voor het type van de dubbelwoning) en ensemblewaarde (tweewoning) en contextwaarde (beeldbepalend als gezichtseinder van de straat Rietensplein).</p>	
<p><u>Baron Descampslaan 41</u></p> <p>Beschrijving: Villa, 1935. Asymmetrische compositie van twee traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak met wolfseind. Hoofdtravee hoger opgetrokken en uitgewerkt als vooruitstekend, veelhoekig torenvolume onder spitsvormige dakconstructie. Overdekte trappenpartij voor deurtravee. Opgetrokken in roodbruine baksteen. Rechthoekige gevelopeningen met brede, doorlopende lateien. Origineel schrijnwerk bewaard. Voortuin afgescheiden van de straat met lage bakstenen muur.</p> <p>Bronnen: /</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als kopie van een door de Remyfabrieken geïntroduceerd woonmodel, namelijk de villa. Het heeft esthetische waarde gezien de verzorgde geveluitwerking.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard) en leesbaarheid (oorspronkelijke gevelindeling en materialen), representativiteit (voor het type van de villa).</p>	
<p><u>Baron Descampslaan 93</u></p> <p>Beschrijving: Monumentaal herenhuis, gebouwd i.o.v. pachter Petit, 1897.</p> <p>Hof reeds aangeduid op de Ferrariskaart (1771-1778). Verschijnt op het Kadasterplan van 1813 als bestaande uit twee naar elkaar toe neigende vleugels parallel aan de straat, met toegang tot het erf via de Kroonstraat. Deze toestand onderging een grondige transformatie in 1881, samengaan met een herverdeling van het perceel. De losstaande vleugels werden verenigd tot het model van vierkantshoeve. Reeds in 1897 werd het bouwvolume opnieuw opgebroken. De oostelijke vleugel werd ingericht als woonhuis. De westelijke vleugel werd verbouwd tot vier geschakelde woningen voor loonarbeiders, toegankelijk via de Kroonstraat (zie Kroonstraat 7-11).</p> <p>In de eerste helft van de 19de eeuw een gewone boerderij zonder verdiep, bewoond door de zussen Clotilde en Marianne Beullens. Later werd het hof overgenomen door hun broer, Jos Beulens-Van Roosbroeck, de eerste kerkmeester van Wijgmaal. Hij liet het pachthof verbouwen tot huidig voorkomen nadat de zussen het uitbaten van het hof hadden opgegeven. De eigendom werd toen ommuurd.</p>	 

Herenhuis opgebouwd uit zes traveeën en twee en een halve bouwlaag onder pannen schilddak. Opgetrokken in rode baksteen op natuurstenen plint. Rechthoekige gevelopeningen in de eerste bouwlaag, getoogde in de overige. Houten vleugel deur in met bovenlicht in derde travee. Raamopeningen met T-ramen, met extra horizontale roede in opengaande delen. In de eerste bouwlaag voorzien van houten luiken. Gevel verfraaid met doorlopende waterlijsten in zwarte baksteen in bovenste bouwlagen.

Woning gelegen ten midden van het perceel. In voortuin twee monumentale tamme kastanjabomen, waarvan één ca. 1880 aangeplant. Hof afgescheiden van openbare weg d.m.v. bakstenen muur, met pannen bedekt. Ommuring ter hoogte van voorgevel gewijzigd. Eenvoudige wegkapel ingewerkt op de hoek van de Baron Descampslaen en de Kroonstraat, daterend van de eerste helft van de 19de eeuw. Opgericht ter ere van het Heilig Hart door Clotilde en Marianne Beullens, n.a.v. de herhaaldelijke veesterfte. Met Allerheiligen werd hier lang de zegen gegeven tijdens de jaarlijkse processie. Opgetrokken in baksteen onder zadeldak. Natuurstenen dorpel, rondboogvormige opening met houten deur voorzien van raam met traliewerk. Geflankeerd door lisenen, verbonden door waterlijst. Daarboven de letters 'PAX' in verf aangebracht.

In het interieur van het herenhuis ruime inkomhal over de volledige diepte, met links twee stijlkamers en rechts ruime vertrekken. Aarden tegels in voorkamer, gewelfde kelderverdieping.

Bronnen:

KAVB, Primitief Kadasterplan, Herent, 2^e afd., Sectie C, blad 2, Wijchmael Veld, 1813.

KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie C, 1881 nr.7.

KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie C, 1897 nr.9.

Cokelaere, "Beleving en waardering," fig. 3.4.6.

Rouwet, *Sprokkelingen*, 65.

Erfgoedwaarde:

Het gebouw heeft historische waarde als getuige van het agrarische verleden van Wijgmaal voor de opkomst van de Remyfabrieken. Het heeft artistieke waarde gezien de stijlkamers in het interieur. Ook de twee kastanjabomen hebben historische en ethische waarde vanwege hun aanplanting omstreeks de transformatie van het gebouw tot herenhuis.

Criteria:

Geselecteerd vanwege van zeldzaamheid (unieke getuige van een pachterwoning in Wijgmaal), authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en materiaalgebruik), representativiteit (voor het agrarisch verleden van Wijgmaal), ensemblewaarde (geheel van de pachterwoning met woningen voor loonarbeiders (zie Kroonstraat 7-11) en ook vanwege de samenhang tussen het exterieur en de nog aanwezige interieurafwerking) en contextwaarde (beeldbepalend perceel op de hoek van de Baron Descampslaen en de Kroonstraat en als gezichtseinder van de Casinolaan).



Baron Descampslaan 105

Beschrijving:

Modernistisch schoolgebouw, gebouwd i.o.v. het gemeentebestuur van Herent onder burgemeester Dr. Prosper Switters, 1939. Voormalige jongensschool van Wijgmaal, opgericht ter vervanging van de eerste school gelegen op de hoek van de Rotselaarsesteenweg en de Steenakkerstraat. In gebruik genomen op 17 april 1939.

Gebouwd op L-vormig grondplan achteraan het perceel, waarvoor een koer afgescheiden van de publieke weg door hoge muur. Opgetrokken in gele baksteen op rustieke natuurstenen plint, afgewerkt met platte bedaking.

Straatgevel met gesloten karakter bestaande uit lange schoolmuur die aansluit op noordelijke schoolvleugel van twee bouwlagen hoog. Muur doorbroken met hoog in het muurvlak ingebrachte, smalle strookramen met natuurstenen lekdorpel over de gehele lengte, gevat in gecementeerde omlijsting met vierkante onderverdeling. Oorspronkelijk ingevuld met figuurglas in blauwe tinten, waarvan vele gesneuveld. Ten midden van de muur is boven de strookramen het opschrift 'GEMEENTESCHOOL' aangebracht in blokletters. De gevel van de schoolvleugel is blind, afgezien van dezelfde strookramen, georganiseerd in omgekeerde U-vorm. In de ommuring twee openingen met cementen dagkanten die toegang verlenen tot de binnenkoer. De oorspronkelijke houten vleugelpoort met wit figuurglas is in de linker opening bewaard. Achter de ommuring op de binnenkoer een houten luifel rustend op kolommen met natuurstenen sokkel.

Schoolgebouw bestaat uit twee vleugels. Westelijke vleugel van één bouwlaag, opengewerkt met grote raampartijen. Noordelijke vleugel opgebouwd uit een trapsgewijze stapeling van blok volumes, tot drie bouwlagen hoog op het punt waar beide vleugels samenkomen. Volume dat de koer begrenst kent gesloten karakter. Ingevuld met twee deuropeningen aan weerszijden en korte strookramen. Overige volumes opengewerkt met grotere raampartijen op de verdiepingen. Het bijpassende originele schrijnwerk met vierkante roedeverdeling is vervangen door alternatief in PVC met andere onderverdeling.

Bronnen:

KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie C, 1939, nr.25.

SAL, Fotocollectie, s.d.

Berckmans et al., *Van Wicmale tot Wijgmaal*, 248.

Erfgoedwaarde:

Het gebouw heeft historische waarde als tweede gemeenteschool en zo een belangrijke baken van onderwijs en opvoeding in de parochie. Het heeft architecturale waarde als exemplarisch voorbeeld van een modernistisch schoolgebouw in de context van Wijgmaal, een dorp met stedelijk karakter. Het heeft esthetische waarde gezien de verzorgde uitwerking.

Criteria:

Geselecteerd vanwege zeldzaamheid (modernistisch schoolgebouw in Wijgmaal), authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (originele indeling



en materiaalgebruik) en contextwaarde (beeldbepalend karakter langs de Baron Descampsiaan).

Casinolaan 10-16

Beschrijving:

Geheel van twee modernistische hoekhuizen aan de kruising van de Casinolaan met het Watermolenpad. Oorspronkelijke bebouwing dateert van de periode 1900-1933. Huidige panden heropgebouwd ten gevolge van oorlogsschade tijdens WOII. Gezien het gelijkaardige ontwerp vermoedelijk door dezelfde architect gebouwd. Het pand nr.10-12 herbergde vroeger een cinemazaal en werd gebouwd i.o.v. Smeyers. Woning nr.14-16 met winkelpui voor patisseriezaak, gerealiseerd n.o.v. architect Louis Smets, i.o.v. J. Van Passel, 1943-1946. De wederopbouwplannen van deze laatste dateren van 1942 en werden goedgekeurd door de *aesthetische controle* van de Provinciale Commissie voor 's Lands Wederopbouw.

Nr.10-12: Gebouw van twee bouwlagen en twee gevels van ongelijke breedte, verbonden door afgesnuite hoektravee onder plat dak. Noordgevel opgebouwd uit vier traveeën, westgevel langs de Casinolaan uit twee. Eerste bouwlaag bekleed met bruine en groene geglazuurde baksteen. Smalle deurtravee uiterst links, in uiterst rechtse travee recent een deuropening ingebracht. Overige traveeën voorzien van traveebrede muuropeningen ingevuld met grote vensters en blind gemaakt aan de kant van de Casinolaan. Tweede bouwlaag opgetrokken in gele baksteen met hardstenen elementen. Opgebouwd uit in- en uitstulpende muurvlakken met afgeronde hoeken van verspringende hoogte, bekleed met dekstenen. Rechthoekige raamopeningen, schrijnwerk vervangen. Bouwlagen visueel van elkaar gescheiden d.m.v. doorlopende vloerplaat, uitgewerkt tot afgerond balkon in hoektravee. Deze laatste is toegankelijk via deuropening met afgeronde dagkanten. Voorzien van eenvoudige, ijzeren borstwering, gedecoreerd met de letters C en M, verwijzend naar de voormalige cinemazaal geherbergd in de loods achteraan met nok evenwijdig aan de Casinolaan. Gebouw oorspronkelijk één geheel, later opgesplitst in twee woonentiteiten.

Nr.14-16: Gebouw van één bouwlaag en twee gevels met ongelijke breedte, verbonden door afgesnuite hoektravee met winkelpui onder plat dak. Zuidgevel opgebouwd uit drie traveeën, westgevel langs de Casinolaan uit vijf. Gevels opgetrokken in gele baksteen op natuurstenen plint. Opgebouwd uit in- en uitstulpende muurvlakken, met afgeronde hoeken in de zuidgevel. Uitstulpingen beklemtoond d.m.v. natuurstenen waterlijsten, gedecoreerd met klimopraken. Kroonlijst met dubbele waterlijst met spuwters in natuursteen. Westgevel met raamtraveeën en garagepoort in de uiterste linkse travee. Plint voorzien van keldergaten. Zuidgevel bestaat uit deurtravee met decoratief uitgewerkte dagkanten in natuursteen, een raamtravee en smalle deurtravee die uitgaat op een koer. Hoektravee doorbroken met vooruitspringende, afgeronde winkelpui bedekt met houten luifel. Etalage met origineel schrijnwerk op natuurstenen sokkel met bolle vensters aan weersijden van centrale, dieperliggende deur. Naamplaat van de architect Louis Smets uit Kessel-Lo verwerkt in de plint rechts van de voordeur. Gebouw oorspronkelijk één geheel, later opgesplitst in twee woonentiteiten.



Zicht vanuit het Watermolenpad




Casinolaan 10-12




Casinolaan 14-16

<p>Bronnen: Gemeentearchief Herent, bouwdossiers 1943, doos nr.1202, dossier 1/1943. KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie C, 1933, nr.16. KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie C, 1937, nr.6. “Smets, Louis,” geraadpleegd op 12 januari 2016, https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/persoon/6571.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het geheel heeft historische waarde als wederopbouwarchitectuur. Het heeft architecturale waarde als onderdeel van het oeuvre van de modernistisch architect Louis Smets, actief in Leuven en omstreken. Het heeft esthetische waarde omwille van het verzorgde ontwerp en de gebruikte bouwmaterialen. De hoekpanden hebben ruimtelijk-structurerende waarde op de kruising van de Casinolaan en het Watermolenpad.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en materialen), ensemblewaarde (geheel nr. 10-16) en contextwaarde (beeldbepalend karakter op hoek van kruispunt).</p>	
--	--

<p><u>Gebroeders Tassetstraat 2</u></p> <p>Beschrijving: Villa, 1937. Assymetrische compositie van twee traveeën en twee bouwlagen onder half schilddak. Deurtravee met dieperliggende deur bereikbaar via natuurstenen trap. Hoofdtravee hoger opgetrokken en voorzien van gestapelde, trapezoidale erkers waarboven balkon ter hoogte van dakuitbouw. Links lagere bijbouw met afgeronde hoek, bekroond met balkon. Opgetrokken uit rode baksteen met natuurstenen aanzetstenen. Rechthoekige gevelopeningen, schrijnwerk vernieuwd. Gebouw van de openbare weg verwijderd door voortuin.</p> <p>Bronnen: /</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als kopie van een door de Remyfabrieken geïntroduceerd woonmodel, namelijk de villa. Het heeft esthetische waarde gezien de verzorgde geveluitwerking.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke gevelindeling en materialen) en representativiteit (voor het type van de villa).</p>	
<p><u>Gebroeders Tassetstraat 93</u></p> <p>Beschrijving: Woonhuis, periode 1919-1930. Gelegen aan het kruispunt van de Gebroeders Tassetstraat met de Casinolaan, georiënteerd naar het centrum toe. Symmetrische compositie van drie traveeën en twee bouwlagen onder wolfdak, doorbroken door centrale trapezoidale dakkapel onder wolfseind. Links een bijbouw opgevat als deurtravee van één bouwlaag, met stompe</p>	

<p>hoek aan het hoofdvolume gehecht. Centraal op de achtergevel een dwars bouwvolume met puntgevel onder zadeldak.</p> <p>Opgetrokken in rode baksteen op een borstweringhoge plint uit natuursteen. Middentravee met links deur en rechts een langwerpig venster, daarboven een trapezoidale erker en balkon ter hoogte van dakkapel. Rechthoekige raamopeningen, origineel schrijnwerk ingevuld met glas-in-loodramen in paarse tinten bewaard. Gevel verfraaid met natuurstenen diamantknoppen en decoratief gebruik van baksteenverbanden. Uiterst rechts een Mariabeeld tussen de twee bouwlagen op de gevel aangebracht.</p> <p>Bronnen: SAL, Fotocollectie, s.d.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft esthetische waarde gezien het verzorgde gevelontwerp. Het heeft ruimtelijk-structurerende waarde als belangrijk oriëntatiepunt op de hoek van de Gebroeders Tassetstraat en de Casinolaan.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en materialen) en contextwaarde (beeldbepalend karakter op hoek van kruispunt).</p>	
<p><u>Gebroeders Tassetstraat 95</u></p> <p>Beschrijving: Modernistische villa, 1935. 'Villa Madou' genaamd, oorspronkelijk in smeedijzeren letters op de voorgevel aangebracht. Voor de modernistische stijl typisch volumespel, verwijzend naar de pakketbootstijl. Gelegen ten midden van het bouwperceel, omgeven door tuin, afgebakend t.o.v. de straat d.m.v. lage, rustieke natuurstenen muur in wildverband.</p> <p>Halfverzonken verdiep met daarboven volume van een bouwlaag dat zich verheft als piano nobile, onder plat dak. Links een halfverzonken garage waarboven een halfronde loggia's met omlopende vensterregisters. Eenzelfde loggia rechts gehecht op westelijke zijgevel onder overkragend dak. Verheven inkomstpartij op een rustieke natuurstenen plint in wildverband. Overdekt met afgeronde luifel, ondersteund door pilaar en voorzien van stalen buisrailingen. Centrale voordeur met patrijspoorten aan weerszijden. Gevels bekleed met gele baksteen, lateien met een bordeauxrode materie.</p> <p>Interieur oorspronkelijk voorzien van meubels die speciaal voor de villa waren ontworpen, grotendeels verdwenen.</p> <p>Bronnen: /</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft architecturale waarde als voorbeeld van modernistische interbellumarchitectuur in Wijkmaal. Het heeft esthetische waarde gezien de verzorgde geveluitwerking.</p>	

<p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke gevelindeling en materialen) en representativiteit (voor het modernisme in Wijkmaal).</p>	
<p><u>Hambosstraat 64</u></p> <p>Beschrijving: Semi-gesloten hoeve met oude kern. Reeds aangeduid op de Ferrariskaart (1771-1778). Verschijnt op het Kadasterplan van 1813 als opgebouwd uit een lange noordelijke vleugel en twee parallel gelegen bouwvolumes in rij ten zuiden. In 1859 werd de noordvleugel omgebouwd tot U-vormig geheel van volumes. Tegen 1862 zijn de twee bouwvolumes in het zuiden vervangen door één. In 1908 volgde een uitbreiding van de noordvleugel aan de oostelijke zijde.</p> <p>Hoeve gelegen ten oosten van de straat, op perceel nabij de spoorweglijn Leuven-Mechelen. Woonhuis en drie dwarsschuren opgetrokken in baksteen onder zadeldak. Woonhuis ten zuiden van het erf. Opgetrokken uit drie traveeën en twee bouwlagen, met segmentboogvormige openingen en deur in de middelste travee. In het oostelijke verlengde een dwarsschuur van één bouwlaag, met diverse rechthoekige openingen in de langsmuren en rode dakpannen. Aan de noordzijde gelijkaardige dwarsschuur van twee bouwlagen met in de zuidmuur een poorttravee, uitgevend op het erf. Raamopeningen met lekdorpel als rollaag. Gevelopeningen aan beide zijden afsluitbaar d.m.v. houten schuifpanelen aan ijzeren railing. In het oostelijke verlengde dwarsschuur met ouder gevelparement en poortopening naar het erf toe. Erf van de straat gescheiden door bakstenen muur met ijzeren poort.</p> <p>Bronnen: KAVB, Kadastrale mutatieschetsen 288, Herent, afd.15, Sectie C, 1859, nr.7. KAVB, Kadastrale mutatieschetsen 288, Herent, afd.15, Sectie C, 1862, nr.3. KAVB, Kadastrale mutatieschetsen 288, Herent, afd.15, Sectie C, 1908, nr.11.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als getuige van het agrarische verleden van Wijkmaal voor de opkomst van de Remyfabrieken.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (van de bewaarde fragmenten), representativiteit (voor het agrarisch verleden van Wijkmaal), ensemblewaarde (geheel met hoeve ertegenover (zie Hambosstraat 79) en contextwaarde (gelegen in open landbouwgebied en beeldbepalend vanaf de spoorweg).</p>	

Hambosstraat 79

Beschrijving:

Langerekte hoeve, reeds aangeduid op de Ferrariskaart (1771-1778) en duidelijk herkenbaar op het Kadasterplan van 1813.

Gebouw van anderhalve bouwlaag onder zadeldak met nok loodrecht op de straat. Tegen beide langsmuren een bijbouw onder lessenaarsdak. Opgetrokken uit baksteen, gevels wit gekaleid. Rechthoekige gevelopeningen, met blinde vensters op de verdieping. Dak bekleed met leien.

Bronnen: /

Erfgoedwaarde:

Het gebouw heeft historische waarde als getuige van het agrarische verleden van Wijgmaal.

Criteria:

Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en materialen), representativiteit (voor het agrarisch verleden van Wijgmaal), ensemblewaarde (geheel met hoeve ertegenover (zie Hambosstraat 64)) en contextwaarde (gelegen in open landbouwgebied).



Henricus Wittebolsstraat 12




Beschrijving:

Gebouw met modernistische gevel, 1941. Het gebouw herbergde vroeger een cinemazaal met café en woonhuis. Opgetrokken langs de geknikt rooilijn, ter hoogte van stompe hoek van de straat. Perceel reeds bebouwd vóór 1896. In 1904 gebeurde een uitbreiding naar achteren toe. Het pand heeft wellicht oorlogsschade geleden, waarna minstens de gevel werd heropgebouwd tot de huidige toestand.

Bestaande uit twee in elkaar hakende volumes. Links een woonhuis van twee traveeën en hoektravee en twee bouwlagen onder zadeldak. Rechts een terugwijkende poorttravee van twee bouwlagen onder plat dak waarachter een dwarse vleugel onder zadeldak die het volledige perceel beslaat. Beide volumes visueel verbonden met afgeronde houten luifel. Woonhuis opgetrokken in rode baksteen. Gevel op natuurstenen plint, bekleed met gele tegels in onderste bouwlaag en gele baksteen in bovenste. Rechthoekige raamopeningen met houten schrijnwerk in de eerste bouwlaag. Tweede bouwlaag met rechthoekige erker en ramen geflankeerd door kolommen in rood en goud geglazuurde baksteen, rode tegels op de latei. Afgeronde hoektravee hoger opgetrokken, met houten deur en glas-in-loodramen. Poorttravee met dubbele vleugeldeur, met aan weerszijden geriemde kolommen. Vernieuwd schrijnwerk op de verdiepingen. Later voorzien van twee dakkapellen.

In het interieur o.a. keramische tegelvloer bewaard in de linkervleugel. Ook authentieke glasramen uit de straatgevel binnenin geïntegreerd. De cinemazaal is in kamers onderverdeeld. De ruimte van waaruit film werd geprojecteerd nog herkenbaar.



<p>Bronnen: KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie B, 1896, nr.4. KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie B, 1904, nr.3. KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie B, 1941, nr.3. SAL, Fotocollectie, s.d.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als wederopbouwarchitectuur. Het heeft artistieke waarde gezien de verzorgde gevelontwerp met o.m. houten schrijnwerk, glas-in-loodramen en keramische tegels. Het heeft ruimtelijk-structurerende waarde op de knik van de straat.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en bouwmaterialen) en contextwaarde (beeldbepalend karakter van op het kruispunt met de Gebroeders Tassetstraat en de Sint-Hadrianusstraat).</p>	
<p><u>Henricus Wittebolsstraat 54-60, Huizenrij Coenen</u></p> <p>Beschrijving: Geheel van vier gekoppelde burgerwoningen met neoclassicistische gevel, gebouwd i.o.v Coenen, ca.1890. Opgetrokken naar model van de huizenrij aan de Watermolenstraat gerealiseerd door de Remyfabrieken(zie nr. 13-22). De huizenrij wijkt terug van de straat en laat zo plaats voor voortuinen.</p> <p>Vier woningen van twee traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak. Geschakeld volgens repeterend schema. Nr. 60 wijkt af met een extra hoektravee bestaande uit trapezoidale, gestapelde erkers en hoofdtoegang via de zijgevel. Gecementeerde gevel met horizontale schijnvoegen, nr. 60 ook met stootvoegen. Rechthoekige gevelopeningen in eerste bouwlaag, getoogde raamopeningen met geriemde omlijsting op de verdieping. Gevel verfraaid met neutenpanelen op borstwering en fries met leeuwenkoppen, zichtbare muurankers. Nr. 60 rijkelijker versierd met o.a. lisenen op de hoeken van erkeruitbouw en decoratief uitgewerkte sluitstenen.</p> <p>Gevel van nr. 54 en 58 witgeschilderd, raamopeningen in onderste bouwlaag vergroot. Schrijnwerk vervangen, in bovenste bouwlaag met T-ramen zoals oorspronkelijk.</p> <p>Interieur nr. 60 bleef het best bewaard, met o.a. oorspronkelijke keramische tegelvloer in de gang, plafondafwerking met moulures, kelderverdieping met aarden tegels en troggewelfjes.</p> <p>Bronnen: KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie B, 1920, nr.10. Cokelaere, "Beleving en waardering," fig. 3.3.4 en 3.5.6.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het geheel heeft historische waarde als kopie van het door Remy geïntroduceerde stedelijke woonmodel van de rijwoning. Het heeft artistieke</p>	  

<p>waarde gezien de verzorgde uitvoering van de gevelafwerking, nr. 60 ook i.f.v. het interieur.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke geveldecoratie en nr. 60 met oorspronkelijke interieurelementen), representativiteit (voor het type van de huizenrij), ensemblewaarde (geheel van vier burgerwoningen en nr. 60 ook vanwege de samenhang tussen het exterieur en de nog aanwezige interieurafwerking) en contextwaarde (beeldbepalend geheel).</p>	
<p><u>Henricus Wittebolsstraat, Begraafplaats, perceelnr. B 99c en B 99f</u></p> <p>Beschrijving: Eerste begraafplaats van Wijgmaal, ter uitbreiding van het kerkhof achter de kerk. Bestaande uit twee opeenvolgende delen. Voorste gedeelte in 1894 in gebruik genomen. Dit oudste deel is ommuurd met baksteenmetselwerk, bedekt met rode pannen. Uitbreiding naar achter toe vond plaats in 1925. Dit tweede deel is omgeven door een haag.</p> <p>Centrale toegang via de straat met ijzeren hek geflankeerd door pijlers met natuurstenen deksteen in zadeldakvorm. Twee gedenksteden met kruisteken ingewerkt in westelijke muur, één op de hoek en één centraal, naar de begraafplaats gericht. In het verlengde van de toegang achteraan het ommuurde deel een dodenhuisje met trapgevel onder zadeldak van twee traveeën diep. Opgetrokken in baksteen. Schrijnwerk vernieuwd. Binnen opbaarbed met natuurstenen plaat.</p> <p>Op de begraafplaats liggen personen begraven die een belangrijke rol hebben gespeeld in de bloei van Wijgmaal, zoals pastoor Bellon (1844-1912), dr. en burgemeester Prosper Switters (1888-1980), hoofdonderwijzers Engelbert (1874-1928) en Theofiel (1876-1927) Wittebols. Ook grafzerken voor strijders gesneuveld in de gevechten in Wijgmaal tijdens de eerste wereldoorlog in voorraan tegen ommuring muur aan. Helemaal achteraan het kerkhof eenzelfde rij graven voor oudstrijders en hun echtgenotes.</p> <p>De vele ontruimde graven veroorzaken gaten in de perken en leiden tot een onsaamhangend beeld. Er zijn plannen voor de ingroening door de Stad Leuven. Sommige grafzerken zijn erg onderkomen.</p> <p>Bronnen: KAVB, Kadastrale mutatieschetsen 188, Herent, afd.15, Sectie B, 1894, nr.8. KAVB, Kadastrale mutatieschetsen 188, Herent, afd.15, Sectie B, 1925, nr.7.</p> <p>Erfgoedwaarde: De begraafplaats heeft historische waarde als eerste begraafplaats van Wijgmaal en gezien er personen begraven liggen die een belangrijke rol hebben gespeeld in de geschiedenis van de deelgemeente.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), representativiteit (van de graven voor de lokale figuren van historisch belang), ensemblewaarde</p>	  

<p>(van begraafplaats met aanwezige grafmonumenten) en contextwaarde (rustplek gelegen in halfopen omgeving tussen de bebouwing, nabij de dorpskern met het zogenaamde Zwartenbos op de achtergrond).</p>	
<p><u>Henricus Wittebolsstraat 57</u></p> <p>Beschrijving: Villa, periode 1919-1930. Minstens de voorgevel werd aangepast in 1941, wellicht t.g.v. oorlogsschade. Gebouw van twee bouwlagen, bestaande uit twee haaks op elkaar aansluitende volumes, elk onder wolfdak. Hoofdvolume met nok loodrecht op de straat en rechts een terugwijkend dwarsvolume met deurtravee waarvoor trappenpartij. De naam 'T'ONZET' in gouden letters op de topgevel aangebracht. Opgetrokken in rode baksteen op natuurstenen plint. Hoofdtravee met halfronde erker in de eerste bouwlaag, bekroond met terras voorzien van ijzeren borstwering voor hoefijzervormige gevelopening. Overige gevelopeningen getoogd of rondboogvormig. Origineel schrijnwerk bewaard. Gevel verfraaid met natuurstenen banden en diamantknoppen als aanzet- en sluitstenen. Voortuin afgescheiden van straat d.m.v. lage bakstenen muur met origineel, fijnzinnig hekwerk.</p> <p>Vermoedelijk is ook het interieur vrij gaaf bewaard.</p> <p>Bronnen: KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie C, 1941, nr.14. Cokelaere, "Beleving en waardering," fig. 3.5.6.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als kopie van een door de Remyfabrieken geïntroduceerd type in Wijgmaal, namelijk de villa. Het heeft artistieke en esthetische waarde gezien de interessante gevelopbouw en de verzorgde uitvoering.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en bouwmaterialen) en representativiteit (voor het type van de villa).</p>	
<p><u>Kroonstraat 7-11, huizenrij Petit</u></p> <p>Beschrijving: Rij van vier woningen voor loonarbeiders, gebouwd i.o.v. pachter Petit, 1897. Gelegen achteraan op het perceel van de pachterwoning (zie Baron Descampsaan 93). Westelijke tuingevel oorspronkelijk de voorgevel. Elke wooneenheid opgebouwd uit een deur- en twee raamtraveeën, geschakeld volgens repeterend schema. De rij is anderhalve bouwlaag hoog en bekroond met schilddak. Opgetrokken in rode baksteen. Rechthoekige gevelopeningen. Recent gerenoveerd, nr. 11 beslaat twee van de oorspronkelijke woonentiteiten.</p> <p>Bronnen: KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie C, 1897 nr.9. Cokelaere, "Beleving en waardering," fig. 3.4.6.</p>	

<p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als getuige van het agrarische verleden van Wijgmaal.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege zeldzaamheid (uniek bewaarde huizenrij voor loonarbeiders), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling) representativiteit (voor het agrarisch verleden van Wijgmaal), ensemblewaarde (geheel als huizenrij en met de pachterwoning (zie Rotselaarsesteenweg 93)) en contextwaarde (gelegen in agrarische omgeving).</p>	
--	--

<p><u>Langenbos 1</u></p> <p>Beschrijving: Hoeve met oude kern, opgebouwd uit losstaand bestanddelen. Gelegen ten oosten van de weg, tegenover andere hoeve (zie Langenbos 8-10).</p> <p>Reeds aangeduid op de Ferrariskaart (1771-1778). Toen bestaande uit vier afzonderlijke gebouwen met nok parallel t.o.v. de straat, georganiseerd rond rechthoekige koer. Het kadasterplan van 1813 toont dat de oostelijke en zuidelijke volumes zijn afgebroken. Over de jaren heen aangevuld met losstaande bouwvolumes ten noorden en ten oosten van de twee vleugels en een woonhuis ertussenin.</p> <p>Zuidelijke vleugel langs de straat onder zadeldak. Opgetrokken in roodbruine baksteen met natuurstenen elementen en voorzien van gecementeerde plint. Rechthoekige gevelopeningen, poort in het westen. In het noorden twee kleine getoogde raamopeningen. In het oosten lager volume onder lessenaarsdak met afgeronde hoek in het zuidoosten. Zichtbare muurankers.</p> <p>Dwarsschuur ten oosten onder zadeldak met nok loodrecht t.o.v. de straat, tegen beide dwarsmuren een lager volume onder lessenaarsdak. Opgetrokken in roodbruine baksteen, met rechthoekige gevelopeningen naar het erf toe ten westen. Zichtbare muurankers. In het interieur nog zeldzame gevlochten houten tussenwanden aanwezig, bekleed met leem.</p> <p>Bronnen: KAVB, Primitief Kadasterplan, Herent, 2^e afd., Sectie B, Wijchmael Broeck, 1813.</p> <p>Erfgoedwaarde: De hoeve heeft historische waarde als getuige van het agrarische verleden van Wijgmaal voor de opkomst van de Remyfabrieken. De gevlochten en met leem beklede tussenwand in de oostelijke schuur heeft ook technische waarde.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege zeldzaamheid (van gevlochten tussenwanden in oostelijke vleugel), authenticiteit (van beschreven vleugels), representativiteit</p>	
---	---

<p>(voor het agrarisch verleden van Wijgmaal), ensemblewaarde (geheel met hoeve ertegenover (zie Langenbos 8-10)) en contextwaarde (gelegen ten midden van landerijen).</p>	
<p><u>Langenbos 8-10</u></p> <p>Beschrijving: Semi-gesloten hoeve met oude kern. Gelegen ten zuiden van de straat, tegenover andere hoeve (zie Langenbos 1).</p> <p>Reeds aangeduid op de Ferrariskaart (1771-1778). Toen bestaande uit een lang gestrekte hoeve met nok parallel t.o.v. de straat. Het Kadasterplan van 1813 toont een uitbreiding van het volume tot U-vormig geheel, met opening naar de straat toe. In 1913 vervangen door tot twee bouwvolumes rond erf met doorgang aan de straatzijde, zoals vandaag nog bestaande.</p> <p>Schuur onder zadeldak, met nok loodrecht t.o.v. de straat, opgetrokken in roodbruine baksteen. Links latere bijbouw in roodroze baksteen onder lessenaarsdak. Rechthoekige gevelopeningen waarvan twee houten poorten aan de straatzijde, links opgehangen met spoorhengsels. Zichtbare muurankers.</p> <p>L-vormig bouwvolume met woonhuis onder zadeldak bekleed met rode pannen. Aan straatzijde aflopend in luifel gestut door houten balken. Opgetrokken in rode baksteen, met gecementeerde plint. Rechthoekige muuropeningen, afgesloten met eenvoudige houten panelen, links met vensters en luiken. Zichtbare muurankers.</p> <p>Oorspronkelijk woonhuis toegankelijk vanaf het erf. Opgebouwd uit twee brede traveeën en tweeënhalve bouwlaag onder zadeldak met rode pannen. Rechthoekige gevelopeningen met origineel schrijnwerk. In rechter travee houten deur met bovenlicht en klein kruiskozijn rechts. T-ramen in de tweede bouwlaag. Luiken voor de kleine raamopeningen op de halve verdieping onder het dak. Zichtbare muurankers.</p> <p>Bronnen: KAVB, Primitief Kadasterplan, Herent, 2^e afd., Sectie B, Wijchmael Broeck, 1813. KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie B, 1913, nr.19.</p> <p>Erfgoedwaarde: De hoeve heeft historische waarde als getuige van het agrarische verleden van Wijgmaal voor de opkomst van de Remyfabrieken.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en materialen), representativiteit (voor het agrarisch verleden van Wijgmaal), ensemblewaarde (geheel met hoeve ertegenover (zie Langenbos 1) en contextwaarde (gelegen ten midden van landerijen).</p>	

Nieuwstraat 56-58

Beschrijving:

Ensemble van twee identieke arbeiderswoningen, gebouwd i.o.v. de Remyfabrieken, 1891. Maakte oorspronkelijk deel uit van een geheel van 32 arbeiderswoningen gelijktijdig opgetrokken aan weerszijden van de nieuw aangelegde straat i.o.v. de Remyfabrieken. Het ging om 18 dubbelhuizen van anderhalve of twee bouwlagen, per twee gekoppeld en vier vrijstaande huizen op de uiteinden van de straat. Vele sterk verbouwd doorheen de jaren, sommigen nog enigszins herkenbaar vanaf de straat (nr. 6-8, 18-20, 19-23, 41-43, 46), anderen gesloopt en vervangen.

Dubbelhuis van drie traveeën en anderhalve bouwlaag onder zadeldak. Opgetrokken in baksteen, gevel beschilderd. Oorspronkelijk met getoogde gevelopeningen, aangepast naar rechthoekige in eerste bouwlaag. Centraal boven de deur blind venster, raamopeningen ernaast op nr. 58 met schrijnwerk, nr. 56 afgesloten met houten luik. Zichtbare muurankers.

Bronnen:

KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie C, 1891, nr.3.
SAL, Bouwdossiers Wijgmaal, doos 14, dossier 27/1961.
Cokelaere, "Beleving en waardering," fig. 3.4.2.

Erfgoedwaarde:

Het geheel heeft historische waarde als goed bewaard onderdeel van de 30 arbeidershuizen in de Nieuwstraat opgetrokken i.o.v. de Remyfabrieken.

Criteria:

Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling), representativiteit (voor oorspronkelijke bebouwing langs de straat) en ensemblewaarde (tweewoonst).



Pastoor Bellonstraat 2-12 en Sint-Hadrianusstraat 2-4 en 26-28

Beschrijving:

Geheel van tien gelijkaardige burgerhuizen met voortuin, per twee gekoppeld, gebouwd i.o.v. de Remyfabrieken voor haar bedienden, 1907-1910. De huizen werden opgetrokken ter vervanging van de zogenaamde 'Armenroot', de eerste rij arbeiderswoningen van de fabrieken, teruggaand tot 1857, op de hoek van de huidige Sint-Hadrianusstraat en de Pastoor Bellonstraat. Het model van de gekoppelde burgerwoning was nieuw in Wijgmaal en kende vanaf de jaren '20 veel navolging.

De dubbelwoonsten zijn geschakeld in spiegelbeeldschema. Elke wooneenheid is opgebouwd uit een brede hoofdtravee en smalle deurtravee van elk drie bouwlagen hoog, met onderling geschrante gevelopeningen volgens verkleinende ordonnantie. Opgetrokken in roodbruine baksteen met karakteristieke banden in zwarte baksteen. Lekdorpels en lateien in natuursteen. Per wooneenheid is er variatie in de vorm van de gevelopeningen en de dakbekroning. Langs de Pastoor Bellonstraat is de



Pastoor Bellonstraat 2-12



Pastoor Bellonstraat 2-4

voortuin afgescheiden van de openbare weg d.m.v. een lage bakstenen muur met pijlers, oorspronkelijk verbonden door twee ijzeren staven.

Pastoor Bellonstraat nr. 2-4: Dubbelwoning, 1907-1908. Linker woning met hoofdtravee onder schilddak, rechter met puntgevel onder overkragend zadeldak. Rechthoekige gevelopeningen voorzien van boogvelden met blinde tracering in hoofdtraveeën. Schrijnwerk vernieuwd. Nr.4 later gecementeerde plint aangebracht.

Pastoor Bellonstraat nr. 6-8: Dubbelwoning, 1907-1908. Bekroond met overkragend wolfdak. Getoogde en rechthoekige gevelopeningen, waartussen verzonken borstweringen in de deurtravee. Schrijnwerk vernieuwd. Later gecementeerde plint aangebracht.

Pastoor Bellonstraat nr. 10-12: Dubbelwoning, 1907-1908. Linker woning met hoofdtravee onder schilddak, rechter onder zadeldak met wolfseind. Getoogde gevelopeningen, schrijnwerk vernieuwd. Later gecementeerde plint aangebracht.

Sint-Hadrianusstraat nr. 2-4: Dubbelwoning, 1910. Bekroond met overkragend zadeldak. In eerste bouwlaag rechthoekige gevelopeningen voorzien van boogvelden met blinde tracering, op de verdieping getoogd. Raamopeningen ingevuld met T-ramen, oude houten deuren. Dak doorbroken door dakkapel boven hoofdtraveeën, nog authentiek op nr. 2 met driehoekig fronton op houten consoles. Later gecementeerde plint aangebracht. Voortuin afgescheiden van de openbare weg d.m.v. bakstenen pijlers waartussen smeedijzeren hek in het verlengde van de deurtravee.

Sint-Hadrianusstraat nr. 26-28: Dubbelwoning, 1910. Linker woning bekroond met overkragend schilddak, rechter met overkragend wolfdak. Hoofdtravee van nr. 26 eindigend in puntgevel onder zadeldak. Getoogde gevelopeningen, rondboogvormig raam in puntgevel, schrijnwerk vernieuwd. Voorgevel van nr. 28 bepleisterd, garagevolume ertegenaan gebouwd.

Bronnen:

Cokelaere, "Beleving en waardering," fig. 3.3.6.

Willemsens, "Morfo-typologische studie," vol.III, 3.2.2.

Erfgoedwaarde:

Het geheel heeft historische waarde als bouwcampagne van 10 gelijkaardige burgerhuizen, opgetrokken o.i.v. de Remyfabrieken voor de bedienden.

Criteria:

Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke gevelindeling), ensemblewaarde (als tweewoning en als geheel van 10 woningen), representativiteit (voor de bouwprojecten van de Remyfabrieken voor personeel) en contextwaarde (beeldbepalend geheel op de hoek van de Pastoor Bellonstraat met de Sint-Hadrianusstraat en aan het kerkplein).



Pastoor Bellonstraat 6-8



Pastoor Bellonstraat 10-12



Sint-Hadrianusstraat 2-4



Sint-Hadrianusstraat 26-28

<p><u>Pastoor Bellonstraat 21</u></p> <p>Beschrijving: Herenhuis gebouwd i.o.v. de Remyfabrieken voor kaderpersoneel, ca.1875. Gelegen vlakbij het terrein van de eerste fabriekssite op het Dijle-eiland. Stond daarom bekend als 'herenhuis aan de ingang van het dorp'. Dubbelhuis van drie traveeën en twee bouwlagen onder tentdak. Rechts achteraan aanpalend volume van één bouwlaag onder plat dak. Gebouw opgetrokken in rode baksteen op lage natuurstenen plint. Rechthoekige gevelopeningen met natuurstenen elementen, schrijnwerk vernieuwd. Gevel verfraaid met in zwarte baksteen gemetselde hoekkettingen en ontlastingsbogen. Zichtbare, gekrulde muurankers.</p> <p>Bronnen: Cokelaere, "Beleving en waardering," fig. 3.2.10. Willemsens, "Morfo-typologische studie," vol.III, 3.3.1.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als een der eerste herenhuizen opgetrokken i.o.v. de Remyfabrieken voor het kaderpersoneel.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege zeldzaamheid (één van de oudste woningen van de Remyfabrieken voor kaderpersoneel), authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en bouwmaterialen) en representativiteit (voor de ontluikende industriële bloeiperiode van Wijkmaal onder impuls van de Remyfabrieken).</p>	
<p><u>Pastoor Bellonstraat, Proefstation op oude Remysite, perceelnr. B 21h</u></p> <p>Beschrijving: Laboratorium op het eerste industrieterrein van de Remyfabrieken aan de Dijle, 1930. Gelegen op het zogenaamde moleneiland, gevormd door de Dijle en rivierarm die vandaag deels gedempt is. Opgetrokken na verhuis van de fabriek naar de site aan het kanaal Leuven-Dijle. Het gebouw diende voor de opslag van door de fabrieken geproduceerde diervoeding en er werden tevens proefdieren gehouden. Het wordt vandaag in de volksmond het 'Rattenkot' genoemd.</p> <p>Gebouw op vierkant grondplan van vijf traveeën en twee bouwlagen onder plat dak. Geraamte opgetrokken in gewapend beton en ingevuld met baksteen en ijzeren raamwerk met vierkante roedeverdeling.</p> <p>Bronnen: Beyen, <i>Straathistoires</i>, 11.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als gebouw van de Remyfabrieken op de eerste industriële site aan de Dijle.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege zeldzaamheid (enige overblijfsel van industriële activiteit op de eerste site van de Remyfabrieken op het moleneiland),</p>	

authenticiteit (afwezigheid van ingrijpende verbouwingen), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en bouwmaterialen), representativiteit (voor de eerste fabriekssite op het Dijle-eiland) en contextwaarde (als gezichtseinder van de Remy Alloingstraat).

Privaatweg 1-3, 2, 4, 6

Beschrijving:

Geheel van vier villa's in landelijke stijl ten midden van tuin n.o.v. architect Bloem, gebouwd i.o.v. de Remyfabrieken voor kaderpersoneel, 1929. Het is geconcipeerd volgens de toen in zwang zijnde tuinwijkideologie. De realisatie van de woningen maakte deel uit van de aanleg van de Privaatweg. Deze stedenbouwkundige ingreep van twee kruisende wegen in het dorpscentrum diende de publieke voorzieningen met elkaar te verbinden. De hoofdas waarlangs deze villa's gelegen zijn, verbindt de kerk met het station. Villa's nr. 1-3 en 2 bevinden zich aan weerszijde van het uiteinde van de weg, gericht naar het kerkplein. Elke villa bevat twee gekoppelde woningen achter uniformiserende gevel. Ze waren bestemd voor fabriekswerknemers met een vrijgezellenstatuut. De twee woonentiteiten van villa nr. 2 zijn later samengevoegd tot één woning. Nr. 4 en 6 zijn langs de Privaatweg gelegen. De villa's zijn opgetrokken in baksteen, met witgeschilderde gevels, onder gebroken zadeldak met holle knik bekleed met rode pannen..

Nr. 1-3: Vrijgezellenwoning met quasi symmetrische compositie van zes traveeën en twee bouwlagen. Hoofdtravee beslaat twee traveeën en eindigt in puntgevel onder zadeldak. Rechtse zijtraveeën wijken iets terug voor smal bouwvolume van een bouwlaag onder lessenaarsdak. Rondboogvormige deuopening links naast hoofdtravee, tweede toegangsdeur ooit gespiegeld nu in aanbouw rechts. Rechthoekige raamopeningen van verschillende afmetingen. Betonnen lateien, lekdorpels in de vorm van rollaag in rode baksteen, bij nr.3 witgeschilderd. Oorspronkelijke luiken in hoofdtravee van eerste bouwlaag verdwenen. Origineel houten schrijnwerk met vierkante roedeverdeling deels bewaard. Zichtbare S-vormige muurankers in topgevels.

Nr. 2: Vrijgezellenwoning met quasi symmetrische compositie van zes traveeën en twee bouwlagen. Hoofdtravee beslaat twee traveeën en eindigt in puntgevel onder zadeldak, met deur in linker travee. Brede zijtraveeën in risaliet. Getoogde deuopening en rechthoekige raamopeningen van verschillende afmetingen. Eens van luiken voorzien. Betonnen lateien, lekdorpels in de vorm van rollaag in rode baksteen. Oorspronkelijke luiken in eerste bouwlaag verdwenen. Origineel houten schrijnwerk met vierkante roedeverdeling bewaard. Zichtbare S-vormige muurankers in topgevels.

Nr. 4: Villa Jansens, opgebouwd uit vijf traveeën en twee bouwlagen. Dakvlak loopt aan de achterzijde door tot op de hoogte van één bouwlaag. Rondboogvormige deuopening waarin houten vleugel deur met bovenlicht. Oorspronkelijk lantaarns aan weerszijden aan de muur bevestigd, nu verdwenen. Rechthoekige raamopeningen voorzien van luiken. Lekdorpels in de vorm van rollaag in rode baksteen. Origineel schrijnwerk met vierkante roedeverdeling. De originele pijlers bekroond door een met pannen bedekt tentdak langs de oprit zijn vervangen.



Zicht op de Privaatweg vanaf het kerkplein

Privaatweg 1-3



Privaatweg 2



Privaatweg 4

Nr. 6: Villa Dujardin, opgebouwd uit vijf traveeën en twee bouwlagen. Dakvlak loopt aan de achterzijde door tot op de hoogte van één bouwlaag. Bredere hoofdtravee met toegangsdeur achteraan rondboogvormige portiek en vleugel deur met balkon in tweede bouwlaag. Rechthoekige raamopeningen met origineel schrijnwerk met vierkante roedeverdeling. Oorspronkelijk minstens in de eerste bouwlaag voorzien van luiken. De gevels later bepleisterd, naar zeggen t.g.v. vochtschade.

Bronnen:

Cokelaere, "Beleving en waardering," fig. 3.2.8. en 3.2.11.

Willemsens, "Morfo-typologische studie," vol.I, 62 en vol.III, 3.4.1. en 3.4.2.

Erfgoedwaarde:

Het geheel heeft historische waarde als getuige van het succesrijke industriële verleden van Wijgmaal, onder impuls van de Remyfabrieken. Het maakt deel uit van de bouwprojecten voor het kaderpersoneel. Het geheel heeft architecturale waarde gezien de toegepaste landelijke stijl en de verwijzing naar de tuinwijkideologie. De villa's hebben artistieke waarde als onderdeel van het oeuvre van de architect Bloem. Ze hebben esthetische waarde gezien de fijnzinnige uitvoering van het ontwerp. Villa's nr. 1-3 en 2 hebben ruimtelijk-structurende waarde als kopstukken van de Privaatweg en ter afbakening van het kerkplein. Het geheel heeft stedenbouwkundige waarde als onderdeel van een geplande urbanistische ingreep.

Criteria:

Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en bouwmaterialen), representativiteit (voor de bouwprojecten van de Remyfabrieken voor kaderpersoneel), ensemblewaarde (tweewoonsten nr.1-3 en 2 en als geheel van villa's langs de Privaatweg) en contextwaarde (stedenbouwkundige impact en beeldbepalend karakter t.o.v. het kerkplein en de Privaatweg).



Privaatweg 6

Privaatweg, Omheining van het afgebroken Kasteel Van Dijck, perceelnr. D 283 I⁴

Beschrijving:

Omheining van het Kasteel Van Dijck, gebouwd i.o.v. de Remyfabrieken voor de directeur, 1890. Het kasteel werd afgebroken in de jaren '50.

Opgebouwd uit rode en zwarte bakstenen pijlers, waartussen lage muurvlakken en hekwerk. Aan elk uiteind een toegangshek. Volgt de weg en schermt vandaag gebouwen af van steinerschool 'de Zonnewijzer'.

Bronnen:


Cokelaere, "Beleving en waardering," fig. 3.2.0.

Willemsens, "Morfo-typologische studie," vol.I, 51-52 en vol.III, 3.3.5.

Erfgoedwaarde:

De omheining heeft historische waarde als onderdeel van het afgebroken Kasteel Van Dijck, gerealiseerd door de Remyfabrieken voor opeenvolgende generaties fabrieksdirecteurs. Het heeft esthetische waarde gezien de



<p>verzorgde uitvoering en het materiaalgebruik. Het heeft ruimtelijk-structurerende waarde als afbakening van de Privaatweg.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege zeldzaamheid (enige fysieke getuige van het kasteel), authenticiteit (gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en bouwmaterialen), representativiteit (voor het kasteel en de prestigieuze bouwprojecten van de Remyfabrieken voor kaderpersoneel) en contextwaarde (ter afbakening van de Privaatweg).</p>	
<p><u>Privaatweg 7, de Foyer</u></p> <p>Beschrijving: Modernistisch gebouw, n.o.v. architect Jean de Ligne, gebouwd i.o.v. de Remyfabrieken, 1928-30. Project waarmee de architect in 1930 een vermelding in de Van De Ven prijs behaalde. Op 1 april 1930 in gebruik genomen. Het staat bekend onder de naam Foyer Remy en omvatte oorspronkelijk een ruim programma voor bedienden van de Remyfabrieken, met o.a. een toneelzaal, dispensarium en vergaderzalen. Het bouwproject maakte deel uit van de aanleg van de Privaatweg, een belangrijke stedenbouwkundige ingreep van twee kruisende wegen in het dorpscentrum die de publieke voorzieningen met elkaar diende te verbinden.</p> <p>Monumentaal gebouw met symmetrische compositie. Opgetrokken op rechthoekig grondplan in rode en zwarte baksteen. Opgebouwd uit brede middenrisaliet en lagere zijtraveeën onder platte daken. Trappen voor middentravee met centraal drie gevelopeningen over de volledige hoogte, ingevuld met glaspartijen en toegangsdeuren. Aan weerszijden blinde muurvlakken waarin korte strookvensters met vierkante onderverdeling. Schrijnwerk vernieuwd. De zijtraveeën zijn blind aan de straatzijde, met bovenaan de naam 'REMY' in grote blokletters in het metselwerk verwerkt.</p> <p>In 1993 aangekocht door steinerschool 'de Zonnewijzer' die er na een grondige restauratie/renovatie in ca. 2000 haar intrek nam. Achteraan een uitbouw gerealiseerd en geïntegreerd in een nieuw gebouwencomplex. In het interieur werden diverse ruimtes onderverdeeld, nog origineel schrijnwerk aanwezig.</p> <p>Bronnen: Cokelaere, "Beleving en waardering," fig. 5.3. Cresens, <i>De Leuvense Vaart</i>, 164-165. Rouwet, <i>Sprokkelingen</i>, 42. Verpoest, "Twee gebouwen," 25-27. Willemsens, "Morfo-typologische studie," vol.III, 2.8.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als getuige van het succesrijke industriële verleden van Wijgmaal, onder impuls van de Remyfabrieken. Het heeft architecturale en artistieke waarde als onderdeel van het oeuvre van architect Jean de Ligne, die omstreeks deze periode meerdere gebouwen realiseerde i.o.v. de Remyfabrieken. Het heeft stedenbouwkundige waarde als onderdeel van een geplande urbanistische ingreep.</p>	

<p>Criteria: Geselecteerd vanwege zeldzaamheid (uniek modernistisch gebouw van Jean de Ligne dat in Wijgmaal bewaard bleef), representativiteit (voor de prestigieuze bouwprojecten van de Remyfabrieken voor personeel, getuigend van sociaal engagement) en contextwaarde (beeldbepalend karakter langs de Privaatweg en breed maatschappelijk draagvlak voor behoud).</p>	
<p><u>Remylaan 2, Conciërgewoning</u></p> <p>Beschrijving: Villa gebouwd i.o.v. de Remyfabrieken als onderkomen voor de conciërge, 1905. Gelegen op de hoek van de Remylaan en de Vaartdijk, aan de voet van de silotoren.</p> <p>Symmetrische compositie van drie traveeën en twee bouwlagen opgetrokken in baksteen op vierkant grondplan. Bekroond met uitkragend wolfdak op houten klossen, met nok loodrecht op de straat. Doorbroken door torenvolume van drie bouwlagen onder tentdak in rechter travee. Getoogde raamopeningen, aan de voorgevel voorzien van luiken in de eerste bouwlaag, en rechthoekige keldergaten. Derde bouwlaag van het torenvolume voorzien van balkon met houten borstwering.</p> <p>Bronnen: Cokelaere, "Beleving en waardering," fig. 3.2.2. Willemsens, "Morfo-typologische studie," vol.III, 3.3.9.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als getuige van het succesrijke industriële verleden van Wijgmaal, onder impuls van de Remyfabrieken. Het maakt deel uit van de bouwprojecten voor het kaderpersoneel. Het heeft esthetische waarde gezien de verzorgde uitwerking. Het heeft ruimtelijk-structurerende waarde op de hoek van twee straten aan het kanaal Leuven-Dijle.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en materialen), representativiteit (voor de bouwprojecten van de Remyfabrieken voor personeel) en contextwaarde (beeldbepalend karakter op de hoek van twee straten en vanaf het kanaal).</p>	
<p><u>Remylaan 2-4, Vaartdijk 2, voormalige Remyfabriek</u></p> <p>Beschrijving: Bedrijf gesticht door Edouard Remy in 1858. Aanvankelijk gelegen tussen de twee armen van de Dijle ter hoogte van het pleintje aan de Molenstraat. Een nieuwe vestiging komt in 1890 tussen het kanaal en de spoorweg. De nieuwe site wordt zo dicht mogelijk bij het kanaal gekozen en omvat een tweetal woningen, het verwarmingsgebouw, een reeks silo's en magazijnen langs het kanaal en het molengebouw met aangebouwde machinezaal.</p>	

In 1897 wordt het bedrijf uitgebreid met een stijfselfabriek, naar ontwerp van de Gentse architecten L. Morial en A. Tertzweil. Het betreft een monumentaal gebouw van 9 bouwlagen en 13 traveeën. De middenpartij van 3 traveeën springt naar voren evenals de hoekpartijen van één travee. Deze accentuerende partijen worden verder gekenmerkt door rondbogen onder- en bovenaan. Het geheel werd in baksteenmetselwerk opgetrokken maar werd rijkelijk voorzien van gebouchardeerde natuurstenen lijsten en een plint bestaande uit rotsblokwerk die de monumentale structuur van de gevels benadrukken. De muuropeningen bevinden zich in rondbogig afgedekte nissen. De kornis wordt gekenmerkt door een muizentandfries. Inwendig: troggewelven baksteen bepleisterd tussen poutrellen, gietijzeren zuilen met van vleugels voorzien kapiteel waarop twee gekoppelde I-profielen gemonteerd zijn.

Het gebouw dateert van de periode waarin het bedrijf Remy zowel op architecturaal vlak als op het vlak van uitrusting en producten op wereldschaal aan de spits stond. Dit krijgt gestalte in de gewilde monumentaliteit die wordt verkregen zowel door de gebruikte vormtaal (eclectische elementen aangepast en tot een architecturale eenheid versmolten in een grootschalige context) als door het materiaalgebruik dat meteen structurerend werkt.

In de jaren 1930, bouw van het 'Tenacity gebouw', een testhal en labo, naar ontwerp van de bekende modernistische architect Jean de Ligne.

De functionele band met het kanaal is een overslagtoren op de kanaaloever. Gebouwd circa 1890. Torengebouw op rechthoekig grondplan, met een hoogte van 5 bouwlagen. Per 2 traveeën zijn de gevels onderverdeeld in getoogde en iets dieper gelegen boogvelden. Zijgevels: 1 boogveld. Oorspronkelijk schrijnwerk is bewaard (houten deur met visgraatbeplanking/ijzeren ramen met T-profielen type fabrieksraam). Het interieur kon niet worden bezocht. Zware uitkragende kornis.

Later wordt het bedrijf in belangrijke mate uitgebreid, zo ook met een elektro-unit met inbegrip van een controlezaal. Het geheel van bedienings- en controlepanelen en -kasten zijn volgens de technische en esthetische opvattingen van de periode rond 1935 opgebouwd.

Materiaal: metaal, bakeliet, glas. Panelen zilvergrijs; meters: zwart met witte plaat. Bovenop de bedieningskast (5 elementen): 7 ronde meters op kruisvormige console. Schakelkasten: 11 elementen. De schakelkasten zijn op overzichtelijke wijze op een estrade met ijzeren balustrade opgesteld.

Bronnen:

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/200222>

Erfgoedwaarde:

De Remyfabriek heeft uitgesproken historische waarde als de ultieme getuige van het succesrijke industriële verleden van Wijnmaal.

De fabriek heeft een architecturale waarde vanwege de eclectische en monumentale architectuurstijl die werd aangewend voor de vormgeving van deze industriële site.

De fabriek heeft een industrieel-archeologische waarde: het gebouw dateert van de periode waarin het bedrijf Remy op het vlak van uitrusting en producten op wereldschaal aan de spits stond. Dit succesrijke industriële verleden van de

<p>site is ook vandaag nog afleesbaar in de overgebleven industriegebouwen die bovendien nog steeds als dusdanig in gebruik zijn. Overgebleven getuigen zijn onder andere de overslagtoren op de kanaaloever, een elektro-unit en controlezaal met bedienings- en controlepanelen en -kasten.</p> <p>De monumentale toren heeft een sterke ruimtelijk-structurerende erfgoedwaarde vanwege de zeer sterke bakenfunctie die het gebouw vervult in de ruimere (landelijke) omgeving.</p> <p>Criteria:</p> <p>Opgenomen vanwege authenticiteit (gaaf bewaard), leesbaarheid (als industriële site), representativiteit (de fabriek als symbool voor de motor achter de ontwikkeling van Wijgmaal als deelgemeente) en contextwaarde (beeldbepalend karakter van de toren en de overige grootschalige fabrieksgebouwen ter hoogte van het kanaal en als 'toegangspoort' tot Wijgmaal vanaf de Wijgmaalsesteenweg en de Vaartdijk</p>	
<p><u>Remylaan 10, Villa Kestens</u></p> <p>Beschrijving:</p> <p>Villa gebouwd i.o.v. de Remyfabrieken voor het kaderpersoneel, 1885/1906. Centraal gelegen op perceel tussen de Remylaan, de Stationsstraat en de Privaatweg en tegenover het station van Wijgmaal, omgeven door tuin.</p> <p>Complex volume van twee bouwlagen onder gevarieerde bedaking met wolfseinden. Opgetrokken in rode baksteen. Getoogde raamopeningen, schrijnwerk vernieuwd. Gevels verfraaid met banden in zwarte baksteen, lisenen op de hoeken en rondboogfries. Noord-westelijke gevel met blinde raamopeningen in tweede bouwlaag en drie kleine venster onder wolfseind. Zuid-oostelijke gevel met links uitstekend volume eindigend in puntgevel onder uitkragend zadeldak, oorspronkelijk ingevuld met decoratief houten latwerk. Uitbouw als veranda rechts in onderste bouwlaag. Dakschild voorzien van dakkapel. Drie karakteristieke, hoge schoorstenen op hun plaats gehouden d.m.v. schoorsteenankers.</p> <p>Bronnen:</p> <p>Cokelaere, "Beleving en waardering," fig. 3.2.3.</p> <p>Willemsens, "Morfo-typologische studie," vol.III, 3.3.6.</p> <p>Erfgoedwaarde:</p> <p>Het gebouw heeft historische waarde als getuige van het succesrijke industriële verleden van Wijgmaal, onder impuls van de Remyfabrieken. Het maakt deel uit van de bouwprojecten voor het kaderpersoneel. Het heeft artistieke en esthetische waarde gezien het interessante ontwerp en de verzorgde uitwerking. Het heeft ruimtelijk-structurerende waarde op de hoek van drie straten.</p> <p>Criteria:</p> <p>Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en materialen), representativiteit (voor de bouwprojecten van de Remyfabrieken voor kaderpersoneel) en</p>	



<p>contextwaarde (beeldbepalend karakter en belangrijk oriëntatiepunt vanaf het station, alsook gelegen in omgeving met meerdere vrijstaande gebouwen daterend uit de industriële periode van Wijkmaal).</p>	
<p><u>Remylaan 14, Villa Pouillon</u></p> <p>Beschrijving: Villa gebouwd i.o.v. dr. Pouillon, de bedrijfsarts van de Remyfabrieken tot aan WOI, als eigen woning, 1890-1891.</p> <p>Symmetrische compositie van drie traveeën en twee bouwlagen. Opgetrokken in baksteen op rechthoekig grondplan en bekroond met tentdak. Rechthoekige gevelopeningen, natuurstenen plint met keldergaten. Centraal houten vleugel deur met bovenlicht. Raamopeningen voorzien van houten luiken in de onderste bouwlaag en zonnewering op de verdieping. Origineel schrijnwerk. Rolluiken in tweede bouwlaag vervangen door alternatief in PVC. Gevel verfraaid met banden in natuursteen en zichtbare, gekrulde muurakkers.</p> <p>Perceel gescheiden van de openbare weg d.m.v. lage bakstenen muur met pijlers, waartussen hekwerk. Links een toegangspoort waarachter oprijlaan die leidt naar koetsgebouw onder zadeldak achteraan het perceel. Rechts een klein toegangshek.</p> <p>Bronnen: KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie D, 1891, nr.11. Cokelaere, "Beleving en waardering," fig. 3.2.4. Rouwet, <i>Sprokkelingen</i>, 189. Willemsens, "Morfo-typologische studie," vol.I, 37 en vol.III, 3.3.4.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als getuige van het succesrijke industriële verleden van Wijkmaal, onder impuls van de Remyfabrieken. Het heeft artistieke en esthetische waarde gezien de verzorgde uitwerking.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en materialen) en contextwaarde (gelegen in omgeving met meerdere vrijstaande gebouwen daterend uit de industriële periode van Wijkmaal).</p>	
<p><u>Remylaan 16, de Mess</u></p> <p>Beschrijving: Accommodatie gebouwd i.o.v. de Remyfabrieken als eetruimte voor de bedienden en het kaderpersoneel en als hotel voor ingenieurs die tijdelijk bij de fabriek werkten. De bouw werd aangevat in 1914-1919 en zou pas voltooid in 1931 voltooid zijn. Volgens de kadastrale mutatieschetsen gebouwd ter vervanging van een gebouw van aanzienlijke omvang dat dateerde van 1885.</p> <p>Symmetrische compositie van een hoofdvolume van drie traveeën en twee bouwlagen onder mansardedak en zijvolumes van één travee en één bouwlaag onder plat dak. Opgetrokken in rode baksteen op rustieke natuurstenen plint in wildverband. Getoogde gevelopeningen. Centraal</p>	

<p>houten vleugel deur met bovenlicht. Brede raamopeningen met vernieuwd raamwerk in PVC volgens originele roedeverdeling. Bijzonder vormgegeven natuurstenen lekdorpels aflopend naar centrale waterspuwer. Gevels verfraaid met banden in zwarte baksteen en natuurstenen aanzet- en sluitstenen. Houten kroonlijsten op klossen. Mansardedak doorbroken door drie dakkapellen met fronton in de voor- en achtergevel en één centrale in de zijgevels.</p> <p>Voortuin gescheiden van de openbare weg d.m.v. lage bakstenen muur met pijlers, bekroond met beelden van leeuwen en vazen, waartussen decoratief hekwerk. Centraal toegangshek.</p> <p>Bronnen: KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie D, 1885, nr.13. Cokelaere, "Beleving en waardering," fig. 5.2. Verpoylt, <i>Wijgmaals verleden</i>, n.p. Willemsens, "Morfo-typologische studie," vol.I, 60 en vol.III, 2.7.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als getuige van het succesrijke industriële verleden van Wijgmaal, onder impuls van de Remyfabrieken. Het heeft artistieke en esthetische waarde gezien het interessante ontwerp en de verzorgde uitwerking.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en materialen), representativiteit (voor de prestigieuze bouwprojecten van de Remyfabrieken voor personeel), en contextwaarde (gelegen in omgeving met meerdere vrijstaande gebouwen daterend uit de industriële periode van Wijgmaal).</p>	
<p><u>Remylaan 7</u></p> <p>Beschrijving: Villa, periode 1919-1930. Zichtbaar gelegen langs de Remylaan, ter hoogte van de samenkomst met de Stationsstraat, met voorgevel georiënteerd naar de spoorlijn Leuven-Mechelen. Hoofdvleugel tegen de rooilijn met nok parallel aan de straat, waartegen dwarsvleugel bevestigd parallel aan de spoorlijn. Opgebouwd uit twee bouwlagen onder overkragend wolfdak op houten klossen. Bijbouw van één bouwlaag onder half mansardedak met drie vensterregisters in het verlengde van de dwarsvleugel. Opgetrokken in rode baksteen op blauwe natuurstenen plint met brede horizontale banden, lateien en omlijsting van de gevelopeningen in witte natuursteen. Daken bedekt met rode pannen. Gevel van hoofdvleugel aan de straatzijde met rondboogvormige raam in de eerste bouwlaag en vier rechthoekige vensterregisters op de verdieping. Gevel van de hoofdvleugel naar de spoorlijn toe telt twee traveeën, van de dwarsvleugel één. Rechthoekige gevelopeningen. Trapezoïdale erker tegen het hoofdvolume aangebouwd, opgetrokken in witte natuursteen, en een rechthoekige bijbouw met toegangsdeur in de oksel van de twee vleugels, daken bekleed met natuurleien. Schrijnwerk volgens oorspronkelijke roedeverdeling.</p>	

<p>Opklimmende dakkapel in noordwestelijk dakschild vervangen door twee veluxramen.</p> <p>Bronnen: /</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als kopie van een door de Remyfabrieken geïntroduceerd type in Wijgmaal, namelijk de villa. Het heeft esthetische waarde gezien de verzorgde uitvoering.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en bouwmaterialen), representativiteit (voor het type van de villa) en contextwaarde (beeldbepalend vanaf de Stationstraat en de Remylaan en gelegen in omgeving met meerdere vrijstaande gebouwen daterend uit de industriële periode van Wijgmaal).</p>	
<p><u>Remylaan 13, Château Denis</u></p> <p>Beschrijving: Kasteel gebouwd i.o.v. de Remyfabrieken voor de eerste directeur-generaal Denis, 1885. In 1890 werden aanpassingen gedaan onder de vorm van toevoegingen van volumes rechts en achteraan. Gelegen ten midden van bouwperceel, omgeven met een tuin en onttrokken aan het straatbeeld door bomenrij.</p> <p>Complex bouwvolume van twee bouwlagen en souterrain onder mansardedaken. Opgetrokken in baksteen op natuurstenen sokkel. Voorgevel van vier traveeën met bredere hoekrisalieten. Gevelopeningen over het algemeen getoogd in souterrain, rechthoekig in de eerste bouwlaag en rondboogvormig op de verdieping. Bovenaan afgewerkt met decoratief uitgewerkte waterlijsten in natuursteen. Gekoppelde ramen in linker hoekrisaliet. Schrijnwerk grotendeels vernieuwd. In rechter hoektravee is oorspronkelijke dakvenster met houten fronton vervangen door veluxraam. Natuurstenen trappenpartij met hekwerk links van de voorgevel leidt naar toegangsdeur in centrale travee van de oostelijke zijgevel. Deze gevel bevat links een trapezoidale uitbouw, en in de aansluiting met de achtergevel een halfcirkelvormige toren. In zuidelijke zijgevel werd de oorspronkelijke elegante erker links in de tweede bouwlaag vervangen door versoberd alternatief. Interieur grondig gerenoveerd.</p> <p>Links achteraan op het perceel twee geschakelde volumes van een bouwlaag onder zadeldak, met nok loodrecht op de straat, iets later gebouwd. Opgetrokken in baksteen. Eerste volume voorzien van korfboogvormige gevelopeningen waarboven waterlijst met tandlijst ertussen. Tweede volume opengewerkt met getoogde gevelopeningen. Toegangsdeur in zuidwestelijk georiënteerde dwarsmuren telkens in linker travee. Schrijnwerk vernieuwd.</p> <p>Het kasteel bood onderdak aan verschillende directeursgeneraties met hun gezinnen, waaronder de heer Derus. In de jaren '40 trad het stilaan in verval, enkel de eerste verdieping bleef bewoonbaar. Sinds de jaren '60 bekend onder de naam 'het Kasteeltje'. In 1965 aangekocht door de Universitaire parochie van Leuven en gebruikt voor studiedagen en vergaderingen. Onder impuls van de stichter van de Universitaire Parochie, Seppe Yperman,</p>	 

<p>opgeknapt en uitgebouwd tot een vormings- en bezinningscentrum. Later werd de eigendom en het beheer overgedragen aan de vzw Dialoog voor vormingsactiviteiten. Vandaag doet het dienst als hun verblijfsaccommodatie.</p> <p>Het gebouw is erkend als waardevol door de Provincie Vlaams-Brabant.</p> <p>Bronnen: KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie D, 1885, nr.13. Cresens, <i>De Leuvense Vaart</i>, 173. Cokelaere, "Beleving en waardering," fig. 3.2.1. Rouwet, <i>Sprokkelingen</i>, 189. Verpoylt, <i>Wijgmaals verleden</i>, n.p. Willemsens, "Morfo-typologische studie," vol.III, 3.3.3. "Verblijfsaccommodatie 't Kasteeltje," laatst geraadpleegd op 14 juli 2015, http://www.verblijfsaccommodatie.be.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als getuige van het succesrijke industriële verleden van Wijgmaal, onder impuls van de Remyfabrieken. Het maakt deel uit van de bouwprojecten voor het kaderpersoneel. Het heeft esthetische waarde gezien het interessante ontwerp en de verzorgde uitwerking.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege leesbaarheid (oorspronkelijke indeling), representativiteit (voor de prestigieuze bouwprojecten van de Remyfabrieken voor kaderpersoneel) en contextwaarde (gelegen in omgeving met meerdere vrijstaande gebouwen daterend uit de industriële periode van Wijgmaal).</p>	
<p><u>Rotselaarsesteenweg 84</u></p> <p>Beschrijving: Hoeve met historische betrekking op de voormalige Jezuïtenhoeve aan de overkant van de straat (zie Rotselaarsesteenweg 85). Gelegen in achtergebied, deels onttrokken aan het zicht door de huidige lintbebouwing en bereikbaar via smalle weg. Preceel reeds bebouwd op de Ferrariskaart (1771-1778). Bouwvolume op huidige locatie herkenbaar op het Kadasterplan van 1813 als langgerekt gebouw met bijbouw.</p> <p>Opgebouwd uit twee gekoppelde langsgebouwen van verschillende lengte. Elk anderhalve bouwlaag hoog en bekroond met zadeldak met nok loodrecht t.o.v. de Rotselaarsesteenweg. Tegen diverse zijden luifels aanwezig in de vorm van lessenaarsdak ondersteund door houten balken. Rechthoekige gevelopeningen. Het noordelijke kortere bouwvolume voorzien van nieuwe raamopeningen. Gevels wit gekaleid. Daken bekleed met rode pannen. Zichtbare muurankers.</p> <p>Bronnen: /</p> <p>Erfgoedwaarde:</p>	

<p>Het gebouw heeft historische waarde als getuige van het agrarische verleden van Wijgmaal.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke opdeling en materialen), ensemblewaarde (historische betrekking op de Jezuïetenhoeve (zie Rotselaarsesteenweg 85) en contextwaarde (gelegen in agrarische omgeving).</p>	
--	--

<p><u>Rotselaarsesteenweg 21-23</u></p> <p>Beschrijving: Vrijstaande woning gebouwd i.o.v. Jan Remy Alloing, hoofdonderwijzer van de eerste gemeenteschool van Wijgmaal, als eigen woning, 1926. Gerealiseerd in twee fasen t.g.v. uitbreiding gezin.</p> <p>Opgebouwd uit drie traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak. Rechter travee bekroond met puntgevel onder zadeldak. De tweede bouwlaag voorzien van klein balkon met decoratief hekwerk, toegankelijk via vleugel deur met aan weerszijden smalle ramen. Rechthoekige gevelopeningen. Centrale voordeur met kleine luifel erboven. Opgetrokken uit rode baksteen met in zwarte baksteen uitgewerkte lateien en strook tussen beide bouwlagen in decoratief metselverband. Gecementeerde plint. Raamopeningen voorzien van luiken op de gelijkvloerse verdieping. Dakkapel op dakschild.</p> <p>Bronnen: Beyen, <i>Straathistoires</i>, 69. “Historiek van Wijgmaal, Onderwijs & Meesteremy,” laatst geraadpleegd op 8 april 2016, http://www.wijgmaal.be/index.php/www/page/page2/historiek/23/d.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historisch waarde als woning van de hoofdonderwijzer van de eerste gemeenteschool van Wijgmaal.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en materialen), representativiteit (als woning van de hoofdonderwijzer Remy Alloing van de eerste gemeenteschool van Wijgmaal).</p>	
<p><u>Rotselaarsesteenweg 29-31</u></p> <p>Beschrijving: Dubbelwoning met referenties aan de art-decostijl, periode 1919-1930. Gebaseerd op het door de Remyfabrieken geïntroduceerde type van de dubbelwoning (zie Pastoor Bellonstraat 2-12). Gelegen in tuin.</p> <p>Geschakeld in spiegelbeeldschema. Elke wooneenheid opgetrokken uit twee traveeën en één bouwlaag onder hoog mansardedak met topstuk, gedragen door houten kroonlijst op kleine klossen. Verticaal dakschild doorbroken met</p>	

<p>vensterregisters waartussen muurdammen. Op de zijgevels centraal uitbouw onder half mansardedak van verschillende breedte. Rondboogvormige gevelopeningen in eerste bouwlaag, met op nr. 29 dieperliggende deur. Gevels van nr. 29 bezet met 'cimorné', een decoratieve cementbepleistering die bestaat uit een kleurrijk glasmengsel van marbete glas. De techniek werd zowel esthetisch toegepast als functioneel. Het was een relatief voordelige methode om de oorlogschade die het pand wellicht heeft geleden tijdens WOII te maskeren. Gevel van nr. 31 bepleisterd. Dak bekleed met natuurleien.</p> <p>Bronnen: "Liesbeth Dekeyser, PhD research, Material history and study of cimorné decorative cement render," laatst geraadpleegd op 8 april 2016, http://www.vub.ac.be/ARCH/ae-lab/people/liesbeth-dekeyser.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het geheel heeft historische waarde als kopie van een door de Remyfabrieken geïntroduceerd woonmodel, namelijk de dubbelwoonst. Nr. 29 heeft artistieke waarde omwille van de gevelbekleding met cimorné.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege zeldzaamheid (architectuurstijl en cimorné techniek), authenticiteit (vrij gaaf bewaard), representativiteit (voor interbellum gevelbekleding) en ensemblewaarde (tweewoonst).</p>	
<p><u>Rotselaarsesteenweg 79, Pachthof Van Hove-Massie</u></p> <p>Beschrijving: Eén van de vier vierkantshoeven die oorspronkelijk gelegen waren langs de weg van Werchter naar Leuven (huidige Henricus Wittebolsstraat en Rotselaarsesteenweg). Gelegen ten oosten van de straat. Genoemd naar de twee families die achtereenvolgens de pachthoeve huurden.</p> <p>Het ontstaan van de hoeve gaat terug tot minstens 1595. Aangeduid op de Ferrariskaart (1771-1778) als vierkantshoeve met centraal opengewerkt naar landerijen in het oosten. Op het Kadasterplan van 1813 een opening links en rechts van de oostelijke vleugel. In 1872 werd het U-vormige hoofdvolume aangepast en de oostvleugel vervangen door twee kleinere bouwvolumes. In 1951 werd de zuidelijke vleugel die grenst aan de straat centraal opengebroken. Tussen 1965 en 1976 werden de volledige oost- en zuidvleugel afgebroken op een zuidelijke muur en de funderingen na. Het resterende gebouw werd tussen 1994 en 1999 grondig gerenoveerd, met uitbreiding van het woonhuis en de voormalige stallen.</p> <p>Het huidige gebouw is L-vormig. Tegen de rechter perceelgrens nog een L-vormige muur in oud metselwerk van ca. 2 m hoog met restanten van scheidingsmuren dwars erop. De overblijvende delen van het pachthof dateren van rond de 17^{de} eeuw, daarmee naar zeggen de oudste muurfragmenten uit Wijgmaal. De noordoosthoek van de voormalige stallen is opgebouwd uit ijzerzandsteen. Twee kleine raamopeningen werden in hun oorspronkelijke staat hersteld, omgeven door kalkzandsteen. Enkele oude gevelopeningen zijn dichtgemetseld.</p>	 

<p>Bronnen: KAVB, Primitief Kadasterplan, Herent, 4^e afd., Sectie B, blad 2, Wijchmael Broeck, 1813. KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie D, 1875, nr.7. KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie B, 1872, nr.5. Berckmans et al., <i>Van Wicmale tot Wijgmaal</i>, 163-166.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als getuige van het agrarische verleden van Wijgmaal voor de opkomst van de Remyfabrieken.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege zeldzaamheid (unieke restanten van oude hoeve) en authenticiteit (van de bewaarde fragmenten), representativiteit (voor één van de vier vierkantshoeves uit het agrarisch verleden van Wijgmaal) en ensemblewaarde (maakt deel uit van geheel van hoeves langs de Rotselaarsesteenweg).</p>	
<p><u>Rotselaarsesteenweg 85, Jezuïetenhoeve</u></p> <p>Beschrijving: Voormalige Jezuïetenhoeve, één van de vier vierkantshoeven die oorspronkelijk gelegen waren langs de weg van Werchter naar Leuven (huidige Henricus Wittebolsstraat en Rotselaarsesteenweg). Gelegen ten oosten van de straat. Het ontstaan van de hoeve gaat terug tot minstens 1635. Door de Jezuïeten in 1749 in gebruik genomen. Aangeduid op de Ferrariskaart (1771-1778) als gesloten vierkantshoeve. Het Kadasterplan van 1813 toont een gesloten hoeve rond veelhoekig erf. In 1863 werden de smalste vleugels verbreed en het gesloten karakter versterkt. In 1869 werd de noordelijke gevel verlengd naar de straat toe. De hoeve raakte zwaar beschadigd tijdens WOI. Enkel de noordelijke dwarsschuur stond nog grotendeels overeind. In 1915-1916 werd de hoeve heropgebouwd als L-vormig volume met het recupereerde, oorspronkelijke materiaal. Voor het woonhuis werd nieuwe baksteen gebruikt. Het resultaat was een U-vormige hoeve, met de opening naar de landerijen in het oosten.</p> <p>Straatgevel bestaand uit schakeling van vier volumes. Van links naar rechts een langsschuur onder schilddak, dwars op de straat, een poortgebouw bekroont met tentdak, een langwerpige bouwvolume en een woonhuis onder zadeldak. Opgetrokken in baksteen.</p> <p>Noordelijke langsschuur is de oudste vleugel. In de straatgevel rechts een rondboogvormige poort, blinde muur aan de noordzijde. Dak bekleed met natuurleien.</p> <p>Poortgebouw op vierkant grondplan. Rondboogvormige poort omzoomd met witte kalksteen. Erboven twee gevelstenen aan weerszijden met jaartallen '1749' en '1915', respectievelijk refererend naar de ingebruikname door de Jezuïeten en de wederopbouw van de hoeve. In het torenvolume drie stellinggaten. Dak bekleed met natuurleien.</p>	

<p>Langwerpig bouwvolume met gesloten karakter. Nieuwbouw in oorspronkelijk geest. Smalle getoogde raamopeningen in eerste bouwlaag, twee opklimmende dakkapellen vetrekkend vanuit het muurvlak. Dak bekleed met rode pannen.</p> <p>Woonhuis met asymmetrische compositie van twee traveeën en twee bouwlagen. Opgetrokken in baksteen met natuurstenen elementen op rustieke plint in wildverband. Gevel verfraaid met banden en ontlastingsbogen in witte, geglaazuurde baksteen. Oorspronkelijke kroonlijst op klossen verdwenen. Dak bekleed met rode pannen.</p> <p>Bronnen: KAVB, Primitief Kadasterplan, Herent, 4^e afd., Sectie B, Wijchmael Broeck, 1813. KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie B, 1863, nr.3. KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie B, 1869, nr.4. KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie B, 1916, nr.3. Berckmans et al., <i>Van Wicmale tot Wijgmaal</i>, 154-163.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als getuige van het agrarische verleden van Wijgmaal voor de opkomst van de Remyfabrieken.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege zeldzaamheid (unieke getuige van het agrarisch verleden van Wijgmaal), authenticiteit (vrij gaaf bewaarde delen), leesbaarheid (oorspronkelijke planindeling herkenbaar), representativiteit (voor één van de vier vierkantshoeves uit het agrarisch verleden van Wijgmaal), ensemblewaarde (van de diverse geschakelde bouwvolumes onderling en maakt deel uit van geheel van hoeves langs de Rotselaarsesteenweg) en contextwaarde (ligging in agrarische omgeving en beeldbepalend karakter langs een bocht van de straat).</p>	
<p><u>Rotselaarsesteenweg 91</u></p> <p>Beschrijving: Voormalige hoeve met woonhuis. Gelegen ten oosten van de straat, op de hoek met de Michielstraat. Erf reeds aangeduid op de Ferrariskaart (1771-1778), bebouwd met U-vormig volume gericht naar de Michielstraat. Op het Kadasterplan van 1813 vervangen door langgerekte hoeve bestaande uit twee delen met nok loodrecht op de Rotselaarsesteenweg en een losstaand volume langs de Michielstraat. Op de Popp kaart (1842-1879) zijn beide bouwvolumes met elkaar verbonden, de stompe hoek van de kruising van de straten volgend. Voor 1926 werd de toestand gewijzigd tot twee losstaande gebouwen, één langs de Rotselaarsesteenweg en één er dwars op ten noorden. In dat jaar werd het volume aan de straat afgebroken en vervangen door de huidige bebouwing.</p> <p>Bestaande uit een hoekgebouw als woonhuis, gebouwd in 1926, en twee achter elkaar gelegen dwarsschuren in het noorden, daterend van voor 1813. Gevelparement van het woonhuis aan de Rotselaarsesteenweg vernieuwd na 1926.</p>	 

<p>Woonhuis bestaande uit twee volumes van verschillende hoogte, elk opgebouwd uit twee bouwlagen onder zadeldak. Opgetrokken in baksteen met natuurstenen elementen. Getoogde raamopeningen voorzien van ontlastingsbogen in witte en groene geglaazuurde baksteen. De gevels aan de Rotselaarsesteenweg voorzien van gecementeerde plint, de traveeën gearticuleerd d.m.v. lisenen.</p> <p>Noordelijke volume aan de Rotselaarsesteenweg opgebouwd uit drie traveeën en twee bouwlagen onder schilddak. In onderste bouwlaag drie halfgrote vensters, in de tweede bouwlaag centraal één venster. Grote van uiterste vensters recent gewijzigd.</p> <p>Hoekvolume van één travee in de Rotselaarsesteenweg en muurvlak van 4 traveeën breed in de Michielstraat, verbonden met deurtravee. Gevel in de Michielstraat is gesloten, afgezien van een kelderraam en drie raamopeningen waarvan één in het midden van de voorlaatste travee en twee in de laatste. Oud baksteenparement met bakstenen waterlijst bovenaan. Eenvoudige muurankers zichtbaar.</p> <p>Oude dwarsschuren opgetrokken in baksteen onder zadeldak. Zuidelijke gevel grenzend aan het erf opengewerkt.</p> <p>Bronnen: KAVB, Primitief Kadasterplan, Herent, 4^e afd., Sectie B, Wijchmael Broeck, 1813. KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie B, 1926, nr.3.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als getuige van het agrarische verleden van Wijgmaal voor de opkomst van de Remyfabrieken. Het heeft ruimtelijk-structurerende waarde op de hoek van de Rotselaarsesteenweg en de Michielstraat.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaarde delen), representativiteit (voor het agrarische bedrijvigheid), ensemblewaarde (maakt deel uit van geheel van hoeves langs de Rotselaarsesteenweg) en contextwaarde (beeldbepalend karakter door ligging op de hoek met de Michielstraat).</p>	
---	--

<p><u>Sint-Hadrianusstraat 2-4</u> (zie Pastoor Bellonstraat 2-12)</p>	
<p><u>Sint-Hadrianusstraat 26-28</u> (zie Pastoor Bellonstraat 2-12)</p>	

<p><u>Sint-Hadrianusstraat 1</u></p> <p>Beschrijving: Hoekgebouw gelegen op de kruising van de Sint-Hadrianusstraat en de Henricus Wittebolsstraat, teruggaand tot 1888. Bestaande uit twee gebouwen, één langs elke straat, die verbonden zijn met gebogen volume. Opgetrokken in baksteen. Gevel bepleisterd en voorzien van schijnvoegen. Rechthoekige gevelopeningen. In het gebouw is reeds jarenlang een dorpscafé gevestigd op de benedenverdieping.</p> <p>Gebouw aan Sint-Hadrianusstraat oorspronkelijk gebouwd als woonhuis, 1888. Opgebouwd uit vier traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak. Raamopeningen in eerste bouwlaag later vervangen door twee grote schuifkozijnen met gegolfde wisseldorpel, bewaard achter nieuw raamwerk.</p> <p>Gebouw aan de Henricus Wittebolsstraat, 1896. Oorspronkelijk opgebouwd uit twee raamtraveeën en een poorttravee van één bouwlaag onder zadeldak. Voorzien van nieuwe gevelopeningen.</p> <p>Afgerond volume van één bouwlaag onder plat dak, met twee ramen en een deur met afgeronde dagkanten. Origineel houten raamwerk met gegolfde wisseldorpel bewaard achter nieuw raamwerk.</p> <p>Bronnen: KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie B, 1888, nr.1. KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie B, 1896, nr.4.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als onderdeel van de realisatie van een centrale gebouwencluster die het parochiale hart van Wijgmaal zou worden. Het werd gelijktijdig opgetrokken met nr. 3, 7 en 9, waaronder de kerk en de pastorie. Het heeft ruimtelijk-structurerende waarde op de hoek van de Sint-Hadrianusstraat en de Henricus Wittebolsstraat.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke volumes en materialen zoals het raamwerk bewaard), ensemblewaarde (geheel nrs. 1, 3, 7 en 9) en contextwaarde (beeldbepalend als hoekgebouw en gedragenheid van functie als dorpscafé).</p>	
<p><u>Sint-Hadrianusstraat 3</u></p> <p>Beschrijving: Woonhuis van drie traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak, 1888. Opgetrokken in rode baksteen. Gevelopeningen in eerste bouwlaag oorspronkelijk rechthoekig, later opengewerkt in functie van café-uitbating en met witte tegels bekleed. Getoogde raamopeningen in tweede bouwlaag. Gevel verfraaid met lisenen, rondboogfriezen en waterlijsten, waarvan de contouren uitgewerkt zijn in zwarte baksteen.</p> <p>Bronnen: KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie B, 1888, nr.1.</p>	

<p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als onderdeel van de realisatie van een centrale gebouwencluster die het parochiale hart van Wijgmaal zou worden. Het werd gelijktijdig opgetrokken met nr. 1, 7 en 9, waaronder de kerk en de pastorie.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), ensemblewaarde (geheel nrs. 1, 3, 7 en 9) en contextwaarde (beeldbepalend vanaf het kerkplein).</p>	
<p><u>Sint-Hadrianusstraat 5, Woonhuis van de eerste koster</u></p> <p>Beschrijving: Woonhuis, gebouwd voor de eerste koster, J.B. Vermeiren, i.o.v. de Remyfabrieken, periode 1919-1930. Opgebouwd uit twee ongelijke traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak. Links geïntegreerd garagevolume van één bouwlaag onder plat dak, waarvan de gevel is afgedekt met dekplaat en centrale waterspuwer. Optrokken in baksteen met natuurstenen elementen. Breed hoofdtravee links springt iets uit t.o.v. smalle deurtravee en garage. Getoogde gevelopeningen met vernieuwd schrijnwerk. Gevel versiert met banden en decoratief fries in witte baksteen.</p> <p>Bronnen: Verpoylt, <i>Wijgmaals verleden</i>, n.p.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als woonhuis van de eerste koster van Wijgmaal. Het heeft esthetische waarde gezien de verzorgde uitvoering.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling) en contextwaarde (beeldbepalend karakter vanaf het kerkplein en gelegen naast de kerk).</p>	
<p><u>Sint-Hadrianusstraat 7, Sint-Hadrianuskerk</u></p> <p>Beschrijving: Parochiekerk toegewijd aan de Heilige Hadrianus, gebouwd in neogotische stijl n.o.v. provinciaal bouwmeester van Brabant Louis Van Arenberg, i.o.v. Edouard Remy met kapitaal van de Remyfabrieken, 1887-1888. De kerk werd gelijktijdig gerealiseerd met de pastorie rechts (zie Sint-Hadrianusstraat 9) en twee gebouwen links (zie Sint-Hadrianusstraat 1 en 3). Het bouwvolume wijkt als enige terug van de rooilijn en laat zo plaats voor een kerkplein.</p> <p>Plan dateert van 1885 dat achteraan het perceel een kerkhof voorzag. De kerk werd gebouwd naar gelegenheid van de erkenning van Wijgmaal als parochie in 1875, ter vervanging van de Sint-Hadrianuskapel op het huidige Watermolenplein. Het perceel had Remy door middel van ruil van zijn zus verworven. De inzegening vond plaats op 7 september 1888. Ingewijd als parochiekerk werd op 10 augustus 1893 door Kardinaal Goossens, aartsbisschop van Mechelen. De zijkapellen werden vergroot vanaf 1913. Kerkklokken weggenomen door de Duitsers tijdens WOII. In 1940 werd de kerk</p>	

getroffen door bombardement. Restauratie en verbouwingswerken grepen plaats ca. 1950. De Wijgmaalse parochiegemeenschap verving de gesmokkelde kerkklokken door drie nieuwe klokken over een periode van meer dan 20 jaar.

Driebeukige kerk bestaande uit ingangstravee, schip van vier traveeën en transept van twee, opgetrokken in basilicale aanleg. Georiënteerd volgens zuidoost-noordwest as. Opgetrokken in baksteen op rustieke natuurstenen plint, met spitsboogvormige gevelopeningen. Puntgevels met schouderstuk met natuurstenen kraag- en dekstenen. Traveeën geritmeerd d.m.v. een steunberen. Gevels verfraaid met baksteenfries in driedubbel overhoekse muizentand. Daken bekleed met natuurleien.

Ingangstravee met links vierkante toren van drie geledingen onder overhoeks ingesnoerde naaldspits en met rechts traptoren onder kegelvormige spits. Schip waarvan beuken gescheiden door pijlers op witte natuurstenen sokkel met spitsboogvormige scheibogen. Houten spitsongewelf in middenbeuk, rustend op muurpijlers, in de zijbeuken op consoles. Rechts vooraan een rouwkapel aangebouwd. Lager transept begrensd met vlakke sluitingen. Van schip gescheiden d.m.v. spitsboogvormige gordelboog waarboven rond glas-in-loodraam met Christusfiguur. Twee spitsboogvormige openingen leiden via hal naar de sacristie van twee bouwlagen onder zadeldak met nok loodrecht op die van de kerk.

In het interieur vloer van het schip bekleed met gevlamde cementtegels, in het transept met zwart en witte natuursteen. Twee houten beelden van de Heilige Hadrianus, waarvan één in eik van 123 cm groot uit de 16^{de} eeuw en één in lindehout uit de 17^e eeuw. Een Onze-Lieve-Vrouwebeeld met kind uit lindehout uit de 17^e eeuw.

Voor de kerktoeren staat een Christusbeeld met gespreide armen op rustieke natuurstenen sokkel. Op het perceel van de kerk rechts vooraan aan het kerkplein staat een oorlogsmonument in blauwe natuursteen, opgedragen aan de slachtoffers van WOI. Sokkel met trap van drie treden en de jaartallen '1914' en '1918' aan weerszijden uit de steen gekapt. Pijler met gehouwen laurierkrans, de inscriptie 'Wygmael aan zyne helden', en gekruiste palmtwijgen. Daarbovenop zuil met gestileerde acanthusbladen, bekroond met Latijns kruis. De namen van de gesneuvelden zijn op het monument aangebracht.

Het kerkgebouw is opgenomen in de vastgestelde bouwkundige inventaris van het agentschap Onroerend Erfgoed en is erkend als waardevol door de Provincie Vlaams-Brabant.

Bronnen:

KAVB, Kadastrale mutatieschetsen 288, Herent, afd.15, Sectie B, 1888, nr.1.

Beatrijsgezelschap Rotselaar, *Wijgmaal aan de Dijle*, 11.

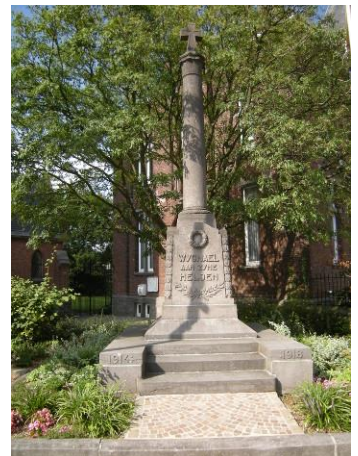
Berckmans et al., *Van Wicmale tot Wijgmaal*, 13.

Beyen, *Straathistoires*, 39.

Cresens, *De Leuvense Vaart*, 146-147.


Piot, *Geschiedenis van Herent*, 13.

Rouwet, *Geschiedenis van Wijgmaal*, 51.




<p>Rouwet, <i>Sprokkelingen</i>, 102, 133,146. Verpoylt, <i>Wijgmaals verleden</i>, n.p. Willemsens, "Morfo-typologische studie," vol.I, 29 en vol.III, 2.4. "Historiek van Wijgmaal," laatst geraadpleegd op 14 juli 2015, http://wijgmaal.be/index.php/www/page/page2/historiek/24/d. "Parochiekerk Sint-Adrianus," laatst geraadpleegd op 30 juni 2015, https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/42595.</p> <p>Erfgoedwaarde: De kerk heeft historische waarde als gebouw dat de identiteit van Wijgmaal als parochie bevestigde. Het heeft tevens historische waarde als onderdeel van de realisatie van een centrale gebouwencluster die het parochiale hart van Wijgmaal zou worden. Het werd gelijktijdig opgetrokken met nr. 1, 3 en 9, waaronder de pastorie. Het kerkgebouw heeft artistieke en esthetische waarde als ontwerp van provinciaal bouwmeester Louis Van Arenberg. Het heeft ruimtelijk-structurende waarde doordat het bouwvolume terugwijkt van de rooilijn en zo ruimte laat voor een plein, en als gezichtseinder in het verlengde van de Privaatweg.</p> <p>Het oorlogsmonument heeft historische waarde, oorlogsfeiten die in Wijgmaal plaatsvonden en vele slachtoffers maakte, waaronder jongelingen.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege zeldzaamheid (enige kerk in Wijgmaal), authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en materialen), representativiteit (van de kerk voor Wijgmaal als zelfstandige parochie en voor het oeuvre van architect Louis Van Arenberg, het oorlogsmonument voor de oorlogsfeiten die Wijgmaal plaatsvonden), ensemblewaarde (geheel nrs. 1, 3, 7 en 9) en contextwaarde (beeldbepalend karakter vanaf de Privaatweg en het kerkplein en breed maatschappelijk draagvlak voor behoud).</p>	
<p><u>Sint-Hadrianusstraat 9, Pastorie</u></p> <p>Beschrijving: Pastorie in neogotische stijl n.o.v. architect Louis Van Arenberg, provinciaal bouwmeester van Brabant, gebouwd i.o.v. van de Remyfabrieken, 1888. Plan dateert van 1885. De pastorie werd gelijktijdig gerealiseerd met de kerk (zie Sint-Hadrianusstraat 7) en twee gebouwen links daarvan (zie Sint-Hadrianusstraat 1 en 3). Het bouwvolume staat vooruit t.o.v. de kerk en waardoor het een kerkplein afbakt en twee straatgevels telt.</p> <p>Gebouw op vierkant grondplan van drie traveeën en twee bouwlagen onder tentdak. Opgetrokken in baksteen op rustieke natuurstenen plint met souterrainvensters. Rechthoekige raamopeningen met natuurstenen lekdorpels, regels, stijlen en lateien. Gevels bovenaan verfraaid met fries in dubbel overhoekse muizentand.</p> <p>Gevel aan het kerkplein met middentravee als deurtravee bekroond met trapgevel voorzien van smal spitsboogvormig raam. Drie treden leiden naar deur met natuurstenen tussendorpel waarboven spitsboogvormig bovenlicht. Deur geflankeerd door kleine muurpijlers op borsthoogte die spitsboogvormige een muraalboog schragen. Ramen waarboven boogvelden</p>	

<p>met blinde tracering gevat in spaarvelden, door tudor- of spitsbogen gedekt. Raamopeningen in linker travee met kruismonelen.</p> <p>Gevel aan de straat met middentravee als torenvolume van drie bouwlagen onder tentdak, geschraagd door kroonlijst op klossen en bekroond met ijzeren topstuk. Opgevat als deurtravee met dubbele smalle ramen in overige bouwlagen. Linker hoektravee in risaliet, opgebouwd uit drie bouwlagen onder puntgevel. Eén tot drie smalle ramen per bouwlaag, geordend volgens piramidale opbouw, met extra spitsboogvormig raam bovenaan in de puntgevel. Raamopeningen gevat in spaarvelden over twee bouwlagen heen boven. Vernieuwd schrijnwerk. Voortuin afgescheiden van de openbare weg d.m.v. lage bakstenen muur met pijlers waartussen hekwerk. Centraal toegangshek.</p> <p>Het gebouw is erkend als waardevol door de Provincie Vlaams-Brabant.</p> <p>Bronnen: KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie B, 1888, nr.1. Willemsens, "Morfo-typologische studie," vol.III, 2.4.</p> <p>Erfgoedwaarde: De pastorie heeft historische waarde als gebouw dat de identiteit van Wijgmaal als parochie bevestigde. Het heeft tevens historische waarde als onderdeel van de realisatie van een centrale gebouwencluster die het parochiale hart van Wijgmaal zou worden. Het werd gelijktijdig opgetrokken met nr. 1, 3, en 7, waaronder de kerk. De pastorie heeft artistieke en esthetische waarde als ontwerp van provinciaal bouwmeester Louis Van Arenberg. Het heeft ruimtelijk-structurerende waarde doordat het bouwvolume het kerkplein afbakent.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege zeldzaamheid (enige pastorie in Wijgmaal), authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling), representativiteit (voor Wijgmaal als zelfstandige parochie en voor het oeuvre van architect Louis Van Arenberg), ensemblewaarde (geheel nrs. 1, 3, 7 en 9) en contextwaarde (beeldbepalend karakter aan het kerkplein).</p>	
---	--

<p><u>Stationsstraat 4, Stationsgebouw</u></p> <p>Beschrijving: Stationsgebouw met classicistische opbouw, gebouwd i.o.v. de Remyfabrieken, 1888. Uitgebreid in 1896 om er ook het postgebouw in onder te brengen. Valt onder het stationstype van 1881, maar dan gespiegeld. In Wijgmaal bevond de vleugel met plat dak uit het typeschema zich aan de tegenovergestelde zijde. De lage vleugel met zadeldak was oorspronkelijk even hoog als het hoofdgebouw. Ten gevolge van een brand in 1940 werd het bouwvolume aangepast. Het linkse dubbelhoge volume werd verlaagd tot één bouwlaag onder zadeldak. Het volume met plat dak werd eveneens voorzien van een zadeldak, waardoor de symmetrie werd bevorderd.</p>	
---	---

<p>Bestaande uit hoofdgebouw van drie traveeën en twee bouwlagen en twee zijvleugels van drie traveeën en één bouwlaag, elk onder vernieuwd zadeldak. Het oorspronkelijke overstekende zadeldak steunde op kleine consoles. Opgetrokken in baksteenmetselwerk met gesneden voeg op natuurstenen plint, in rechter volume met gecementeerde plint. Traveeën gearticuleerd d.m.v. lisenen waarop gekrulde muurankers zijn aangebracht. Puntgevels omsloten door een baksteenlijst.</p> <p>Hoofdgebouw waarvan lisenen verbonden zijn door een baksteenfries met muizentand. Rondboogvormige gevelopeningen in eerste bouwlaag, getoogd in tweede. Oorspronkelijk enkel deuropening in rechter travee die toegang verleende tot de hal van de dienstwoning. Een trap leidde naar de slaapvertrekken. Achter de hal bevond zich de woonkamer met uitzicht op de sporen. De rest van het bouwvolume deed dienst als loket en kantoor. Toegang tot het perron verliep via deur in middelste travee in de gevel die naar de spoorlijn is gericht. De centrale deur in het hoofdvolume aan de straatzijde is later toegevoegd. Vernieuwd schrijnwerk in onderste bouwlaag, originele T-ramen op de verdieping. Waterlijsten boven gevelopeningen in zwarte baksteen. In de rechter zijgevel een oculus waaronder de stationsnaam "Wijgmaal" is aangebracht, in de linker vervangen door een getoogd raam.</p> <p>Linkervleugel oorspronkelijk identiek aan het hoofdgebouw, maar dan met centrale deurtravee. De begane grond van de vleugel was voorbehouden voor de reizigers en voor goederen en bagage. Na de brand van 1940 met één bouwlaag verlaagd en deurtravee vervangen door raam. Gevelindeling identiek aan de eerste bouwlaag van het hoofdvolume. Deuropening in linker zijgevel later toegevoegd.</p> <p>Rechtervleugel opgebouwd uit drie ongelijke traveeën, oorspronkelijk onder plat dak. Vleugel bijna volledig gereserveerd voor het gezin van de stationschef. Aan de straatzijde lag de keuken. Langs de perronzijde was er toegang tot het toilet voor de reizigers en tot een koertje. Vandaag met getoogde raamopeningen van verschillende breedte in de twee linkse traveeën.</p> <p>Het stationsgebouw is erg onderkomen. Het dak van de rechtervleugel is volledig ingestort. Er ligt een restauratieproject op tafel. Het toekomstige programma zal bestaan uit een wachtruimte voor treinreizigers, een ruimte voor polyvalent gebruik, een sociaal restaurant van SPIT vzw en kantoren van Dialoog vzw.</p> <p>Bronnen: KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie D, 1888, nr.6. SAL, fotocollectie. De Blot, <i>Stationsarchitectuur in België</i>, 75-77. Rouwet, <i>Geschiedenis van Wijgmaal</i>, 69. Verpoylt, <i>Wijgmaals verleden</i>, n.p. Willemsens, "Morfo-typologische studie," vol.I, 29 en vol.III, 2.1.</p> <p>Erfgoedwaarde:</p>	
---	--

<p>Het gebouw heeft historische waarde als getuige van de belangrijke positie die Wijkmaal op interlokaal niveau als gehucht en later als parochie verwierf onder impuls van de Remyfabrieken. Het stationsgebouw speelde een sleutelrol in de af- en aanvoer van werknemers en goederen. Het heeft esthetische waarde gezien de verzorgde uitvoering.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege zeldzaamheid (enige stationsgebouw in Wijkmaal), authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en materialen), representativiteit (voor de bouwprojecten van de Remyfabrieken t.b.v. de fabrieksactiviteiten en de Wijkmaalse parochie) en contextwaarde (beeldbepalend karakter vanaf de Remylaan en als gezichtseinder van de Privaatweg, gelegen langs de spoorlijn en breed maatschappelijk draagvlak voor behoud).</p>	
<p><u>Stationsstraat 3-5, Hôtel Bellevue</u></p> <p>Beschrijving: Hoekhuis, ca.1890. Gelegen op de kruising van de Stationsstraat en de Privaatweg, schuin tegenover het stationsgebouw (zie Stationsstraat 4). Herbergde het voormalig hôtel Bellevue, één van de voormalige herbergen in de straat. Gebouw met vier traveeën in de Stationsstraat en twee in de Privaatweg, verbonden door hoektravee met getand fries. Opgetrokken in baksteenmetselwerk met geknipte voegen en bekroond met half schilddak. Rechthoekige gevelopeningen in de onderste bouwlaag, getoogde in de bovenste. Deuren met bovenlicht in de uiterst linkse en in de hoektravee. Nr. 3 met originele houten luiken op de benedenverdieping. Vernieuwd raamwerk, met authentieke T-vormige onderverdeling. Gecementeerde plint op nr. 5 en geverfde plint op nr.3 later aangebracht. Vandaag opgesplitst in twee woningen.</p> <p>Bronnen: SAL, fotocollectie.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als eerste bebouwing in de omgeving van het toen pas aanlegde stationsgebouw van Wijkmaal. Het heeft ruimtelijk-structurerende waarde op de hoek van de Stationsstraat en de Privaatweg.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en bouwmaterialen), representativiteit (voor de vele herbergen in de stationsbuurt ten tijde van de industriële periode) en contextwaarde (beeldbepalend karakter op de hoek van twee straten en tegenover het station).</p>	

Stationsstraat 17, Voormalig postgebouw

Beschrijving:

Voormalig postgebouw met woning van de postmeester, gebouwd i.o.v. Remyfabrieken, 1911. Gelegen tegen de rooilijn, tegenover de spoorlijn Leuven-Mechelen.

Gebouw op U-vormig grondplan met opening naar de tuin toe. Voorgevel bestaat uit een asymmetrische compositie van zes ongelijke traveeën en twee bouwlagen onder overkragende dakstructuur met houten kroonlijst op klossen. Deze linker drie traveeën omvatten het woonhuis, de rechter drie het postkantoor. Twee linker traveeën eindigend in puntgevel met raam behoren tot dwarsvleugel onder zadeldak. Daarnaast deurtravee van drie bouwlagen met verdiepte borstwering in natuurstenen frame. Vervolgens breed travee met smallere, dubbele raamopeningen. In de eerste bouwlaag was de linker oorspronkelijk een deuropening die toegang gaf tot het postkantoor. Tot slot twee gewone raamtraveeën. Opgetrokken in rode baksteen op natuurstenen plint met keldergaten. Korfboogvormige raamopeningen, rechthoekige in de deurtravee, met natuurstenen lekdorpels. Vernieuwd schrijnwerk, m.u.v. de voordeur, houten ramen volgens oorspronkelijke T-vormige onderverdeling. Traliewerk voor het venster boven de toegang. Gevel verfraaid met banden in zwarte baksteen, horizontaliteit versterkt door zwart gekleurd voegwerk aangebracht tijdens de laatste gevelrestauratie. Dak zou oorspronkelijk bedekt zijn met rode pannen, vandaag bekleed met natuurleien.

Vandaag ingericht als woonhuis. Interne verdeling aangepast. In het interieur nog o.a. oorspronkelijke keramische tegelvloer in de hal en plafondafwerking met moulures bewaard.

Het gebouw is erkend als waardevol door de Provincie Vlaams-Brabant.

Bronnen:

Stadsarchief Leuven, doos 17: Stationsstraat, dossier 18/1956.
Willemsens, "Morfo-typologische studie," vol.III, 2.6.



Erfgoedwaarde:

Het gebouw heeft historische waarde als voormalig postkantoor gerealiseerd door de Remyfabrieken. Het heeft esthetische waarde gezien het interessante ontwerp en de verzorgde uitwerking.

Criteria:

Geselecteerd vanwege leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en materialen), representativiteit (voor de bouwprojecten van de Remyfabrieken t.b.v. de fabrieksactiviteiten en de Wijgmaalse parochie), ensemblewaarde (samenhang tussen het exterieur en de nog aanwezige interieurafwerking) en contextwaarde (beeldbepalend karakter tegenover de spoorlijn).



<p><u>Stationsstraat 21, Villa Marthe-Germaine</u></p> <p>Beschrijving: Villa gebouwd i.o.v. de Remyfabrieken voor het kaderpersoneel, 1907. Gelegen tegenover de spoorlijn Leuven-Mechelen, omgeven door tuin. Perceel oorspronkelijk rechts afgeknot. Gebouw op vierkant grondplan van twee traveeën en twee bouwlagen onder paviljoendak bekroond met ijzeren hekwerk. Opgetrokken in baksteen op natuurstenen sokkel. Brede, getoogde gevelopeningen. Gevel verfraaid met banden en decoratief fries in witte baksteen. Houten kroonlijst op klossen. De dakschilden van voor- en zijgevels zijn centraal doorbroken door kleine dakkapel. Dak bekleed met natuurleien.</p> <p>Achterin de tuin een paviljoentje oorspronkelijk bestaande uit hoofdvolume op vierkant grondplan, bekroond met zeshoekige koepel, toegankelijk via vleugeldeur en voorzien van een raam aan de achterzijde. Twee zijvolumes op rechthoekig grondplan ertegenaan, voorzien van een raam- en deurtravee. Vandaag in volume gewijzigd.</p> <p>Perceel gescheiden van de openbare weg met lage muur met pijlers met natuurstenen dekplaat, waartussen hekwerk.</p> <p>Bronnen: Stadsarchief Leuven, doos 17: Stationsstraat, dossier 18/1956. Cokelaere, "Beleving en waardering," fig. 3.2.6. Willemsens, "Morfo-typologische studie," vol.III, 3.3.8.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als getuige van het succesrijke industriële verleden van Wijnmaal, onder impuls van de Remyfabrieken. Het maakt deel uit van de bouwprojecten voor het kaderpersoneel. Het heeft artistieke en esthetische waarde gezien het interessante ontwerp en de verzorgde uitwerking.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en materialen), representativiteit (voor de bouwprojecten van de Remyfabrieken voor het kaderpersoneel) en contextwaarde (beeldbepalend karakter tegenover de spoorlijn).</p>	
<p><u>Stationsstraat 27, Woonhuis dr. Switters</u></p> <p>Beschrijving: Woonhuis opgericht voor dr. Prosper Switters, i.o.v. de Remyfabrieken, 1906-1908. Switters was tevens actief als burgemeester (aangesteld in 1926, 1932, 1938 en 1946) en als gemeenteraadslid (in 1946, 1953, 1958 en 1964) van het gemeentebestuur Herent. Gelegen tegenover de spoorlijn Leuven-Mechelen. Opgetrokken in rode baksteen op rustieke natuurstenen plint, met karakteristieke horizontale banden in zwarte baksteen. Bekroond met half schilddak.</p> <p>Straatgevel opgebouwd uit twee traveeën en twee bouwlagen. Traveeën gearticuleerd d.m.v. spaarvelden. Mariabeeld op de gevel aangebracht tussen</p>	

de twee traveeën in de eerste bouwlaag. Brede, getoogde raamopeningen en getraliede souterrainvensters in plint.

Linker zijgevel opgebouwd uit vier traveeën, met bredere hoektraveeën. Derde en vierde travee springen vooruit t.o.v. het hoofdvolume. Derde travee onder topgevel met oculus, volume achter vierde travee werd in 1908 toegevoegd. Deur in tweede travee te bereiken via trap die langs de gevel loopt. Zijtuin afgescheiden van de openbare weg d.m.v. lage natuurstenen muur in wildverband waarop bakstenen pijlers met dekplaat en hekwerk ertussen.

Achteraan perceel een koetshuis onder zadeldak. Opgetrokken in rode baksteen, met karakteristieke banden in zwarte baksteen. Korfboogvormige poort met langs weerszijden rondboogvormige, langwerpige ramen.

Bronnen:

Piot, *Geschiedenis van Herent*, 312-356.

Stadsarchief Leuven, fotocollectie.

Willemsens, "Morfo-typologische studie," vol.III, 3.3.7.

Erfgoedwaarde:

Het gebouw heeft historische waarde als getuige van het succesrijke industriële verleden van Wijnmaal, onder impuls van de Remyfabrieken. Het was het woonhuis van dr. Prosper Switters, ook actief geweest als burgemeester en gemeenteraadslid van Herent. Het heeft esthetische waarde gezien de verzorgde uitwerking.

Criteria:

Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en materialen) en representativiteit (voor de bouwprojecten van de Remyfabrieken).



Ursulinenstraat 1, voormalige meisjesschool

Beschrijving:

Voormalige meisjesschool onder de hoede van de zusters Ursulinen, opgericht in 1893. Oorspronkelijk groter complex, tot stand gekomen gedurende verschillende bouwcampagnes. Bouwwerken van grote omvang in de periode 1919-1930. Recent grondig gerestaureerd en gerenoveerd. Enkele resterende oude vleugels respectvol geïntegreerd. Na restauratie is de oorspronkelijke houten dakstructuur in december 2006 afgebrand. De lagere verdiepingen leden aan waterschade ten gevolge van de blussingswerken.

Gebouw gelegen op de hoek van de Ursulinenstraat en de Baron Descampslaan.

Aan de Baron Descampslaan vleugel van zeven traveeën en twee bouwlagen onder schilddak met nok parallel t.o.v. de straat. Links een volume van vier traveeën en één bouwlaag er dwars tegenaan, beëindigd met veelhoekige erkeruitbouw. Aan de Ursulinenstraat dubbele langsvleugel van zes traveeën en één bouwlaag, elk onder zadeldak met nok parallel t.o.v. de straat.



<p>Opgetrokken in rode baksteen. Traveeën geritmeerd d.m.v. lisenen. Brede, getoogde raamopeningen. Gevels gedecoreerd met karakteristieke banden in zwarte baksteen. Baksteenfries met een combinatie van overhoekse en rechte muizentand. Daken bekleed met natuurleien.</p> <p>Bronnen: Berckmans et al., <i>Van Wicmale tot Wijgmaal</i>, 247.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als eerste meisjesschool. Fungeerde gedurende 100 jaar als een belangrijke baken van onderwijs en opvoeding in de Wijgmaalse parochie. Het heeft esthetische waarde gezien de verzorgde uitvoering.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege zeldzaamheid (overblijfselen van enige meisjesschool in Wijgmaal), authenticiteit (vrij gaaf bewaarde delen), representativiteit (voor de voormalige meisjesschool en voor de onderwijsactiviteiten in de Wijgmaalse parochie).</p>	
<p><u>Vaartdijk 7, Villa aan de Vaart</u></p> <p>Beschrijving: Villa gebouwd i.o.v. de Remyfabrieken voor het kaderpersoneel, 1905. Gelegen aan het kanaal Leuven-Dijle, omgeven door tuin.</p> <p>Opgebouwd uit drie traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak met nok evenwijdig aan de straat. Bredere rechter travee in risaliet bekroond met trapgevel voorzien van twee smalle ramen en klein blind raam in de top onder zadeldak op klossen. Dakschild rechts doorbroken door twee hoge schoorstenen. Ook de linker zijgevel eindigt in trapgevel met twee raamopeningen. Opgetrokken in baksteen. Getoogde gevelopeningen met bakstenen waterlijst erboven, rechthoekig in de topgevels. Schrijnwerk vervangen. Zichtbare muurankers.</p> <p>Bronnen: Cokelaere, "Beleving en waardering," fig. 3.2.5. Willemsens, "Morfo-typologische studie," vol.III, 3.3.10.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als getuige van het succesrijke industriële verleden van Wijgmaal, onder impuls van de Remyfabrieken. Het maakt deel uit van de bouwprojecten voor het kaderpersoneel. Het heeft esthetische waarde gezien de verzorgde uitwerking.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en materialen) en representativiteit (voor de bouwprojecten van de Remyfabrieken voor kaderpersoneel).</p>	

Watermolenstraat 4

Beschrijving:

Herenhuis gebouwd i.o.v. de Remyfabrieken voor kaderpersoneel, ca.1875. Dubbelhuis van drie traveeën en twee bouwlagen onder tentdak. Opgetrokken in rode baksteen. Rechthoekige gevelopeningen in de eerste bouwlaag, getoogde op de verdieping. Gevel verfraaid met in zwarte baksteen gemetselde sokkel, hoekkettingen en ontlastingsbogen in de tweede bouwlaag. Deuropening aan de voorzijde in middelste travee recent vervangen door raam.

Bronnen:

Cokelaere, "Beleving en waardering," fig. 3.2.9.

Erfgoedwaarde:

Het gebouw heeft historische waarde als een der eerste herenhuizen opgetrokken i.o.v. de Remyfabrieken voor het kaderpersoneel.

Criteria:

Geselecteerd vanwege zeldzaamheid (één van de oudste woningen van de Remyfabrieken voor kaderpersoneel), authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en bouwmaterialen) en representativiteit (voor de bouwprojecten van de Remyfabrieken voor personeel).



Watermolenstraat 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22

Beschrijving:

Geheel van 10 vergelijkbare burgerhuizen met neoclassicistische gevel, gebouwd i.o.v. de Remyfabrieken voor haar bedienden, opgetrokken in 4 fasen, 1866 (nr. 22), 1872 (nr. 19, 20, 21), 1874 (nr. 17, 18) en 1875 (nr. 13, 14, 15, 16). Huistype gebaseerd op stedelijk woonmodel. De woningen werden tegen lage huurgelden verhuurd aan bedienden van de fabrieken en kwam bekend te staan onder de naam 'rijkeroot'. De rij stond model voor vele burgerhuizen in Wijkmaal (zie Henricus Wittebolsstraat nr. 54-60). De eerste pastoor van Wijkmaal, Pastoor Bellon, woonde van 1875 tot 1888 in huis nr. 15.



Woningen van twee traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak. Geschakeld volgens repeterend schema, met uitzondering van nr. 22 dat gespiegeld is en een extra raamtravee telt. Opgetrokken in baksteen. Gecementeerde gevels met schijnvoegen. Rechthoekige gevelopeningen in de eerste bouwlaag, getoogde op de verdieping. In de tweede bouwlaag voorzien van geriemde omlijsting en met rocaille versierde sluitstenen en decoratie onder lekdrempels. Muurankers gecamoufleerd met decoratieve veelhoek. Nr. 14 nog met originele luiken op de benedenverdieping. Het gevelparement van de huizen nrs. 17, 20, 21 en 22 werd vernieuwd.

Het interieur van woning nr. 13 is het best bewaard met o.a. marmeren schoorsteenmantels.





<p>Bronnen: KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie D, 1866, nr.18. KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie D, 1872, nr.10. KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie D, 1874, nr.10. KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie D, 1875, nr.7. Cokelaere, "Beleving en waardering," fig. 3.3.3. Rouwet, <i>Sprokkelingen</i>, 33. Verpoylt, <i>Wijgmaals verleden</i>, n.p. Willemsens, "Morfo-typologische studie," vol.I, 34 en vol.III. 3.2.1.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het geheel heeft historische waarde als eerste rij burgerhuizen, gebouwd i.o.v. de Remyfabrieken voor bedienden. Het heeft ruimtelijk-structurerende waarde als gesloten, homogene straatwand langs het Watermolenplein.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege zeldzaamheid (unieke rij burgerwoningen gebouwd door de Remyfabrieken naar stedelijk woonmodel), authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (grotendeels oorspronkelijke gevelindeling en bouwmaterialen), representativiteit (voor de bouwprojecten van de Remyfabrieken voor personeel), ensemblewaarde (geheel van 10 gelijkaardige woningen) en contextwaarde (beeldbepalend karakter langs Watermolenplein en vanaf invalsweg vanuit Wilsele).</p>	
<p><u>Watermolenstraat 23</u></p> <p>Beschrijving: Woonhuis, gerealiseerd tussen 1842 en 1865. Gelegen op de kruising van de Watermolenstraat en de Pastoor Bellonstraat. Achtertuint van de openbare weg gescheiden d.m.v. bakstenen muur met poort.</p> <p>Symmetrische compositie van vijf traveeën en twee bouwlagen op natuurstenen plint onder zadeldak. Links en rechts respectievelijk een extra poort- en raamtravee van één bouwlaag bekroond met trapgevels waarin spaarveld door rondboog gedekt. Bouwvolume achter rechter trapgevel onder lessenaarsdak. Gebouw opgetrokken in rode baksteen op natuurstenen sokkel. Rechthoekige gevelopeningen in de eerste bouwlaag, m.u.v. segmentboogvormige poort, met natuurstenen lateien. Getoogde raamopeningen op de verdieping. Ontlastingsbogen met witte natuurstenen aanzet- en sluitstenen. Lekdorpels in blauwe natuursteen. Houten schrijnwerk, schuifkozijnen in de eerste bouwlaag. Zichtbare muurankers.</p> <p>In het verlengde van de poorttravee, achteraan het perceel een oud langwerpig bouwvolume van twee bouwlagen onder zadeldak met rode pannen, nok parallel t.o.v. de Pastoor Bellonstraat.</p> <p>Eens herbergde het gebouw een kleine melkerij van Cyrille Persoons, later een kaasfabriek van Van Roey. Hiervan getuigt nog het bouwvolume in de tuin dat dienst deed als rijpingskamer. Vier gelijkaardige volumes met de nok loodrecht op de Pastoor Bellonstraat lagen tegen de rooilijn aan, maar zijn vandaag verdwenen.</p>	 


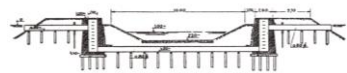
<p>Bronnen: Verpoylt, <i>Wijgmaals verleden</i>, n.p.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als één van de eerste gebouwen in de dorpskern. Het heeft esthetische waarde gezien de verzorgde geveluitwerking.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en materialen) en contextwaarde (beeldbepalend karakter langs grasplein en op hoek van twee straten).</p>	
---	--

<p><u>Weggevoerdenstraat 185, (3012 Wilsele)</u></p> <p>Beschrijving: Voormalige hoeve met woonhuis. Gelegen ten zuiden van de Dijle, t.h.v. de brug, op het grondgebied Wilsele. Op de kaart van de Parochie van Wilsele ter Oostzyde der Vaert van 1770 aangeduid als het hof Ter Sluys, in eigendom van De Neuter. Ondanks het feit dat het gebouw vandaag gelegen is op het grondgebied Wilsele heeft het historische betrekking op Wijgmaal. De voormalige hoeve ligt ter hoogte van het Dijle-eiland waar in het agrarische verleden een graanmolen was.</p> <p>Bestaande uit een hoofdvolume, ingericht als woonhuis, met zijvolume rechts. Hoofdvolume van vijf traveeën en twee bouwlagen, met stompe knik tussen tweede en derde travee, onder schilddak. Opgetrokken in baksteen met natuurstenen elementen. In het oudste gedeelte hoekketting in ijzerzandsteen aanwezig. Rechthoekige gevelopeningen. In middelste travee originele houten vleugeldeur met bovenlicht, met letters D en N (De Neuter) verwerkt in het ijzerwerk. Luiken voor de ramen in onderste bouwlaag. Schrijnwerk vervangen door T-ramen in PVC. Dak recent bekleed met natuurleien. Zichtbare muurankers.</p> <p>Langwerpig zijvolume van één bouwlaag onder zadeldak met nok parallel t.o.v. de straat. Opgetrokken in baksteen, gesloten karakter met rechts een raamopening en een recent toegevoegde oculus. Achteraan dwarsvolume onder zadeldak ertegenaan. Zichtbare muurankers.</p> <p>In het interieur van hoofdvolume nog oorspronkelijke keramische tegelvloer in hal, plafondafwerking met moulures, fragmenten van het houten gebinte, e.d. bewaard. Oorspronkelijke oude muurschilderingen verdwenen.</p> <p>Bronnen: /</p> <p>Erfgoedwaarde: Het gebouw heeft historische waarde als getuige van het agrarische verleden in het gebied voor de opkomst van de Remyfabrieken.</p> <p>Criteria:</p>	 
--	---

<p>Geselecteerd vanwege zeldzaamheid (uniek overblijfsel van agrarische activiteit nabij de dorpskern), authenticiteit (vrij gaaf bewaarde delen), leesbaarheid (oorspronkelijke indeling en materialen aanwezig), representativiteit (voor de agrarische bedrijvigheid in de Wijgmaal) en contextwaarde (beeldbepalend karakter langs de weg en vanaf de overkant van de Dijle, grondgebied Wijgmaal).</p>	
---	--

<p>Wijgmaalbroek 94-100</p> <p>Beschrijving: Geheel van vier vergelijkbare arbeiderswoningen, gebouwd i.o.v. de Remyfabrieken voor haar arbeiders, 1865-1870/1879.</p> <p>Langwerpig bouwvolume van 14 ongelijke traveeën en anderhalve bouwlaag onder zadeldak. Gelegen met nok parallel t.o.v. de straat. Links een aangebouwd volume van één bouwlaag onder lessenaarsdak, oorspronkelijk ook rechts aanwezig. Het herbergde vroeger een kot en toilet. Opgetrokken in baksteen, nr. 98 en 100 voorzien van plint. Getoogde gevelopeningen. Schrijnwerk vernieuwd. Muurankers zichtbaar. Recent gerenoveerd. De uiterste traveeën deden oorspronkelijk dienst als schuur. Vandaag mee opgenomen in de woningen aan de uiteinden. Twee deuropeningen werden hierbij vervangen door vensteropeningen.</p> <p>Bronnen: KAVB, Kadastrale mutatieschetsen, Herent, afd.15, Sectie B, 1879, nr.1. Cokelaere, "Beleving en waardering," 70, 73, fig.3.4.1. Willemsens, "Morfo-typologische studie," vol.III, 3.1.4.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het geheel heeft historische waarde als oudste nog bewaarde rij arbeiderswoningen gerealiseerd i.o.v. de Remyfabrieken voor de werknemers.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege authenticiteit (vrij gaaf bewaard), representativiteit (voor de bouwprojecten van de Remyfabrieken voor arbeiders), ensemblewaarde (geheel van vier woningen) en contextwaarde (gelegen aan de rand van de bebouwde omgeving, vlak nabij het punt waarop de weg overgaat naar een trage weg richting het natuurgebied Wijgmaalbroek).</p>	
---	---

<p>Standbeeld Edouard Remy</p> <p>Beschrijving: Standbeeld van Edouard Remy, de oprichter van de Remyfabrieken te Wijgmaal, 2005.</p> <p>Kopie van het originele standbeeld, vervaardigd door Jules Lagae, een kunstenaar uit Roeselaere, in Carara marmer, 1905. Het werd gerealiseerd ter gelegenheid van de vijftigjarige jubileumviering van de Remyfabrieken. Het beeld toonde een neergezeten Edouard Remy, vergezeld van een uil bovenop rijstaren. Het was opgesteld op een hoge natuurstenen sokkel met onderaan bloemen, een molensteen, een baal rijst en tarwe en een bronzen beeld van Mercurius, god van de handel. Het beeld stond voor de fabrieks burelen op de</p>	
--	---

<p>tweede fabriekssite aan het kanaal Leuven-Dijle. Bij latere verbouwingswerken werd het standbeeld dichterbij de ingang aan de spoorweg geplaatst en verdwenen de attributen aan de sokkel. Het originele standbeeld is ca. 1975 door de NV Coppens verkocht aan een bedrijf in tweedehands bouwmaterialen.</p> <p>Het huidige standbeeld staat opgesteld op de voormalige tweede fabriekssite aan het kanaal Leuven-Dijle. De sokkel draagt een bordje met opschrift "Edouard Remy, *1813 +1896, Stichter fabrieken Remy NV in 1855, Inhuldiging Campus Remy, 19 maart 2005". Opgericht naar aanleiding van het 150-jarig jubileum van de Remyfabrieken.</p> <p>Bronnen: Beyen, <i>Straathistoires</i>, 29, 31.</p> <p>Erfgoedwaarde: Het standbeeld heeft historische waarde als referentie aan Edouard Remy, de persoon die er in 1855 de Remyfabrieken stichtte en daarmee Wijgmaal tot een bedrijvig industrieel stadsdorp maakte.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege zeldzaamheid (uniek referentie aan Edouard Remy) en representativiteit (voor de betekenis van Edouard Remy voor de bloei van Wijgmaal als industrieel stadsdorp).</p>	
<p><u>Duiker onder het kanaal Leuven-Dijle</u></p> <p>Beschrijving: Duiker die de Leibeek onder het kanaal Leuven-Dijle door stuurt, aangelegd ten tijde van de bouw van het kanaal Leuven-Dijle in 1750. De Leibeek regelt de afwatering van de Dijlevallei, in Wijgmaal meer bepaald van het natuurgebied Wijgmaalbroek. Het overtollige water wordt via de duiker naar de Vijvers van Bellefroid in Wilsele afgeleid.</p> <p>Bronnen: /</p> <p>Erfgoedwaarde: De duiker heeft historische waarde als onderdeel van de bouwcampagne ter aanleg van het kanaal Leuven-Dijle. Het heeft industrieel-archeologische waarde als ingenieuze oplossing voor de regulatie van de waterdrainering van het gebied.</p> <p>Criteria: Geselecteerd vanwege zeldzaamheid (uniciteit van de oplossing) en authenticiteit (gaaf bewaard).</p>	 <p>Duiker voor de Remytoren aan het begin van de Remylaan</p>  <p>Schematische weergave</p>

Restanten van de sluis aan de Dijle

Beschrijving:

Restanten van de sluis aan de Dijle gebouwd i.o.v. Edouard Remy, ca. 1855. Te situeren ter hoogte van de brug over de Dijle, onderdeel van de Weggevoerdenstraat, en de sporthal Ymeria. De sluis diende om het water om te leiden via de Dijlearm en zo de watermolens en later de turbinemolen aan te drijven die de eerste Remyfabrieken op het zogenaamde moleneiland van energie voorzagen.

Bronnen:

Beyen, *Straathistoires*, 10.

Erfgoedwaarde:

De restanten van de sluis hebben historische waarde als getuige van de industriële bedrijvigheid van de Remyfabrieken rond het moleneiland.. Ze hebben industrieel-archeologische waarde als onderdeel van het mechanisme dat de fabrieken van energie voorzag.

Criteria:

Geselecteerd vanwege zeldzaamheid (unieke restanten van de industriële bedrijvigheid op de eerste site van de Remyfabrieken op het moleneiland), authenticiteit (gaafheid van de restanten) en representativiteit (voor de eerste fabriekssite op het moleneiland).

